

II.

GRAMMATIKAI

GYAKORLÁSOK.







---

## FORDÍTNIVALÓ PÉLDÁK

Németből Magyarra és Magyarból Németre,  
a' Szók változásainak és az Elrendelés Reguláinak ezen Gyakorlások által legkönnyebben lehető megtanulásokra.

---

### B É V E Z E T É S.

§. 117. Ezen Gyakorlások fordításához tsak azután foghat a' Nyelvtanuló, minekutánna a' Grammatikából a' Substantivumok és Adjectivumok Ejtegetéseit, a' Praepositiók tulajdonságait és az Igék Hajtogatását megtanulta. Mire ebből a' könnyebb példákat lefordítja; akkorra az Elrendelés Reguláit is megtanulván, minden nehézség és akadály nélkül folytathatja fordításait.

§. 118. Hogy azonban foganatos legyen a' tanulás, és hogy a' Tanuló minél elébb halad, annál több örömet találjon tanulásában: ne tsak a' szókat tanulja meg, mellyeket a' példák alatt talál; hanem a' példákat írásban is lefordítsa, és a' leírt fordítást próbálja meg a' könyv segíttsége nélkül újra vízf/zafordítani, 's ezt a' fordítást a' könyvben álló Gyakorló Példával öfzvevetvén, tanulja ki, a' mit még nem tud, a' miben még hibázni szokott. Ez a' legjobb mód a' Nyelvtanulásra.

§. 119. Némelly jegyzéseket és magyarázatokat szükséges itt előre botsátni; mellyekre a' Tanulónak a' legtrövidebb Mondások öfzvetételeiben is gyakorta szüksege van. Illyenek ezek:

§. 120. A' *Befzed* Mondásokból van öfzve rakva, mellyek bizonyos regulák fzerént egymással öfzveköttetnek. A' Mondás pedig egynehány szónak helyes öfzvetételeből fzarmazik, a' honnan minden Mondás tagokból vagy részekből áll.

§. 121. A' Mondás tagjai vagy *a.* állandók, vagy *b.* elmaradhatók.

*A. Állandó tagok* azok, a' mellyeknek a' Mondásban szük-



ségesképpen ott kell lenni, vagy világosan kitéve vagy oda érteve, és a' mellyeknek együtt létele nélkül a' Mondás megszűnne Mondás lenni.

B. *Elmaradható tagok* azok, mellyek a' Mondás részeihez magyarázatul járulnak, de ha elmaradnak is, azért a' Mondás érthető Mondás marad.

§. 122. Allandó része vagy tagja a' Mondásnak három van, ú. m.

1. *A' Szubjektum*, vagyis az a' szó a' Mondásban, melly ebben azt a' főtárgyat jelenti, a' mellyről valamit mondok, Ez többnyire Substantivum vagy a' mi ennek helytartója, p. o. Pronomen; minthogy a' Magábanérthetőről lehet tulajdonságokat vagy változásokat előadni v. mondani. P. o. a' házról, kertről, fáról, erdőről, 's a' t. mondhatom, hogy nagy, kitsíny, szép, 's a' t. és így ezek: ház, kert, fa, erdő, lehetnek Szubjektumúl a' Mondásban.

2. *A' Predikátum* az a' szó, melly a' mondásban a' Szubjektum tulajdonságát, változását vagy állapotját fejezi ki, mint ezek, nagy, kitsíny, jó, áll, ír, 's a' t. A' Predikátum tehát többnyire vagy Mássalérthető, vagy Ige, mivelhogy ezek jelentenek tulajdonságot, változást és állapotot.

3. *A' Kopula* ezen egybekötő Ige: lenni, t. i. *vagyok, vagy, voltam, volt, leszek*, 's a' t. melly a' Szubjektumot és az Adjectivumból álló Predikátumot egybe köti így: p. o. István volt beteg, v. István beteg volt.

§. 123. Ezen három állandó tagjai a' Mondásnak nintsenek a' Magyar nyelvben mindenkor világosan kitéve, úgyhogy néha két, néha pedig csak egy szóból láttatik a' Mondás állani, mivelhogy a' többi tagok a' nyilván kitett tagnak csak alatta értetődnek. Ugyanis:

a. Valamikor a' Predikátum Ígéből áll; a' Kopula mindenkor benne van a' Predikátumban. P. o. En írok, ich schreibe; az Atyám írt, mein Vater hat geschrieben: írok, ezt teszi eredetikeppen, író vagyok; írt, ezt: író volt.

b. A' Magyarban még a' Szubjektum is elhagyatik rendszerént, valamikor az Személyes Név másból áll, és benne különös erő nem fekszik; de ezt a' Németben nem tehetjük, és ez annál nagyobb figyelmetességet érdemel. Ha p. o. azt kérdik tőlem: Mit csinál az ötséd? így felelhetek: ír, olvas, játszik, 's a' t. itt mindenütt elmaradt a' Szubjektum, mert ez a' mi nyelvünkben az Ige személyéből is világos; de a' Németben nem, és ott el sem hagyhatom a' Személyt; hanem így felelek: Was macht dein Bruder? A. er schreibt, er liest, er spielt, 's a' t. Illyenkor tehát csak egy szóból láttatik a' Mondás állani.

c. A' Magyar Nyelvben, még a' Kopulát is elhagyjuk,



valamikor az ezen két harmadik izemélyből áll *van* és *vannak*: de a' Németben a' Predikátumot a' Szubjektum és Predikátum közé világosan ki kell tenni, így: a' nyár meleg, *der Sommer ist warm*; a' tél hideg, *der Winter ist kalt*; a' fák zöldek, *die Bäume sind grün*.

§. 124. A' Szubjektumnak meg kell egyezni a' Predikátummal és a' Kopulával mind számban mind személyben; de a' Németben ez a' regula az Adjectivumból álló Predikátumra nem terjed ki, mivel az, mint Predikátum, változhatatlan, így: *dieses Buch ist theuer*, ez a' posztó drága: *diese Bücher sind theuer*, ezek a' posztók drágák.

§. 125. Az *Elmaradható részek* a' Mondásban vagy *a.* a' Szubjektumhoz tartozók, vagy *b.* a' Predikátumhoz valók, vagy pedig csak *c.* Mellesleg valók.

*a. Szubjektumhoz valók* azok, mellyek ennek magyarázatjára tartoznak, p. o. a' gyakorlás, *ez a' legjobb mester*, a' nyelvtanulásban legzükségesebb, *die Übung*, *diese beste Lehrerin*, *ist in dem Sprachlernen das nothwendigste*. Néha több szók is köttetnek öszve egy Szubjektumba, p. o. mind a' *tehén*, mind a' *juh*, mind a' *difznó* igen hasznos házi állatok, *sowohl die Kuh, als das Schaf und auch das Schwein sind sehr nützliche Hausthiere*.

*b. Predikátumhoz valók* azok a' Szók, mellyek ezt közelebb vagy szorosabban meghatározzák, minéműek a' Határozók, és a' Mássalérthetők. Ilyenek p. o. a' feljebbvaló Mondásban ezek: *igen hasznos házi*, ezen Predikátum előtt — *állatok*. Gyakran egy Szubjektum után több Predikátum is áll, mint itt: A' Németek szorgalmatosak, mértékletesek és gazdálkodók, *die Deutschen sind fleißig, mäßig und sparsam*. A' bölts olvas, tanul, gondolkozik, dolgozik és használ, *der Weise liest, lernet, denkt nach, arbeitet und nützt*.

Mikor a' Predikátum tselevő Igéből áll, akkor ez mindenkor öszve kötetésben van valamely tárgyal, a' melly vagy *nyilván* ki van téve a' Mondásban és rendszerént a' 4-dik Ejtésben áll, vagy *el is hagyódik*. Ezt némelleyek Ige Ejtésének (Causus Verbi), némelleyek Predikátum tárgyának nevezik. Ilyenek vannak ezen Mondásokban:

István keresi a' *könyvét*, *Stephan sucht sein Buch*.

József olvas egy *német könyvet*, *Joseph liest ein deutsches Buch*.

A' gyakorlás *sokat* használ, *die Übung nützt viel*.

*c. Melleslegvaló tagok* a' Mondásban azok a' Magokban érthetők, Határozók és Igék, mellyek a' Mondásnak környúlásait közelebből meghatározzák, úgymint, *höl*, *mi-képpen*, *miért*, *hogy*, 's a' t. történi, történt, vagy történi fog valami.

A' Szubjektumot ezen kérdésekre találhatom fel a' Mon-



dásban: ki? kitsoda? wer? és mi? mitsoda? was? a' Melleslegvaló tagokat pedig ezekre: hogy? wie? miképpen? auf welche Art? hol? wo? miért? warum? hova? wohin? honnan? woher? meddig? wie lange? hány? wie viel? 's a' t.

§. 126. A' Nyelvtanúlóra nézve fő dolog az, hogy mikor fordít, elsőben is az Allandó tagjait szedje öizve a' Mondásnak, mert ha egyfzer erre reá szoktatta magát, azután a' Melleslegvaló rézeket és tagokat a' most említett kérdések segedelme által könnyen öszveszedheti és elrendelheti. Ez a' mód a' Mondások és Periodusok megértését felette könnyíti.

§. 127. Legnagyobb figyelmetességet kell még a' Nyelvtanulónak eleinten arra fordítani; hogy mikor a' Magyar nyelv szerént akar valamit németül fordítani vagy kitenni; a' Magyar nyelvben a' lappangó Szubjektumot a' Németbe legelől kitenni el ne felejtse, a' melly után mindjárt a' változó Ige következék, noha ez a' Magyarban tsak egy szóban áll a' Mondás végén. P. o.

— — tegnap a' magyar újságban olvastam, hogy 's a' t.  
ich habe gestern in der ungrischen Zeitung gelesen, daß zc.

— — ezt a' könyvet még nem olvastam.  
ich habe dieses Buch noch nicht gelesen.

1. *Jegyzés.* A' Gyakorlások után a' szók egyenes lineában állanak mind németül mind magyarúl egymás alatt; azért hogy a' Tanuló a' tanulás közben hol az egyik hol a' másik nyelvet eltakarhassa.

2. *Jegyzés.* A' Német szók eleibe a' Nemlázótskákat szükségesképpen ki kell tenni; de mivel itt a' hely szükvolta rövidítést kíván, a' der tsak egy r-rel, a' die egy i-vel, és a' das egy s-szel van a' szó eleibe kitéve.



# GRAMMATIKAI GYAKORLÁSOK.

## ELŐ RÉSZ.

Könnyű Öszvetételek az Ejtégetésben való Gyakorlásra.

§. 128. *Regulák.* a. A' Német nyelvben a' Kopula a' Szubjektum és a' Predikátum közé, az az mindjárt a' Szubjektum után tétetik, nem pedig utól, mint a' Magyarban.

b. A' Magyarban ez a' két Kopula *van és vannak* elmarad, de a' Németben soha sem.

c. A' Magyarban az *is* mindenkor azon szó után áll, a' mellyhez tartozik; de a' Németben előtte áll a' Szónak, t. i. vagy Szubjektumnak, vagy Predikátumnak, így: a' Német nyelv is nehéz, auch die deutsche Sprache ist schwer, vagy pedig így: die deutsche Sprache ist auch schwer.

d. Ha a' Predikátum előtt a' Magyarban semmi Artikulus nints is, a' Németben határozatlan Nemezőtskát kell eleibe tenni. P. o. Ez az ember vagy kovács vagy lakatos, dieser Mensch ist entweder ein Schmid oder ein Schlosser; a' ló felette halznos állat, das Pferd ist ein überaus nützliches Thier.

### I. Gyakorlás.

Gott ist allmächtig und gut; er ist unser bester Vater. — Der Mensch ist ein vernünftiges Geschöpf. Die guten Menschen lieben Gott ihren Schöpfer und besten Vater. Die Sonne ist ein leuchtender Himmelskörper. — Der Mond ist ein dunkler Stern. — Auch die Erde ist ein dunkler Körper. Der Himmel ist blau. — Die Sterne sind sehr große schwebende Körper, so wie unsere Erde. Diese Welt ist bewunderungswürdig. —

Gott,	az Isten.	lieben,	szeretni.	r Himmel,	ég.
allmächtig,	mindenható.	ihr,	az ó—ök.	blau,	kék.
und,	és.	i Sonne,	nap.	sehr,	igen.
gut,	jó.	leuchtend,	világító.	groß,	nagy.
unser,	a' mi—nk.	r Himmelskörper,	égi test.	schwebend,	lebegő.
besten,	legjobb.	r Mond,	hold.	so wie,	valamint.
r Vater,	atya.	dunkel,	setét.	i Welt,	világ.
r Mensch,	ember.	r Stern,	tsillag.	bewunderungswürdig,	bewunderungswürdig,
vernünftig,	okos.	i Erde,	föld.	tsudára méltó.	
s Geschöpf,	teremtés.	r Körper,	test.		

### II. Gyakorlás.

Viele Thiere sind den Menschen nützlich. — Das Pferd, der Ochse, die Kuh und das Schaf sind sehr nützliche Hausthiere. Auch der Hund und die Kaze sind Hausthiere. Der Hund ist ein sehr wachsame und treues Thier, aber auch die Kaze ist nützlich. — Die Eideren und Frösche sind meistens unschädliche Thiere. — Der größte Fisch ist der Wallfisch.

viel,	sok.	s Schaf,	juh.	aber,	de.
s Thier,	állat.	s Hausthier,	házi állat.	i Eideren,	gyík.
nützlich,	halznos.	r Hund,	kutya.	r Frosch,	béka.
s Pferd,	ló.	i Kaze,	matka.	meistens,	többször.
r Ochse,	ökör.	wachsam,	vigyázó.	unschädlich,	ártatlan.
i Kuh,	tehén.	treu,	hűség.		



## III. Gyakorlás.

A' tél hideg; a' tavasz kellemetes; a' nyár meleg, és az ősz szomorú, kivált ha esős. \*) — A' föld kerek; az ég kék; a' levegő könnyű test; az eső és a' szél igen szükségesek. — Az ember okos teremtes. — Az állatok sokfélék: a' négy lábú állatok szőrösök; a' madarak tollasak; az úszómászók mezítelenek; a' halak pikkelyesek; a' bogarak többnyire szárnyasak, és a' férgek vagy mezítelenek vagy borítékosak. — Az elefánt felette nagy állat; az oroszlán igen erős és bátor; a' tigris igen kegyetlen; a' medve és a' farkas esmeretes vad állatok. A' róka igen ravasz állat.

tél,	r Winter.	szükséges,	nothwendig.	borítékosak,	mit Scha-
hideg,	kalt.	sokféle,	vielerley.	len versehn.	
tavasz,	r Frühling.	négy lábú,	vierfüßig.	elefánt,	r Elephant.
kellemetes,	angenehm.	szőrös,	haarig.	felette,	überaus.
nyár,	r Sommer.	madár,	r Vogel.	oroszlán,	r Löwe.
meleg,	warm.	tollas,	gefiedert.	erős,	stark.
ősz,	r Herbst.	úszómászó,	s Amphibium	bátor,	muthig.
szomorú,	traurig.		t. die Amphibien.	tigris,	r Dieger.
kivált,	besonders.	mezítelen,	nackend.	kegyetlen,	grausam.
ha,	wenn.	pikkelyes,	schuppig.	medve,	r Bär.
esős,	regnerisch.	bogár,	r Käfer.	farkas,	r Wolf.
kerek,	rund.	többnyire,	meistens.	esmeretes,	bekannt.
levegő,	i Luft.	szárnyas,	geflügelt.	vad,	wild.
könnyű,	leicht.	féreg,	r Wurm. t.	róka,	r Fuchs.
eső,	r Regen.		die Würmer.	ravasz,	schlau.
szél,	r Wind.	vagy-vagy,	entweder, oder		

\*) kivált ha esős. Ennek kitételében ezekre kell vigyázni a. wenn rendbontó egybefoglaló lévén az igét a' Mondás végére veti. b. ezen szónál esős a' Szubjektum el van hagyva, de a' Németben ki kell tenni ezen névmássával er, melly itt arra vitetődik der Herbst. Így lesz tehát: besonders wenn er regnerisch ist.

## IV. Gyakorlás.

Ez a' kenyér kemény. — Ez a' kés nem éles. — Ez a' villa igen hegyes. A' te kanalad nem tiszta. — A' leves már hideg. — A' marhahús igen sovány és kemény. Ez a' főzelék igen jó. — A' betsinált savanyú. — Ez a' téltzásétel igen jó ízű. — A' sült (petsenye) nagyon kövér. — Az én tányérom tiszta. — Ez a' víz nem friss. — A' bor igen erős. — Ez az ebéd igen rövid. — A' mértékletesség és az egészség jó barátok.

kenyér,	s Brod.	marhahús,	s Rindfleisch.	tányér,	r Teller.
kemény,	hart.	sovány,	mager.	víz,	s Wasser.
kés,	s Messer.	kemény,	hart.	friss,	frisch.
nem,	nicht.	főzelék,	i Zusseise.	bor,	r Wein.
éles,	scharf.	betsinált,	s Eingemachte.	erős,	stark.
villa,	i Gabel.	savanyú,	sauer.	ebéd,	s Mittagsmahl.
hegyes,	spisig.	téltzásétel,	i Mehlspeise.	rövid,	kurz.
kanál,	r Löffel.	jóízű,	schmackhaft.	mértékletesség,	Mäßigkeit.
tiszta,	sauber.	sült,	r Braten.	fejt.	
leves,	i Suppe.	nagyon,	zu.	egészség,	i Gesundheit.
már,	schon.	kövér,	fett.	barát,	r Freund.



S. 129. *Regulák.* a. Néha megfordítjuk a' Mondást és a' Predikátumot előre borsátván, azt több Szubjektumra alkalmazzatjuk. P. o. e' helyett: A' tehén, a' juh, a' disznó és a' tyúk, legghafznosabb házi állatok, így is mondhatom: Legghafznosabb házi állatok ezek: a' tehén, a' juh, a' disznó és a' tyúk. Elhagyhatom ilyenkor ezt is: *ezek.* Németül az ilyen megfordított Mondásban, mindenkor elmarad ez a' *íző ezek,* *diese;* hanem helyette a' Kopula áll a' Predikátum és Szubjektum között, így: Die nützlichsten Hausthiere sind: die Kuh, das Schaf, das Schwein, und die Henne.

b. Ezek a' Mutató Név mássai *dieser, diese, dieses, ez, emez, és jener, jene, jenes;* der, die, das, az, amaz, gyakran állanak a' Szubjektum helyett, így: ez jó, *dieses* ist gut; az nem igaz, *das* ist nicht wahr.

c. Mikor a' Szubjektum helyén álló Mutató Név mássa, nem egyenesen a' *szóban lévő* tárgyra vitetődik, akkor a' Németek nem névén a' *Nemre,* mindenkor ezt veszik Szubjektumnak *das.* P. o. Ez rozsfz penna, *das* ist eine schlechte Feder, nem így: die vagy *diese* ist eine schlechte Feder, mert így értjük most ezen Mondást: *ez, a' mivel írók,* rozsfz penna. Az régi dolog, *az az: az, a' miről beszélsz,* régi dolog, *das* ist eine alte Sache.

## V. Gyakorlás.

Eßbare und schmackhafte Fische sind: die Forellen, die Karpfen, die Hechten, die Schiele, und die Häringe. Die bekanntesten Getreidearten sind: der Weizen, der Roggen oder das Korn, die Gerste, der Hafer und der Türkische Weizen oder Mays, (die Kukuruk). — Das nothwendige Hausgeräth oder die Einrichtung in einem Zimmer ist: der Tisch, der Sessel oder Stuhl, der Spiegel, die Uhr, das Bett und der Kasten. Die vier Jahreszeiten sind: der Winter, der Frühling, der Sommer und der Herbst.

éssbar,	megehető.	r Roggen,	rozsz.	s Zimmer,	szoba.
schmackhaft,	jóízű.	s Korn,	rozsz.	r Tisch,	asztal.
i Forelle,	pisztráng.	i Gerste,	árpa.	r Sessel,	bévent szék.
r Karpfen,	potyka.	r Hafer,	zab.	r Stuhl,	szék, falzék.
r Hecht,	tsuka.	Türkischer Weizen od.		r Spiegel,	tükör.
r Schiel,	süllő.	Mays, kukoritza.		i Uhr,	óra.
r Häring,	héring.	nothwendig,	szükséges.	s Bett,	ágy.
bekannt,	esmeretes.	s Hausgeräth, od. házi		r Kasten,	almárium.
i Getreideart,	elet neme.	bútor, v.		i Jahreszeit,	elzöldő része
r Weizen,	búza.	i Einrichtung, házi eszköz			

## VI. Gyakorlás.

Das ist sehr schön. — Das ist sonderbar. — Dieses hier ist schöner und wohlfeiler. — Jenes ist größer und stärker. — Dies ist mir eine angenehme Neuigkeit. — Das ist unmöglich. — Dieses ist stark, jenes ist schwach. — Das ist gut. — Das ist nicht mein. — Das ist der Deinige. Dieser ist groß genug. Jene ist nicht viel werth.

sonderbar,	küldönös.	angenehm,	kellemetes.	der Deinige,	a' tied.
hier,	itt.	i Menigkeit,	újság.	genug,	elég.
wohlfeil,	oltsó.	unmöglich,	lehetetlen.	ist viel werth,	sokat ér.
dies (dieses),	ez.	schwach,	gyenge.		



## VII. Gyakorlás.

A' nagy folyóvizek Magyarországbán: a' Duna, a' Tisza, a' Dráva és a' Száva. Legmagasabb hegyek Magyarországbán ezek: a' Tátra Szepes Vármegyében, a' Fáttra Liptó Thúrótz Vármegyében, és a' Mátra Heves Vármegyében. A' leghíresebb Magyarországi borok: a' Tokaji, a' Ménési, a' Somlyai, az Egri, a' Budai, a' Neizmélyi és a' Ruzti. Igen híres savanyúvizek Hazánkban: a' Füredi, Szala Vármegyében a' Balaton mellett; a' Bártfai, Sáros Vármegyében, és az Új-Lublyai Szepesben.

folyóvíz, r Fluss.	Thurótz V. Thurotzer R.	savanyúvíz, Sauerbrunnen.
Magyarország, Ungarn.	Máttra, i Matra.	
Duna, i Donau.	Heves V. Hevescher R.	hazánk, unser Vaterland.
Tisza, i Theis.	híres, berühmte.	Füredi, Füreder.
Dráva, i Drau.	Magyarországi, Ungarisch	Szalá V. Szalader R.
Száva, i Sau.	Tokaji, Tokayer.	mellett, ben.
magas, hoch.	Ménési, Meneischer.	Balaton, Platten-See.
hegy, r Berg.	Somlyai, Somlauer.	Bártfai, Bartsfelder.
Tátra, die Karpathen, z.	Egri, Erlauer.	Sáros V. Scharoscher R.
Szepes Vármegye, Zipser Komitat.	Budai, Ofner.	Új-Lublyai, Neu-Lub-lauer.
Fáttra, Altwater.	Neizmélyi, Neisemeier.	
Liptó V. Liptauer R.	Ruzti, Ruzster.	Szepes, Zipser.

## VIII. Gyakorlás.

Az igen nevezetes dolog. — Az nem olyan nagy ritkaság. — Az igen hasznos találmány. — Az a' poltató szebb, de sokkal drágább is mint emez. Ez széles, amiaz pedig keskeny. Az oroslán is vérszopó állat, mint a' farkas; amaz Afrikában lakik a' heves tartományokban, ez pedig Európában mindenütt a' nagy erdőkben. — Itt van két zsebbeli óra; az arany óra és kistsiny, de három olyan drága, mint amaz a' nagy ezüst óra.

nevezetes, merkwürdig.	drága,	theuer.	mindenütt, überall.
dolog, i Sache.	mint,	als.	erdő, r Wald, z. i Wälder.
nem olyan a) keine so.	széles,	breit.	itt, hier.
nagy, große.	pedig,	aber.	van két, b) sind zwey.
ritkaság, i Seltenheit.	keskeny,	schmal.	zsebbeli óra, i Sackuhr.
hasznos, nützlich.	vérszopó,	reißend.	arany, adj. golden.
találmány, i Entdeckung	mat,	wie.	kistsiny, c) klein.
poltó, s Tuch.	Afrika,	Afrika.	három olyan drága, d)
de, aber.	lakni,	wohnen.	drenmaht so theuer.
sokkal, viel.	heves,	heiß.	ezüst, adj. silbern.
tartomány, s Land.	Európa,	Europa.	

a. Ez a' szó olyan, v. olly, mikor az Adjectivumhoz tartozik, melly előt áll, így tétetik ki németül so; mikor pedig a' Substantivum előt áll, vagy arra vitérdik, így tétetik ki: soldner, soldner, soldner.

b. A' Magyar nyelvben a' számok és más sokaságot jelentő szók után nem szoktuk a' Substantivumot Többsesbe tenni; de a' Németben Többses kell tennünk, így: sok ember van itt, hier sind viele Menschen.

c. és kistsiny, így kell tenni, und ist klein.

d. de három olyan drága, aber sie ist dreymahl so theuer.



§. 130. *Reguldk.* a. Mind a' kérdő mind a' felelő Mondásokra nézve nevezetes külömbseget találunk a' Magyar nyelv és a' Német nyelv között. Ugyan is.

1. A' *Kérdésekben* magyarul a' Predikátumot kell legelől tenni így: *jó volt a' leves?* de a' Németben a' Kopulát kell elől tenni, és azután mindjárt a' Szubjektumot, így: *war die Suppe gut?* vagy így: *ist die Suppe gut gewesen?* Mikor a' Predikátum igéből áll, akkor is az igének változó része tétetik legelől, így: *hast du dieses Buch schon gelesen?* olvastad te már ezt a' könyvet?

2. A' *Feleletekben* magyarul rendszerént csak azt a' Izót Izohtuk feleletül elmondani, a' melly a' kérdésnek tzélja és tárgya, így p. o. *tiszta víz az?* F. *tiszta.* *Vizszja jöszsz még?* F. *vizszja.* Így van ez kivált a' közönséges életben. A' Német nyelvben másként van a' dolog; mert itt a' Feleletben rendszerént a' ja (igen is) vagy nein (nem) a' felelőnek az első szava, és még azután mondja el a' kérdésre a' feleletet *egész Mondásban*, az az, a' mellyben a' Szubjektum Kopula és Predikátum is meg van. P. o. *Ist das Wasser kalt?* A. *Ja, es ist kalt.* (hideg víz az? F. *hideg igen is.*) *Wirst du noch zurück kommen.* A. *Ja, ich werde noch zurück kommen.* Azonban a' közönséges életben és esmerősök között, Izohtás csak ja és nein-al is felelni, vagy azzal, a' mi ezek helyett állhat, p. o. úgy gondolom, *ich glaube; nehezen, schwerlich,* minden bizonynyal, *ganz gewiß, 's a' t.* vagy pedig a' ja és nein feleleteket elhagyván, egyenesen csak a' felelő Mondással.

IX. Gyakorlás.

*Ist die Suppe noch warm?* — *Sie ist schon kalt.* *Ist das Rindfleisch hart?* — *Nein, es ist recht weich.* — *Ist der Wein gut?* — *Ja, er ist gut.* — *Ist dein Teller sauber?* *Ja, er ist sauber.* — *Ist diese Feder gut?* *Nein, sie ist schlecht.* — *Ist die Dinte schwarz genug?* — *Ja, sie ist schwarz genug, aber etwas zu dick.* *Ist das Papier genug?* — *Ja, es ist genug.* — *Ist diese Übersetzung schwer?* *Oh nein, sie ist sehr leicht.*

noch,	még.	i Feder,	penna.	zu,	nagyon.
schon,	már.	schlecht,	rozsz.	dick,	sűrű.
recht, igen,	ugyantsak, jó	i Dinte,	ténta.	s Papier,	papiros.
weich,	puha.	schwarz,	fekete.	i Übersetzung,	fordítás.
r Wein,	bor.	genug,	elég, eléggé.	schwer,	nehéz.
r Teller,	tányér.	etwas, valamennyire,	egy	leicht,	könnyű.
sauber,	tiszta.		kevésbé.		

X. Gyakorlás.

*Ist die Ungrische Sprache schwer?* — *Sie ist nicht sehr schwer.* — *Ist die Deutsche Sprache schwerer?* *Ah ja, sie ist viel schwerer.* — *Ist deine Mutter gesund?* *Ja sie ist jetzt gesund.* — *Sind die Kinder auch gesund?* *Ja, auch die Kinder sind alle gesund.* — *Ist es heute kalt?* *Oh nein, heute ist es gar nicht kalt.* — *Ist dein Kleid schon fertig?* *Nein, es ist noch nicht fertig.*

ungarisch, adj. magyar.	gesund,	egészes.	ist gar nicht, éppen nints.
i Sprache, nyelv.	s Kind,	gyermek.	s Kleid, ruha.
Deutsch, adj. német.	alle,	mind.	fertig, adj. kélzen.
i Mutter, anya.	heute,	ma.	ist noch nicht, még nints.



## XI. Gyakorlás.

Erős állat az oroszlán? Igen erős. — Nagy állat a' tengerhal? Igen nagy, és a' mint mondják, legnagyobb állat a' tengerben. — Nagyobb mint az Elefánt? Sokkal nagyobb. — Meleg még a' leves? Még elég meleg. — Jó viz ez? Jó. — Egészséges a' Bátyád? Igenis, most egészséges. — Igaz az? Igaz. — Meleg már a' izobám? Úgy gondolom, hogy már meleg. — Bé van már fűtve? Bé van igenis. — Meleg már a' kementze? Már egy kevésse meleg. — Itt van már az inasom? A' konyhában van.

a' mint,	wie.	úgy gondolom,	ich glaube	kementze,	r Ofen.
mondják,	man sagt.	hogy —	daß er	inás,	r Bediente.
tenger,	s Meer.	meleg,	warm ist.	inásom,	mein Bediente.
igaz,	wahr.	van?	ist es?	konyha,	i Küche.
izoba,	s Zimmer.	béfűtve,	ingeheißt.		

1. *Jegyzés.* Hogy már meleg, daß er schon warm ist. Ezen Mondásban a' daß Rendszerint Egybefoglaló lévén, az igét a' Mondás végére veti.

2. *Jegyzés.* A' Határozók a' Predikátum előtt szoktak állani, nem úgy mint a' Magyarban. P. o. Meleg még? Ist er noch warm? Hűde már? Ist sie schon kalt? 's a' t. It a' genug kivéteik, a' mely többnyire utánna áll az Adjectivumnak így: elég rozsz, schlecht genug, 's a' t.

§. 131. *Regula.* Mikor a' Predikátumban az Adjectivum helyett Adverbium áll, akkor a' Magyarban a' van és vannak el nem maradhatnak, mivel ilyenkor nem Kopulák, hanem ott lételt jelentő ige gyanánt állanak. A' kérdő Mondásokban ilyenkor is elől áll magyarul az Adverbium; németül pedig az ige áll elől és a' Határozó legutól. P. o. Mészze van még ide a' vendégfogadó? Ist das Wirtshaus noch weit von hier?

## XII. Gyakorlás.

Kétszen van már a' ruhám? Kétszen van, igen is. — Hol van a' kaputom? Itt van. — Itt van a' szabó? Nints itt. — Mészze van a' szállása? Nem mészze van. — Otthon van most? — Úgy gondolom hogy még otthon van. — Jól van ez a' ruha tsinálva? Igen jól van. — Itt vannak már a' munkások? Itt vannak. — Itt van az a'ztalos is? Az nints itt. — Hát a' lakatos itt van? Az sints itt. — Kétszen vannak a' kőművesek? Még nintsenek.

ruhám,	mein Kleid.	szállás, das Quartier, die	asztalos,	r Tischler.
kétszen,	fertig	Wohnung.	hát? c)	(also) und.
hol?	wo?	mészze,	weit.	lakatos, der Schlosser.
kaputom,	mein Rock.	otthon,	zu Hause.	sints, ist auch nicht.
szabó,	r Schneider.	hogy, b)	daß.	kőműves, r Maurer.
nints, a)	ist nicht.	tsinálva,	gemacht.	nintsenek, sind nicht.
		munkások, Arbeitsleute		

a. Nints, a' magyarban e' helyett áll nem van és így németül így kell kienni, er ist nicht hier.

b. hogy még otthon van, daß er noch zu Hause ist.

c. Hát a' lakatos itt van? Und der Schlosser, ist er hier? Magyarul nem szoktuk mi a' kérdést ezen kezdeni, és, hanem így: hát. Erre tehát vigyázni kell.



§. 132. *Regula.* A' Genitivus mellett mindenkor áll még egy más Substantivum, a' melly a' Németben a' Genitivusnak előtte, a' Magyarban pedig rendszerént utánna áll, még pedig a' mi Nyelvünkben ragasztékkal. P. o. Az Istennek az akarata, der Wille Gottes. Magyarúl a' Genitivus igen gyakran megrövidítve áll és ekkor utánna az Artikulus elmarad, így: Az Isten akarata. A' megrövidített Genitivust arról könnyű észre venni, hogy utánna a' Substantivum ragasztékkal áll, és ezen okból szükségtelen is a' megrövidített Genitivust *kihagyóval* megjelelni, így: az Isten' akarata.

## XIII. Gyakorlás.

Die Breite des Tisches. — Der Geruch des Weines. — Der Hund des Jägers. — Der Hut des Bedienten. — Die Haut des Liegers. — Die Schneide des Messers. — Die Spitze der Gabel. — Der Stiel des Löffels. — Der Geruch der Speise. — Der Geschmack des Weines. — Der Preis der Waare. — Der Wille des Herrn. — Der Nutzen der Schafe. — Der Geruch der Blumen.

i Breite,	szélesség.	i Schneide,	él.	r Preis,	ár.
r Geruch,	szag.	i Spitze,	hegy.	r Wille,	akarat.
r Jäger,	vadász.	r Löffel,	kalán.	r Herr,	úr.
r Bediente,	inas.	r Stiel,	nyél.	s Schaf,	juh.
r Hut,	kalap.	r Geschmack,	íz.	r Nutzen,	haszon.
i Haut,	bőr.	i Waare,	portéka.	i Blume,	virág.

## XIV. Gyakorlás.

Die Zahl der Einwohner. — Die Menge der Sterne. — Die Güter des Grafen. — Die Fische des Meeres. — Die Einwohner der Stadt. — Die Produkte des Landes. — Die Fenster des Hauses. — Die Gräthen der Fische. — Die Blätter der Bäume. — Die Spielsachen der Kinder. — Die Federkielen der Gänse. — Die Gebrauche der Türken. — Die Gesetze der Ungarn. — Die Übersetzung der Aufgabe. — Der Hut des Bedienten.

r Einwohner,	lakos.	s Land,	ország.	i Gänse,	lúd.
i Zahl,	szám.	s Produkt,	termés.	r Federkiel,	toll.
r Stern,	csillag.	s Fenster,	ablak.	r Gebrauch,	szokás.
i Menge,	sokaság.	s Haus,	ház.	r Türke,	Török.
s Hut,	jószág.	i Gräthe,	szálka.	r Ungar,	Magyar.
r Graf,	Gróf.	s Blatt,	levél.	s Gesetz,	törvény.
s Meer,	tenger.	r Baum,	fa.	i Übersetzung,	fordítás.
i Stadt,	város.	i Spielsache,	játék.	i Aufgabe,	gyakorlás.

*Jegyzés.* Der Hut des Bedienten, az inas kalapja. Jegyezzük meg itt előre az olyan Szókról, mellyek eredetüképpen Adjektivumok ugyan, de Substantivum gyanánt vétetnek, minéműek: arm, szegény; fremd, idegen; reich, gazdag; bedient, (Multrészesülő) szolgált, 's a' t. hogy mint Substantivumok, mind a' III-dik Eszövegetésre tartoznak. P. o. der Arme, a' szegény, des Armen, a' szegénynek, 's a' t. der Bediente, des Bedienten, 's a' t. de mikor határozatlan Articulus áll előttök, a' Nominativusban így vannak: ein Armer, ein Fremder, ein Bedienter, 's a' t.



## XV. Gyakorlás.

Az atyának a' jósága. — Az anyának a' szeretete. A' fiúnak a' kötelessége. Az embernek a' teste. — A' gyermeknek a' feje. — Az órának a' mutatója. — A' falunak a' nagysága. A' mesének a' kezdete. Az elszendőnek az első napja. — A' fésűnek a' fogai. A' kementzének a' lábai. Az asztalnak a' szegletei. A' polgároknak a' fegyverei. A' madárnak a' két szárnya. A' pillangónak a' hat lába és négy szárnya. A' gyakorlásnak a' vége.

szeretet,	i Liebe.	első,	r, i, s erste.	két,	zwey.
kötelesség,	i Pflicht.	elszandó,	s Jahr.	szárny,	r Flügel.
test,	r Leib.	fog,	r Zahn.	madár,	r Vogel.
fej,	r Kopf.	fésű,	r Kam.	hat,	sies.
mutató,	r Zeiger.	láb,	r Fuß.	négy,	vier.
falu,	s Dorf.	kementze,	r Ofen.	pillangó,	r Schmetterling.
kezdet,	r Anfang.	szeglet,	i Ecke.	vég,	s Ende.
mesé,	i Fabel.	fegyver,	s Gewehr.	gyakorlás,	i Aufgabe.
távolság,	i Entfernung.	polgár,	r Bürger.		

*Jegyzés.* Mikor valamely felvett tárgynak több birtokait vagy részeit számlálom elő, vagy kérdezem valakitől, akkor ezt a' Genitívust, melly a' Bíró Substantívumot jelentené rendszerént elhagyjuk, és megelégszünk azzal, hogy a' Belzéd elején egytzer említettük: de azért Magyarúl a' ragasztékot el nem hagyhatjuk, Németül pedig a' ragasztékot ki nem tesszük, mivel mindenkor alatta értjük a' Genitívust. P. o. Ha egy festett madár részeit kérdezném; először ezt kérdezném. Mitsoda ez? F. Madár. Wo ist das? Ein Vogel. Azután: Hol van a' feje? Itt van. Wo ist der Kopf? (nem sein Kopf, mert ezt értem alatta, des Vogels, a' madárnak) Hier. Hol van az orra? Itt van. Wo ist der Schnabel? Hier. 's a' t.

## XVI. Gyakorlás.

A' teremő jósága. Az Isten böltsessége. A' világ kezdete. A' föld kerekése. Az ég nagysága. A' nap és hold távolsága. A' tenger mélysége. A' szél sebessége. A' tűz melegsége. — A' madarak éneklése. Az állatok eledele. A' virágok szépsége. — A' házak ablakai. A' városok nevei. Az emberek tselekedetei. — A' tenger halai. Az erdő vadai. A' levegő madarai. A' sziget lakosai.

teremő,	r Schöpfer.	hold,	r Mond.	eledel,	i Nahrung.
jóság,	i Güte.	mélység,	i Tiefe.	szépség,	i Schönheit.
böltsesség,	i Weisheit.	tenger,	s Meer.	név,	r Name, III. E.
kezdet,	r Anfang.	sebesség,	i Geschwindigkeit.	tselekedet,	i Handlung.
világ,	i Welt.	fejt,		vad,	s Wild.
kerekesség,	i Künde.	szél,	r Wind.	levegő,	i Luft.
nagyság,	i Größe.	melegség,	i Wärme.	lakos,	r Einwohner.
távolság,	i Entfernung.	tűz,	s Feuer.	sziget,	i Insel.
nap,	i Sonne.	éneklés,	r Gesang.		



J. 133. *Regula.* A' Genitivus a' hozzá tartozó Substantivummal együtt a' Mondásban csak egy Szubjektumot vagy egy Predikátumot tehet. P. o. Ennek az órának a' mutatója arany; der Zeiger dieser Uhr ist von Gold. A' föld kigőzölése az eső oka, die Ausdünstung der Erde ist die Ursache des Regens.

## XVII. Gyakorlás.

Das Thor des Hauses ist roth. — Die Fenster des Hauses sind klein. — Die Thür des Zimmers ist zu nieder. — Der Rahmen des Spiegels ist schwarz. — Das Glas des Fensters ist nicht rein. — Der Schlüssel der Thür ist sehr groß. — Die Blätter der Bäume sind grün. — Die Farben der Blumen sind: weiß, gelb, blau, roth, hochroth, weissenfarb. — Die Übersetzung dieser Aufgabe ist nicht schwer.

§ Thor,	kapu.	r Spiegel,	tükör.	grün,	zöld.
roth,	veres.	r Rahmen,	ráma.	i Farbe,	szín.
klein,	kitsiny.	schwarz,	fekete.	weiß,	fehér.
§ Zimmer,	szoba.	§ Glas,	üveg.	gelb,	sárga.
i Thür,	ajtó.	rein,	tiszta.	blau,	kék.
zu,	igen.	r Schlüssel,	kulcs.	hochroth,	piros.
nieder,	alacsony.	§ Blatt,	levél.	weissenfarb,	violaszín.

*Jegyzés.* Efféle példákat a' Tanúko maga is eleget tehet öszve gyakorlás kedvéért, mind Magyarúl, mind Németül; tsak arra vigyázzon, hogy ha kérdéskeppen teszi fel az ilyen Mondást, akkor a' Németben a' Kopulát tegye elől, ez után a' Szubjectumot és utól a' Predikátumot, nem pedig azzal a' rendel, a' mellyel a' Magyarban rakjuk el. P. o. Nehéz ennek a' Gyakorlásnak a' fordítása? Ist die Übersetzung dieser Aufgabe schwer?

## XVIII. Gyakorlás.

Der Name dieser Stadt ist Deutsch Wien, Ungarisch Béts. Die Einwohner dieser Stadt sprechen Deutsch, Italienisch, Französisch und Ungarisch. Die Aussprache dieses Wortes ist schwer. — Die Lage dieser Festung ist sehr gut. — Die Breite dieses Zimmers ist zweymahl soviel als seine Länge. — Die Füße dieser Sessel sind sehr schwach. Die Füße jener Tische sind nicht gleich. — Der Zeiger dieser Uhr ist von Stahl. — Das Betragen dieser Kinder ist lobenswürdig. — Die Schrift dieses Mädchens ist sehr leserlich.

Deutsch,	németül.	i Lage,	fekvés.	r Zeiger,	mutató.
Ungarisch,	magyarúl.	i Breite,	szélesség.	von Stahl,	adj. atzél.
sie sprechen,	beszélnek.	zweymahl	két	§ Betragen,	mag. viselked.
Italienisch,	olaszúl.	so viel,	annyi.	lobenswürdig,	dicséretre méltó.
Französisch,	frantziáúl.	i Länge,	hossz.	§ Mädchen,	leány.
i Aussprache,	kimondás.	r Sessel,	szék.	i Schrift,	írás.
§ Wort,	szó.	schwach,	gyenge.	leserlich,	olvasható.
i Festung,	vár.	gleich,	egyforma.		



## XIX. Gyakorlás.

Az Isten akarata szent. — Az ég nagysága megmérhetetlen — A' szél ereje igen nagy. — A' föld kigözlölgése az eső oka. — Az Isten munkái a' legnagyobb böltsesség jelei. — A' böltsnek legfőbb boldogsága a' virtus. — Az Isten a' világnak teremtője és megtartója. — A' szükség az embernek legjobb tanítója. — A' heverés a' szegénységnek szoros barátja. — A' mértékletesség az egészségnek legnagyobb pártfogója. A' kevelység az embernek legnevettségesebb hibája. A' szegénység sokszor a' szerentsétlenség következése. — A' nemes szív az okos gondolkozásnak bizonyos jele.

akarát,	r Wille.	virtus,	i Jugend.	kevelység,	r Stolz.
szent,	heilig.	kellemetes,	angenehm.	nevettség,	lächerlich.
megmérhetetlen,	unermesslich.	teremtő,	r Schöpfer.	hiba,	r Fehler.
erő,	i Gewalt.	megtartó,	r Erhalter.	sokszor,	oft.
kigözlölgés,	Ausdünnung	szükség,	i Noth.	szerentsétlenség,	s Un-
ok,	i Ursache.	tanító,	r Lehrer.		glück.
eső,	r Regen.	heverés,	i Faulheit.	következés,	i Folge.
munka,	s Werk.	szegénység,	i Armuth.	nemes,	edel, edler.
böltsesség,	i Weisheit.	szoros,	genau.	szív,	s Herz.
jel,	s Zeichen.	barát,	r Freund.	bizonyos,	gewiß, sicher.
legfőbb,	r, i, s höchste.	mértékletesség,	die Mäßigkeit.	jel,	s Zeichen.
boldogság,	i Glückseligkeit.	egészség,	i Gesundheit.	okos,	vernünftig.
bölts,	r Weise.	pártfogó,	r Gönner.	gondolkodás,	die Den-
					ungsart.

## XX. Gyakorlás.

Ennek a' háznak a' birtokosa egy fábrikus. — Ennek a' zobának az ablakai igen alacsonyok. — Annak az órának a' tokja arany. Annak a' kalmárnak a' portékái igen drágák. Ennek a' késnek a' nyele tsont. Ennek a' posztónak a' réfe tíz forint. Annak a' setét kék posztónak a' réfe húszonöt forint. Ennek a' városnak a' lakosai mind Magyarok. — Az embernek a' gondolatjai változók. — Az emberi testnek részei a' természetnek remekjei. — A' virágoknak sokféle színei, a' tavasznak legnagyobb ékessége.

birtokos,	r Besitzer.	rél,	i Elle.	rész,	r Theil.
fábrikus,	r Fabrikant.	posztó,	s Tuch.	természet,	i Natur.
alacsony,	niedrig.	forint,	r Gulden.	remek,	s Meisterstück.
tok,	s Geheis.	setét kék,	dunkel blau.	virág,	i Blume.
arany,	von Gold.	mind,	alle.	sokféle,	vielerley.
portéka,	i Waare.	gondolat,	r Gedanke.	szín,	i Farbe.
kalmár,	r Kaufmann.	változó,	veränderlich.	ékesség,	i Zierde.
nyél,	r Stiel.	emberi,	menschlich.		
tsont, (s Wein) von Wein.	test,	r Körper.			



XXI. Gyakorlás.

Der Vater ist die Stütze des Sohnes und der Sohn die Hoffnung des Vaters. — Die guten Kinder sind die Freuden der Altern. — Die Mäßigkeit ist der Schatz des Weisen. Die Unmäßigkeit ist der größte Feind der Gesundheit. — Dieses Leben ist die Morgenröthe des künftigen Lebens. Der Schlaf ist der Schatten des Todes. Die Zunge ist der Dolmetscher der Seele. Der Regen ist die Folge der Ausdünstung der Erde. — Die Freundschaft ist die Freude des Lebens. Der Kopf ist der edelste Theil des Körpers. Der Friede ist die größte Wohlthat des Himmels.

r Sohn, fű.	r Feind, ellenség.	r Regen, eső.
i Stütze, istáp.	s Leben, élet.	Ausdünstung, kigőzölgés
i Hoffnung, reménység.	künftig, jövődő.	i Folge, következés.
i Altern, szülek.	i Morgenröthe, hajnal.	i Freundschaft, barátság.
i Freude, öröm.	r Schlaf, álom.	r Kopf, fő.
r Weise, bölts.	r Tod, halál.	r Körper, test.
r Schatz, kincs.	r Schatten, árnyék.	edelster, legnemesebb.
die Unmäßigkeit, mérték-	i Zunge, nyelv.	r Theil, rész.
letlenség.	i Seele, lélek.	r Friede, békeség.
i Gesundheit, egészség.	r Dolmetscher, tolmács.	i Wohlthat, jótétemény.

§. 134. *Regula.* Gyakorta megesik, hogy annak a' szónak, melly a' Genitivus birtokát jelenti, magának is ismét birtokot tulajdonítunk. Illyenkor két Genitivus áll egymás előtt és még egy harmadik Substantivum a' Németben legelő, a' Magyarban pedig legutól. Ez az oka, hogy mi az illyen Mondásokat a' Német nyelvezhköpest, egészen vizsgálva mondjuk, így: a' fák leveleinek a' színe, die Farbe der Blätter der Bäume. — A' Magyarban az első Genitivust illyenkor mindig megrövidítjük.

XXII. Gyakorlás.

Die Einwohner der Stadt. Die Zahl der Einwohner der Stadt. — Die zwey und fünfzig Komitate Ungarns. Die Nahmen der zwey und fünfzig Komitate Ungarns. Merkwürdige Thaten des Königs Mathias. — Beschreibung der merkwürdigen Thaten des Königs Mathias. Die verschiedenen Produkte des Landes. Beschreibung der verschiedenen Produkte des Landes. Die verschiedenen Vortheile der Schafzucht. Darstellung der verschiedenen Vortheile der Schafzucht. Die Verbesserung der Bienezucht. Die beste Art der Verbesserung der Bienezucht.

i Zahl, szám.	i That, viselt dolog.	r Vortheil, halzon.
Ungarn, Magyarorszag.	i Beschreibung, leírás.	i Darstellung, előadás.
r Komitat, vármegye.	Land, Ország.	i Bienezucht, méhtartás
r König, Király.	verschieden, külömbféle.	i Verbesserung, javítás.
r Mathias, Mátyás.	s Produkt, termék.	bester, legjobb.
merkwürdig, nevezetes.	Schafzucht, juhtartás.	i Art, mód.



## XXIII. Gyakorlás.

A' város uttzái. A' város uttzáinak a' nevei. — Az embernek a' jobb keze. Az ember jobb kezének az ujjai. — A' fáknak a' levelei. A' fák leveleinek a' színe zöld. A' lúdnek a' bal szárnya. A' lúd ballzárnának a' tollai jók pennáknak. Az Istvánnak a' kapuja. Az István kapujának az ujjai szükek. A' madárnak a' feje. A' madár fejének a' színe veres. — A' világ teremtése. A' világ teremtésének históriája.

úttza,	i Gasse.	szárny,	r Flügel.	szük,	eng.
jobb kéz,	i rechte Hand.	penna,	i Schreibfeder.	fej,	r Kopf.
ujj,	1. der Finger. 2. der Armel.	pennáknak,	zu Schreibfedern.	teremtés,	i Erschaffung
toll,	r Kiel.	kaput,	r Kopf.	história,	i Geschichte.
bal,	link.	István,	Stephan.		

§. 135. *Regula.* A' Genitivus mellett álló és azzal öszveköttetésben lévő Substantivum nem mindenkor a' Nominativusban áll, mint az eddig elhordott Példákban láttuk; hanem állhat akármelyik Ejtésben és akármelyik Elölutoljáróval is. P. o. A' Grófnak az inassa, der Bediente des Grafen. A' Gróf inassának adtam, ich habe es dem Bedienten des Grafen gegeben. A' Gróf inassát keresem, ich suche den Bedienten des Grafen. A' Gróf inassától hallottam, ich habe es von dem Bedienten des Grafen gehört, 's a' t.

## XXIV. Gyakorlás.

Schreibe dem ältern Bruder deines Vaters, daß ich dem Lehrer seines Sohnes fünfzig Gulden gezahlt habe. — Schicke diese Bücher dem Freunde meines Lehrers. Gib diese Schlüssel der Kammerjungfer der Gräfinn. Lies fleißig die Gesichte deines Vaterlandes und studiere die Gesetze des Landes. Meide die Gesellschaft der Spieler, welche die besten Stunden des Tages und die schönsten Jahre ihres Lebens ohne allen Nutzen verschwenden. Ahme die Beispiele der Weisen nach, die jede Stunde des Tages nützlich zubringen.

schreibe,	írj.	i Gräfinn,	Grófné.	r Nutzen,	haszon.
älterer Bruder,	bátya.	lesen,	olvasni.	ohne,	nélkül.
r Sohn,	fiú.	fleißig,	szorgalmasan.	verschwenden,	elvezte-
zahlen,	fizetni.	s Vaterland,	haza.	getni.	
schicken,	elküldeni.	studiren,	tanálni.	nachahmen,	követni.
s Buch,	könyv.	s Gesetz,	törvény.	s Beispiel,	példa.
geben,	adni.	i Gesellschaft,	társaság.	jeder,	minden.
r Schlüssel,	kulcs.	r Spieler,	játszó.	nützlich,	hasznosan.
i Kammerjungfer,	szobaleány.	i Stunde,	óra.	zubringen,	eltölteni.
		r Tag,	nap, nappal.		



## XXV. Gyakorlás.

Aus den zwey großen Stoßzähnen des Elephanten verfertigt man die besten Kämme, schöne Messerstiele, Becher, Fingerhüte und andere Dinge. — Aus den Federkielen des Raben werden die besten Federn zum Zeichnen gemacht. — Aus den Lumpen der zerrissenen Kleider macht man das Papier. — Aus der Wolle der spanischen Schafe macht man das feinste Tuch. — Für viele unnüthige Produkte Asiens und Afrika's führen die Fremden viel gutes Geld aus Oesterreich und aus Ungarn. — Zur Erlernung einer Sprache wird Lust, Fleiß und Übung erfordert. — Jede Kunst hat aus der Nachahmung der Natur ihren Ursprung genommen.

aus,	ból, ből.	zerrissen,	elszakadt.	ein jeder,	minden.
r Stoßzahn,	agyar.	r Lumpen,	rongy.	i Sprache,	nyelv.
verfertigt man,	készítik.	s Kleid,	ruha.	i Erlernung,	megtanulás.
die besten,	legjobb.	macht man,	tsinálják.	zu,	-ra.
r Kamm,	fésű.	Spanisch,	spanyol.	i Lust,	kedv.
r Messerstiel,	késnyél.	i Wolle,	gyapju.	r Fleiß,	szorgalmatosság.
r Becher,	pohár.	fein,	finom.	i Übung,	gyakorlás.
r Fingerhut,	gyűrűs.	unnötbig,	szükségtelen.	wird erfordert,	kiván-
s Ding,	dolog.	s Produkt,	termés.	tatik.	
r Hahn,	holló.	für,	-ért.	i Kunst,	mesterség.
r Federkiel,	toll.	Asien,	Ázsia.	i Natur,	termézet.
Federn zum Zeichnen,	rajzoló pennák.	Fremder,	idegen.	i Nachahmung,	hímezés.
werden gemacht,	tsinálják.	s Geld,	pénz.	hat genommen,	vette.
		führen, (aus)	kivisznek.	r Ursprung,	eredet.
		Oesterreich,	Ausztria.		

## XXVI. Gyakorlás.

Engedelmeskedj az Atyád parantsolatjának. — Az betsüli a' tudományok barátit és előmozdítóit; a' ki tudja azoknak hasznait. — Magyarországnak minden részeiből igen sok gyapjút hordanak Ausztriának és Morvaországnak posztó-fabrikáiba. Az ott készült posztót lehordják hazánk városaiha. Az ország kebelében is lehetne elég posztót szöni; de némelly gavallér nem is tartja szépnek a' mi nem Bétsből jött.

engedelmeskedni, gehor-	rész,	r Theil.	kebel,	r Schoof.
chen.	hordanak,	führt man.	lehetne,	könnte man.
parantsolat, r Befehl.	hordani,	führen.	szöni,	weben.
betsülni, schäken.	gyapju,	i Wolle.	némelly,	mancher.
előmozdító, r Beförderer.	posztófabrika, die Tuch-	fabrik.	gavallér,	r Cavalier.
tudomány, i Wissenschaft	Morvaország, b) Mähren		nem is tartja,	hält es nicht
a' ki, der.	ott,	dort.	szépnek,	für schön.
azoknak, deren.	készült,	verfertigt.	a' mi,	was.
hasznokat, a) Nutzen.	lehordják,	führt man.	jött,	gekommen ist.
tudja, weiß, v. kennt.	haza,	s Vaterland.		
minden, alle.				

a. Nutzen, ennek a' szónak a' Németben nints Többsese.

b. Morvaországnak, von Mähren lásd a' Grammat. a' 48. S. Jegyz.



## XXVII. Gyakorlás.

Die Stadt Raab ist nicht so groß, auch nicht so bevölkert als Pressburg. — Aus der Festung Ofen ist eine schöne Aussicht auf den Donaufluß und auf Pest hinab. — Der Füreder Sauerbrunnen liegt dicht beim Mattensee. — Auf den karpatischen Gebirgen kann man viele seltene Pflanzen und Blumen und unter andern auch viel isländisches Moos finden. — In der Stadt Wien wohnen ungefähr dreymahlhundert tausend Menschen.

Raab,	Győr.	hinab,	lefelé.	i Pflanze,	plánta.
so,	ollyan.	Füreder,	Füredi.	unter andern,	a' többek
auch nicht,	nem is.	r Sauerbrunnen,	sava-	közt.	
bevölkert,	népes.		nyúviz.	isländisch,	Izlandiai.
Pressburg,	Pozson.	dicht,	a' partján.	s Moos,	moh.
i Festung,	vár.	liegt,	feklzik.	kann man finden,	lehet
Ofen,	Buda.	am Mattensee,	a' Balaton	találni.	
i Aussicht,	kinézés.		tavának.	ohngefähr,	mintegy.
auf,	-re.	s Gebirge,	hegy, bértz.	wohnen,	lakkak.
Donaufluß,	Duna vize.	seltén,	ritka.		

## XXVIII. Gyakorlás.

Budának a' fekvése sokkal szebb, mint Pestnek a' fekvése. Bétsnek a' neve magyarul ollyan forma, mint Pétsnek a' neve. Béts városának az úttzái többnyire keskenyek és az épületek magassága miatt setétek. — Buda várát sokáig birták a' Törökök. — Belgrád váránál sok vitéz Magyar végezte életét. A' Duna vizére nehéz hídat építeni, mert igen sebes és mély, a' Tisza vize lassabban foly. — A' Karpatus hegyein sok medve és köszáli zerge találtatik. A' Fertő tavában kevés jó hal van, de a' Balaton tavából sok jó halat fognak ki, nevezetesen onnan hordják Bétsbe a' jóízű Fogast.

fekvés,	i Lage.	sokáig, a)	lange.	medve,	r Bär.
Buda,	Ofen.	birni,	in Besitz haben.	köszáli zerge,	i Gemse.
sokkal,	(viel mit) viel.	vitéz, b)	tapfer.	Fertő tava,	Neustädlersee
név,	r Náhme.	végezni,	endigen.	van,	gibt.
ollyan forma,	flingt un-	Duna vize, r	Donaufluß.	kevés, d)	wenig.
	gefähr so.	nehéz,	schwer.	fognak ki, e)	fischt man
Péts,	Fünffirchen.	hid,	i Brücke.	heraus.	
úttza,	i Gasse, Strasse.	mert, c)	weil.	nevezetesen,	nahmentlich
többnyire,	meistens.	sebes,	schnell.	hordják,	führt man.
miatt,	wegen.	mély,	tief.	jóízű,	schmackhaft.
magasság,	i Höhe.	Tisza,	i Rheis.	Fogás,	s Zahnmaul.
épület,	s Gebäude.	foly,	fließt.	onnan,	von dorthier.
setét,	finster.	lassabban,	langsamer.	Bétsbe,	nach Wien.
vár,	i Festung.	találtatik,	findet man.		

a. sokáig birták a' Törökök, haben die Türken lange in Besitz gehabt.  
 b. sok vitéz Magyar végezte életét, haben viele tapfere Ungarn ihr Leben geendiget.

c. mert igen sebes és mély, weil er sehr schnell und tief ist.

d. kevés jó hal, wenig gute Fische.

e. sok jó halat fognak ki, fischt man viele gute Fische heraus.



§. 137. *Regula.* A' több különös tulajdonságai között a' Magyar Nyelvnek nevezetes ez is, hogy mi Magyarok nem tsak az Adjectivumot szoktuk a' Substantivumá eleibe tenni, hanem a' *Melleslegvaló magyarszatokat* (Appositiokat) is, úgy, hogy azokat előbb Adjectivumokká változtatjuk. Mikor az ilyen magyarszatok vagy *Határozókból* vagy *Elölutohárróval öszvetett szókból* állanak; akkor ezeket egyébképpen nem változtathatjuk Adjectivumokká, hanem úgy, hogy a' melleitek álló igének a' *Részestőljét* vetjük utánna (melly a' nélkül is Adjectivum), vagy pedig ezen *Részestőlket: való, lévő.* Ez az oka, hogy a' mi nyelvünkben ez a' *való, lévő,* igen gyakran elő fordul. Az ezekkel való élest nyelvünkben az idegenek rendkívül nehezen tanulják meg, és mint, hogy ez a' Német nyelvben másképpen esik; nekünk is különös figyelmetességet kell ennek megtanulására fordítanunk.

A' Németek az ilyen mondásokat többnyire megoldtják, és a' mi *Részestől* Adjectivumunkat vagy így írják le a' *melly — — van, volt,* 's a' t. vagy pedig minden ige nélkül, tsak utánna téve a' Substantivumnak. P. o. *Die Glocken welche auf den Thürmen sind,* vagy pedig tsak így: *die Glocken auf den Thürmen.*

Ha pedig mesélik, hogy a' Németek is, a' mi módunk szerént, a' *Részestől* a' Substantivum előtt megtartják: akkor a' Substantivum Articulussát legelőb botsátják; a' mire nekünk különösen figyelmeznünk kell, annyival inkább hogy nyelvünkben az articulus sokszor elhagyódik. P. o. a' *Pillangónak* a' fák kérgei között lappangó tojásai, tavaszszal kikelnek, die zwischen der Rinde der Bäume versteckten Eyer der Schmetterlinge, werden im Frühjahr ausgebrütet, vagy pedig: A' *Pillangónak* télen a' fák kérgei között lappangó tojásaiból, tavaszszal hernyók bújnak ki. Aus den im Winter zwischen der Rinde der Bäume versteckten Eiern der Schmetterlinge kriechen im Frühjahr Raupen hervor. Ezt a' közönséges beszédben így mondanánk. Aus den Eiern der Schmetterlinge, welche den Winter hindurch (télen által) zwischen der Rinde der Bäume versteckt waren, kriechen im Frühjahr Raupen hervor.

A' *való és lévő* *Részestől*ket gyakran ki lehet az írásbeli beszédben ezzel tenni, sich befindend; de az élő beszédben rendszerént vagy körülírva tétetik ki ezekkel, welcher, v. der — ist, 's a' t. vagy tsak utánna tétetik a' Substantivumnak, mint seljebb láttuk.

Az itt következő *Gyakorlásokat* fordítsa le a' Tanuló Magyarra és próbálja azokat újra Németre fordítani. A' Magyar *Gyakorlást* itt elhagytam, attól tartván, hogy a' gyengébb idejű Tanuló hibákat ejtene annak Németre-fordításában 's hibához szoktatná magát. *Köz,* ezt telzi: *Közönséges beszédben így mondják.*

## XXIX. Gyakorlás.

Die im Meer sich befindenden Fische sind nicht alle essbar. *Köz.* Die Fische, welche sich in dem Meere befinden, sind nicht alle essbar. — Die auf meinem Tische liegenden Bücher sind alle in Ungriſcher Sprache geschrieben. *Köz.* Die Bücher, welche auf meinem Tische liegen, u. s. f. (und so fort, és így tovább). — Die in meinem Garten befindlichen Obstbäume sind von der besten Sorte. *Köz.* Die Obstbäume, welche sich in meinem Garten befinden, u. s. f. — Die in der Donau sich befindenden Fische sind von besserem Geschmack, als die sich in der Theis befinden. *Köz.* Die Fische aus der Donau sind von besserem Geschmack, als die aus der Theis.

sich befinden, lenni, találni. | liegen, feküdni, lenni. | befindlich, találató. |  
essbar, megehető. | sind geschrieben, vannak írva. | r. Obstbaum, gyümölcsfa.



## XXX. Gyakorlás.

Das Wasser in den gegrabenen Brunnen ist härter als das fließende Wasser; daher ist dieses sowohl zum Trinken als zum waschen besser. — Der in Bergwerken und nützlichen Produkten bestehende Reichthum Ungarns ist ein unschätzbarer Schatz dieses Landes. Köz. Der Reichthum Ungarns, welcher in Bergwerken und nützlichen Produkten besteht, u. s. f. — Die in dem linken Flügel der Gans sich befindenden Federkielen sind besser zu Schreibfedern, als die in dem rechten Flügel, weil jene im Schreiben dem Zeigefinger anliegen. Köz. Die Federkielen, welche sich in dem linken Flügel der Gans befinden, u. s. f. — Das in den Oesterreichischen und Mährischen Fabriken aus der Ungarischen Schafwolle verfertigte Tuch wird wieder nach Ungarn zurückgeführt und dort verkauft.

gegraben, <i>part. ásott.</i>	bestehen, <i>állani vala-</i>	recht, <i>jobb.</i>
r Brunnen, <i>kút.</i>	miben.	weil, <i>minthogy.</i>
hart, <i>kemény.</i>	r Reichthum, <i>gazdagság.</i>	r Zeigefinger, <i>mutatóujj.</i>
fließend, <i>folyó.</i>	unschätzbär, <i>megbetsül-</i>	anliegen, <i>megfeküdni.</i>
daher, <i>a' honnan.</i>	hetetlen.	i Schafwolle, <i>gyapjú.</i>
sowohl, <i>mind.</i>	r Schaf, <i>kints.</i>	verfertigt, <i>készített.</i>
trinken, <i>inni.</i>	link, <i>bal.</i>	wieder, <i>ismét.</i>
als, <i>mind.</i>	r Flügel, <i>szárny.</i>	zurückführen, <i>visszatáho-</i>
zum waschen, <i>mosdani.</i>	r Federkiel, <i>toll.</i>	dani.
s Bergwerk, <i>bánya.</i>	zu, <i>nak, nek.</i>	verkaufen, <i>eladni.</i>
	i Schreibfeder, <i>penna.</i>	

§. 138. *Regula.* A' birtokos é, mellyet eddig Genitivusnak tartotunk, a' Kérdő Mondásokban és a' feleletekben némétül így tétetik ki, gehört. Lass ezen é-ről a' Grammatikának 27-dik levéllapján a' Külföldös jegyzésben az 1. szám alatt, és a' 28-dik levélen a' 2. és 3. szám alatt. A. *cut teszi* Antwort, az az *Felelet.*

## XXXI. Gyakorlás.

Wem gehört diese Dose? A. Dem Herrn Sekretär. — Wem gehört dieses Messer? A. Dem Ludwig. — Wem gehört dieser Schlüssel? A. Dem Bedienten. — Wem gehören diese Ringe? A. Meiner Mutter. Gehört dieser Mantel deinem ältern Bruder? A. Ja, er gehört ihm. — Gehört dieser Stock Ihnen? A. Ja. — Gehört dieser Hut nicht Ihnen? A. Nein er gehört nicht mir. — Gehören die kanarischen Inseln den Portugiesen? Nein, sie gehören den Spaniern. — Gehört die Insel Madeira auch den Spaniern? Nein diese gehört den Portugiesen.

wem gehört? <i>kié?</i>	r Bediente, <i>inas.</i>	gehört Ihnen? <i>az Úré?</i>
i Dose, <i>piklis.</i>	wem gehören? <i>kié?</i>	kanarisch, <i>kanári.</i>
r Sekretär, <i>Titoknok.</i>	r Ring, <i>gyűrű.</i>	der Portugiese, <i>Portu-</i>
Ludwig, <i>Lajos.</i>	r Mantel, <i>köpönyeg.</i>	gallus.
r Schlüssel, <i>kulcs.</i>	r Stock, <i>pálta.</i>	Spanier, <i>Spanyol.</i>



## XXXII. Gyakorlás.

Kié ez a kalap? F. A' Mihályé. — Kié ez a zsebkész-  
kenő? F. Az Ötsémé. — Kiéi ezek a' keztyűk? F. A' Néné-  
méi. Kié ez a' nagy ház? F. Egy Kalmaré. — Kiéi ezek a'  
könyvek? F. A' Tanítóméi. Kiéi ezek a' juhok? F. Az Ura-  
ságéi. — Kié Martinik szigete? F. A' Frantziáké. Az Atyádé  
ez a' kert? F. Igenis az atyámé. A' városé ez a' Puzta? F.  
Igenis a' városé. — A' Grófé ez a' jószág? F. Igenis a' Grófé  
és a' testvér Öttséé. — Jamajka szigete Amérikában a' Fran-  
tziáké? F. Nem, hanem az Anglusoké.

Mihály,	Michael,	kalmár,	r Kaufmann.	testvér öttsé,	sein jünge-
zsebkészkenő,	Sackstuch,	tanító,	r Behrer.	nem, hanem, nein, son-	rer Bruder.
keztyű,	r Handschuh,	uraság,	i Herrschaft.		
neném,	meine ältere Schwester.	frantziák,	i Franzosen.		
		Puzta,	s Prädium.		
		jószág,	s Gut.		

§. 139. *Regula.* Mikor ez a' *Birtokos* é más Genitivus után fordul elő a' Mondásban, és a' Szubjektum helyén áll, akkor Németül ezen *Birtást jelentő Név* mással kell kitenni; sein, seine, sein; ihr, ihre, ihr; mikor pedig Predikátum helyén áll ezzel teljűk ki gehört; neha így: ist des, 's a' t. P. o. Az ötsém kalapja még egézen új, de a' Ferezté már viseltes, der Hut meines jünger Bruders ist noch ganz neu, aber des Franzens seiner ist schon abgetragen. Ez a' ménés a' városé, diese Stuterey gehört der Stadt.

## XXXIII. Gyakorlás.

Az öznek a' bőre jó keztyűnek és nadrágoknak, de a' szarvasé sokkal jobb, mert erősebb és tartósabb. Az állatok színe igen sokféle, p. o. az orofzlán színe sárgás barna, az elefánté hamuzínü, a' lovaké vagy fekete, vagy szürke, vagy pej; az ökrök színe többnyire fejér, a' teheneké vagy fejér vagy rőt, mint p. o. a' Tirolisi és Helvétziai teheneké. Ez a' ménés nem az uraságé, hanem a' városé; mert az uraságéban többnyire feketé lovak vannak. Add meg a' Tsászárnak a' mi a' Tsászáré, és az Istennek a' mi az Istené. — Mindnyájan az Uréi vagyunk.

öz, *)	s Kehl.	hamuzínü,	aschfarben.	Tirolisi,	Tiroler.
-nek,	zu.	vagy, vagy,	entweder,	Helvétziai,	Schweizer.
keztyű,	r Handschuh.		oder.	ménés,	i Stuterey.
nadrág,	i Hose.	szürke,	grau.	uraság,	i Herrschaft.
szarvas,	r Hirsch.	pej,	gelbbraun.	hanem,	sondern.
tartós,	dauerhaft.	ökör,	r Oche.	add meg,	gib.
szín,	i Farbe.	többnyire,	meistens.	Tsászár,	r Kaiser.
sokféle,	vielerley.	tehen,	i Kuh.	éi vagyunk,	wir gehören.
sárgás,	gelblich.	rőt,	röthlich.	mindnyájan,	alle.
barna,	braun.	mint p. o. als zum Bey-	spiel.		

\*) az öznek a' bőre, das Kehlleder, (az öbőr).



## XXXIV. Gyakorlás.

Példák a' 3-dik Ejtésre v. Dativusra

Adj a' izegénynek: de a' heverőnek ne adj. — Megígértem a' bírónak, hogy segítségül leszek azoknak, a' kiknek a' árvíz sok kárt tett. A' víznek és tűznek sok jót köszönünk de sok kárt is tesznek az embereknek. — Kinek köszönjük a' természetnek azon javait, mellyekkel élünk? Az Istennek, a' ki adja azokat minékünk, mint gyermekeinek.

adj,	gib.	leszek,	ich werde seyn.	ki?	wer?
izegény,	arm.	a' ki,	der.	köszönhetjük,	können wir
heverő,	Faulenzer.	árvíz,	Überschwemmung	verdanfen.	
ne, a)	nicht.	kár,	Schade.	azon,	jener, e, est.
megígértem, b)	ich habe	tett,	gemacht hat.	java,	i Wohlthat.
	versprochen.	tűz,	Feuer.	termézet,	i Natur.
bíró,	Richter.	köszönünk,	verdanfen	mellyekkel,	welche.
hogy, c)	daß.		wir.	élünk, f)	wir genießen.
azok,	diejenigen.	sok jót, d)	viel gutes.	az Istennek,	Gott.
segítségül, d)	behilfflich.	tesznek, e)	sie machen.	minékünk,	uns.

a. de — — ne adj, aber gib — — nicht.

b. megígértem, ich habe dem — — versprochen.

c. hogy — — leszek, daß ich — — sagen werde.

d. sok jót köszönünk, verdanken wir viel gutes.

e. de — — tesznek, aber sie machen den Menschen auch zc.

f. élni valamivel, etwas genießen, Némétül Acc. sal. ,

## XXXV. Gyakorlás.

Mondottam a' húgomnak, hogy ne adjon egyszerre sokat a' kis gyermeknek, mert megbetegszik. A' mértékletességnek még az állatok is alá vették. — A' mértékletességet a' gyermekeknek nem tsak javasolni, hanem parantsolni is kell. A' bátyámnak, nekem, az ötsémmék, a' nénémnek és a' húgomnak megparantsolta az anyám, hogy mértékletesen együnk. Kinek halfnosabb a' parantsolat és a' jó tanáts, mint az ifjaknak.

mondottam,	ich habe ge-	alávetettek, b)	find un-	megparantsolta. hat an-
	sagt.	terworfen.		befohlen.
húgom,	meine jüngere	kell, c)	muß man,	mértékletesen, másig.
	Schwester.	nem tsak,	nicht nur.	együnk, d) wir sollen essen
adjon, a)	sie soll geben.	javasolni,	anempfehlen.	halfnosabb, nützlichet.
egyszerre,	auf einmahl.	hanem is,	sondern auch.	parantsolat, r Befehl.
kis,	klein.	parantsolni,	anbefehlen.	tanáts, r Rath.
megbetegszik, wird krank		néném,	meine älterer	ifjak, plur. die jungen
még is,	fogar.	Schwester.		Leute, die Jugend.

a. hogy ne adjon — — daß sie dem kleinen Kinde auf einmahl nicht viel geben soll.

b. a' mértékletességnek, 's a' t. der Mäßigkeit sind fogar zc.

c. a' mértékletességet, 's a' t. die Mäßigkeit muß man den zc.

d. hogy — — együnk, daß wir másig essen sollen.



XXXVI. Gyakorlás.

Példák a' 4-dik Ejtésre v. Accusativusra.

Die Armen essen meistens nur Brod und Zugemüse, sie trinken Wasser, arbeiten den ganzen Tag, \*) und sind doch gesund. Viele Reiche essen ausgefuchte Speisen, trinken gute Weine, und starken Kaffee, und sind doch oft kränklich. Ich habe einen alten Mann gekannt, der nie Wein, Bier, und Branntwein getrunken hat, und doch immer gesund war, ein Amt bekleidete, die Mäßigkeit liebte und auch seine Kinder immer ermahnte, daß sie Speise und Trank nur darum genießen sollen, weil sie den Leib ernähren und die Gesundheit aufrecht erhalten.

meistens,	többnyire.	oft,	gyakran.	lieben,	szeretni.
nur,	csak.	kränklich,	beteges.	ermahnen,	inteni.
Zugemüse,	főzelék.	ich h. gekannt,	esmertem.	r. Trank,	ital.
sie essen,	esznek.	alt,	öreg.	darum,	azért.
sie trinken,	isznak.	Mann,	ember.	genießen sollen,	szeressék
ganzen Tag,	egész nap.	r. Branntwein,	pályiaka.	weil,	mivel.
sie arbeiten,	dolgoznak.	nie,	sohasem.	r. Leib,	test.
doch,	mégis.	immer,	mindég.	sie ernähren,	táplálják.
ausgefucht,	válogatott.	§ Amt,	hivatal.	aufrecht erhalten,	tenn-
r. Kaffee,	kávé.	bekleiden,	viselni.		tartani.

\*) Lásd a' Grammat. a' 80 és 81-dik lev. 6. Reg. b. 1.

XXXVII. Gyakorlás.

Viele Dinge sehen wir, deren Nutzen wir nicht wissen. Es gibt solche Dinge, die einigen Thieren nützlich, andern aber schädlich sind. Einige Würmer fressen auch den Schierling, dieses bekannte Gift, und er schadet ihren Magen nicht; hingegen würde der Schierling das Vieh, die Ochsen und die Kühe tödten.

Die Wissenschaften und das vernünftige Nachdenken nähren die Seele, vermehren die Kraft und die Fähigkeiten derselben, gleichwie die Speisen den Körper ernähren: die Sünden aber rauben die Ruhe und die Macht der Seele, wie die Unmäßigkeit die Gesundheit unseres Körpers, diese angenehme Belohnung der ordentlichen Lebensart, zu Grunde richtet.

§ Ding,	dolog.	§ Gift,	méreg.	i Fähigkeit,	tehettség.
sehen wir,	látunk.	schaden,	ártani.	gleichwie,	valamint.
die,	mellyek.	r. Magen,	gyomor.	ernähren,	táplálni.
wissen,	tudni.	hingegen,	ellenben.	i Sünde,	véték.
es gibt,	vannak.	§ Vieh,	barom.	rauben,	elragadni.
solcher,	ollyan.	tödten,	megölni.	i Ruhe,	nyugodalom.
einige,	némelly.	i Wissenschaft,	tudomány.	i Macht,	hatalom.
nützlich,	hasznos.	vernünftig,	okos.	so wie,	valamint.
andere,	mások.	§ Nachdenken,	gondol-	angenehm,	kedves.
schädlich,	káros.	kozás.		i Belohnung,	jutalom.
r. Wurm,	féreg.	nähren,	táplálni.	ordentlich,	rendes.
fressen,	megenni.	i Seele,	lélek.	i Lebensart,	élet.
r. Schierling,	bürök.	vermehren,	nevelni.	zu Grunde richten,	meg-
bekannt,	esmeretes.	Kraft,	erő.		rongálni.



## XXXVIII. Gyakorlás.

A' Mesteremberek készítenek mindenféle hasznos és szíves dolgokat. P. o. A' Szabó készít ruhákat; ő tsinálja a köpönyeget, a' mentét, a' dolmányt, a' nyári kaputot és téli kaputot, a' lajblit és a' nadrágot. A' kalapot tsinálja kalapos, és a' tsizmát a' tsizmadia. A' tsizmadia nem tsinál a) német tsizmákat és tzipellőket, mert ezeket a' varga készíti b). A' bőrt mellyből a' tsizmák és tzipellők készítenek a' timár készíti c), a' talpbőrt pedig a' tserző varga

mesterember, der Hand-	nyári kaput, r Frack.	tzipellő, r Schuh.
készíteni, verfertigen.	téli kaput, r Ueberrock.	varga, r Schuster, od.
mindentéle, allerley.	lajbli, i Weste.	Schuhmacher.
szabó, r Schneider, od.	nadrág, i Hosen, pl.	bőr, s Leder.
Kleidermacher.	kalapos, r Hutmacher.	mellyből, woraus.
ruha, s Kleid.	tsizma, i Tschisme, od.	készítetnek, verfertigt werden.
köpönyeg, r Mantel.	ungrische Stiefel, pl.	timár, r Lederer.
mente, r Pelz.	tsizmadia, r Tschismen-	talpbőr, s Sohlenleder.
dolmány, r Dolman.	macher.	tserző varga, r Lehgärber.
	német tsizma, r Stiefel.	

a) nem tsinál német tsizmákat, 's a' t. macht keine Stiefel. Mikor a' nem általában tagad, és e' helyett áll éppen nem; így tétetik ki felelőleg. b) mert ezeket a' varga készíti, denn diese verfertigt der Schuhmacher. c) a' timár készíti, verfertigt der Lederer. Azért áll most a' Nominativus előtt az Ige, mivel a' Mondás Accusativuson, az az, a' Mondás 6-ik tagján kezdődik. Lásd a' 83-dik lev. a' 115. §. b. — Illyen a' következő Péllda is ezen Gyakorlásban: A' posztót gyapjuból készítük, das Tuch verfertigt man aus Wolle 1c.

## XXXIX. Gyakorlás.

A' házi eszközöket és más dolgokat mellyek egy házhoz megkívántatnak több mesteremberek készítik. P. o. az asztalos tsinálja az asztalokat, az almáriomokat, a' székeket, az ajtókat, a' pádimentomot, az ablak-, tükör- és képrámákat. Az ablaküvegeket, a' tükörüvegeket, úgy színte a' palatkozkat, butelliákat és ivó poharakat is az üveghutákban készíttik. A' kanapékon és székeken dolgozik a' tapetézó is, a' melly ezeket ló zörrel kitömi és azután bévonja. A' lakatos tsinálja az ajtókra és az almáriomokra a' zárokat és ezeknek kulcsait, ez tsinálja az ajtósarkakat és az ablaksarkakat is.

ház eszköz, i Haus-Möbel, pl. (olv. möbel).	ablaküveg, s Fensterglas.	lőszőr, s Kofshaar.
megkívántatni, erfordert werden.	ügy színte-is, so wie auch.	ausstopfen.
több, mehrere.	palatkoz, i Flasche.	alsdann.
asztalos, r Tischler.	butellia, i Bouteille, (olv. butellie).	überziehen.
almáriom, r Kasten.	ivó pohár, s Trinkglas.	r Schloffer.
pádimentom, r Fußboden.	üveghuta, i Glashütte.	s Schloß.
képráma, i Bilderrahmen, pl.	kanapé, s Kanapeh, pl.	deren.
ráma, r Rahmen.	i Kanapehe.	r Schlüffel.
	dolgozni, arbeiten.	ajtósark, s Thürbeschläge.
	tapetézó, r Tapezierer	ablaksark, s Fensterebeschläge.



XL. Gyakorlás.

Példák az olyan Substantivumokra, melyek a' Többeseket nem regula-  
lzerént formálják: a' mint ezek a' 47-dik §-ben előzőlaltatnak.

A' minap nekem egy Bétsi polgár ezt mondotta a); A'  
Magyarok jó szomszédok, mert ezek hoznak nekünk min-  
denféle terméseket, és ezenkívül tojást, tsirkét, lúdat, díz-  
nót, és ökröt b); de teheneket nem, mert Aulztriában is  
igen jó tehenek vannak. A' lovak Magyarorlzágbn aprób-  
bak mint Aulztriában, de a' juhok ott nagyobbak mint itt. —  
A' Dunán sok terhes hajók mennek le Bétstől Pestig és Bu-  
dáig, a' melly városok a' Dunaparton fekülznek. — A' nap  
súgarit puszta szemekkel ki nem állhatjuk c). — Nálunk  
az erdőkben sok vad díznók vannak, melyek ott fái gyü-  
möltsökkel, nevezetesen makkal élnek.

a' minap,	neulich,	díznó,	§ Schwein.	fekülndi,	liegen.
polgár,	r Bürger.	vannak,	es gibt.	súgár,	r Strahl.
szomszéd,	r Nachbar.	Aulztria,	Osterreich.	puszta,	bloß.
hozni,	bringen.	apró,	klein.	nálunk vannak,	bey uns
mindenféle,	allerley.	terhes,	beladen.		gibt es.
termés,	§ Produkt, pl.	lemenni,	hinabfahren.	vad,	wild.
	Produkte.	-ig,	bis.	fái gyümöltsök,	Baum-
ezenkívül,	aufser diesem.	egymással	áltaellenben,		früchte, pl.
tojás,	§ Ey, pl. Eier.	gegenüber.		nevezetesen,	nahment-
tsirke, pl.	junge Hühner,	a' Dunaparton,	an der		lich.
(köz. Sáhndel.)		Donau.		makk,	i Eichel.

a) A' minap nekem egy Bétsi polgár ezt mondotta: neulich sagte  
mir ein Wiener Bürger. Ezt a' két Accusativust: azt, est melyek után  
többnyire hogy következik, a' Németek igen ritkán telzik ki; p. o. azt  
mondják, hogy már elérkezett, man sagt, daß er schon angekommen ist.

b) Ezek a' szók: tojást, tsirkét, lúdat, 's a' t. Németül mind a'  
Többesbe téteszenek; mert az tsak a' mi nyelvünk szokása, hogy az  
ilyen szóllásokban: fözsz lentsét, borsót, a' díznók makkot esznek;  
's a' t. a' Többes helyett Egyessel élünk.

c) A' nap súgarait 's a' t. Die Strahlen der Sonne können wir mit  
bloßen Augen nicht ausstehen.

XLI. Gyakorlás.

A' melly státusokban a' tudományok és a' mesterségek  
virágoznak, azokban az emberek is pallérozottabbak és az  
erköltsök is nemesebbek; mint az olyan orlzáokban, mel-  
lyekben a' tudományok elnyomatnak és a' tudósok kevésre  
betsültetnek. — Az eiztendők is elmúlnak egymásután, mint  
a' hónapok; hanem ezek tizenkétlzer hamarább, mint amazok.

státus,	r Staat.	nemes,	edel.	egymásután,	nach ein-
tudomány,	Wissenschaft	elnyomatnak,	unter-		ander.
mesterség,	i Kunst.	drückt werden.		mint,	sonst.
virágozni,	blühen.	kevesre,	wenig.	hónap,	r Monat.
azokban, in denen sind zc.		betsültetnek,	gesägt	hanem ezek,	diese aber.
pallérozott, gebildet.		werden.		mint,	als.
erköltsök, Sitten, pl.		elmúlni,	vergehen.	amaz,	jenes.



## XLII. Gyakorlás.

*Példák a' Némässaira v. Pronomenekre külfönösen.*

Wenn du dich selbst liebst, so mußt du andere Menschen auch lieben, und ihnen alles dasjenige thun, was ihnen nützlich und angenehm ist, damit sie dir auch viel Nützlichendes und Angenehmes thun a). — Wir lieben uns selbst gewöhnlich mehr als unsern Nächsten. — Es ist mir sehr angenehm, daß deine Eltern angekommen sind, und daß sie dir alles, was nothwendig ist, selbst anschaffen werden. — Was ich euch neulich voraus gesagt habe, ist in Erfüllung gegangen. Dein Freund kam heute zu mir, und brachte mir das Buch, welches ich dir neulich zum lesen gegeben habe; ich habe ihn nicht gleich erkannt, weil er uns so selten besucht.

du selbst, magad.	i Eltern, szülék.	brachte, meghozta.
alles dasjenige, mind azt.	angekommen sind, elér-	zum lesen, olvasni.
thun, megselekedni.	kezték.	(sich) gegeben habe, adottam
nützlich, hasznos.	selbst, magok.	nicht gleich, nem mind-
angenehm, kedves.	anschaffen, venni.	járt.
damit sie auch, hogy ök is	voraus gesagt habe, előre	(ich) habe ihn erkannt, es-
gewöhnlich, rendszerént.	megmondottam.	mertem meg.
mehr, jobban.	ist in Erfüllung gegangen	weil, minthogy.
r Nächste, felebarát.	bételyesedett.	selten, ritkán.
es ist mir, u. s. f. lásd b).	kam zu mir, hozzámjött.	besuchen, meglátogatni.

a) viel Nützlichendes und Angenehmes thun, sok hasznos és kedves dolgot tselekedjenek.

b) Es ist mir sehr angenehm, igen szeretem.

## XLIII. Gyakorlás.

Ich rathe dir, dich immer von bösen Menschen zu hüten, weil ich dich liebe. — Verlangst du etwas von mir? sagte der berühmte Alexander zu dem armen Diogenes, der in seinem Fasse lag. — Nein, erwiederte ihm der Cyniker, ich brauche nichts; doch bitte ich dich, geh mir ein wenig auf die Seite, denn dein Schatten erlaubt mir nicht, die wohlthätige Wärme der Sonne zu fühlen. Einige Hofleute, die den macedonischen Helden begleitet hatten, erstaunten über dessen Betragen. Wenn ich nicht Alexander wäre, sagte der König, so wollte ich Diogenes seyn.

rathen, javasolni.	erwiederte, felele.	i Wärme, meleg.
dich immer zu hüten,	Cyniker, Czinikus.	zu fühlen, érezni.
hogy mindég	ich brauche nichts, semmi-	einige, némelly.
örizkedj.	re sints szükségem.	Hofleute, pl. udvari em-
von, tól, tól.	doch, mindazáltal.	berek.
böse, rozsz.	ich bitte dich, kérlek.	macedonisch, macedoniai
verlangst du, kívánlz.	geh mir auf die Seite,	r Held, vitéz.
sagte, monda.	mennj odébb.	begleitet hatten, kísérték
berühmt, hires.	ein wenig, egy kevésse.	erstaunten, bámultak.
Alexander, Sándor.	r Schatten, árnyék.	über dessen Betragen, an-
s'Fass, hordó.	erlaubt nicht, nem engedj	nak maga viseletét.
lag, feküdt.	wohlthätig, jóltévő.	wollte ich, szeretnék,



## XLIV. Gyakorlás.

En tégedet gyakran meglátogatlak; és te engemet soha sem. — Ő nekem azt ígérte, hogy ma minden bizonnal hozzám jő, ha csak neki is valahonnan vendégei nem érkeznek. — A' mit a' minap teneked és ő neki ígértem, azt ma tinéktek telyesítem, hogy ez által titeket barátságomban ezután is megtarthassalak. Valamint kötelességünk nekünk szavunkat megtartani, éppen úgy kötelességtek nektek is, csak azt ígérni, a' mit bételyesíthettek. Ha ti bennünket barátságosan fogadtatok; mi is igyekeztünk titeket jó szívvel látni, annyival inkább, mivel mi benneteket mindnyájan fzeretünk és mégis ritkán látunk. Magam se tudom, hogy hol és mikor láttam először az Urat.

gyakran,	oft.	ha csak nem, außer wenn	barátságosan,	freunds-
meglátogatlak,	ich besuche	vendég,	Gast.	schafflich.
	che (dich).	telyesíteni, erfüllen.	mi igyekeztünk, wir be-	streben uns.
soha sem,	niemals.	ez által, hiedurch.		gern haben.
ígérni,	versprechen.	ezután is, auch ferner hin.	Szeretni,	ritkán,
minden bizonnal, ganz	gewiß.	megtartani, behalten.	látunk,	wir sehen.
hozzám,	zu mir.	valamint, so wie es.	magam se, ich selbst nicht.	az Ur,
jönni,	kommen.	szavunk, unser Wort.	éppen úgy, eben so ist es.	Sie.

1. *Jegyzés.* Ezen Gyakorlás fordításában arra kell vigyázni, hogy az első álló Nominativus után mindjárt Ige tétesék. P. o. En tégedet 's a' t. Ich besuche dich etc. Ő nekem azt ígérte, 's a' t. Er hat mir versprochen, u. s. f.

2. *Jegyzés.* Minthogy ezentúl hozszszabb Mondások is fordulnak elő a' Gyakorlásokban, mellyekben a' *Rendbontó Periodusbeli szótskák* az Igét a' Nominativus után meg nem szenvedik, hanem azt a' Mondás végére vetik: erre nézve szük-séges ezen *Változásról* mind a' 106; §-ben a' *b* Jegyzést; mind az *Elrendelés Tábláján* a' 85-dik lev. a' Második Változást és az ahoz tartozó Jegyzéseket a' 83 és 84 levélen jól megolvastatni. Illyenek p. o. ezen Gyakorlás elején: hogy ma minden bizonnal hozzám jő; daß er heute ganz gewiß zu mir kommen wird; ha csak neki is 's a' t. außer wenn er auch irgendwoher Gäste bekommt. Továbbá ez is: Ha ti bennünket 's a' t. Wenn ihr uns freundschaftlich empfangen habet, so bestreben wir uns auch, 's a' t.

3. *Jegyzés.* Mikor a' *hogy* a' Mondás második felében más kérdő szótskák előtt áll, minéműek ezek: hol? ki? hány? hányszor? 's a' t. akkor a' Németben soha sem kell azt kitenni; és még a' Magyarban is sokszor el lehet azt hagyni. P. o. Nem tudod, hány óra? Weiß du nicht, Wie viel Uhr es ist? Nem tudom, hogy hol lakik. Ich weiß nicht wo er wohnt. Magam sem tudom, hogy hol és mikor, 's a' t. Ich weiß selbst nicht, wo und wenn ich Sie zu erst gesehen habe.



## XLV. Gyakorlás.

Gib mir dein Federmesser, ich finde das Meinige nicht; vielleicht habe ich es aus meiner Tasche zu Hause herausgenommen, und auf meinem Tische vergessen. Deine Federn sind mir zu spizig, ich muß sie für meine Hand zurechten.

Unser Wagen steht schon vor dem Thore; wir wollen aber warten, bis auch der Eilige ankommt. Euer Wagen ist sehr früh angekommen; ich habe den Unfrigen um neun Uhr hieher bestellt.

In euerem Garten finde ich mehr Unterhaltung als in dem Unfrigen. Unsern Garten hat der neue Gärtner ganz umgeändert, um daraus einen englischen Garten zu machen. Unsere schöne Alleen sind ganz hin; doch bedauere ich unsere Obstbäume noch mehr.

gib mir, a)	add ide.	r Wagen,	kotsi.	finden,	találni.
s Federmesser,	penitzilus	stehen,	állani.	r Gärtner,	kertéltz.
finden,	találni.	wir wollen warten,	váraganz,	egézen.	
das Meinige, az enyim.			kozunk.	umändern,	elváltoztatni.
vielleicht,	talám.	bis,	míg,	um,	hogy.
herausnehmen,	kivenni.	ankommen,	érkezni.	daraus,	abból.
i Tasche,	zseb.	früh,	jókor.	englisch,	anglus.
zu Hause,	otthon.	um,	kor.	i Allee,	sétáló.
vergessen,	elfelejteni.	bestellen,	rendelni.	sind hin,	oda vannak.
i Feder,	penna.	hieber,	ide.	doch,	azonban.
zu spizig,	nagyon hegyes	mehr,	több.	r Obstbaum,	gyümölcsfa.
ich muß, b)	kell (nekem).	i Unterhaltung,	múlt.	noch mehr,	még inkább.
zurechten,	igazítani.		tság.	bedauere ich,	sajnálom.

a) gib mir, *add nekem*, de itt Magyarúl jobb így: *add ide*.

b) ich muß sie für meine Hand zurechten, *a' kezemhez kell öket igazítani*.

## XLVI. Gyakorlás.

Mein Geschmack ist nicht der Deinige, und dein Geschmack ist nicht der Meinige; denn ich finde Vergnügen an der Musik und du an der Mahleren. Woher dieser Unterschied, da doch sonst meine Neigung mit der Deinigen ganz übereinstimmt?

Ihr kennet Sokrates und seine Weisheit. Seine Grundsätze sind noch jetzt als wahr anerkannt und geschätzt. Er sagte oft zu seinen Freunden: Mein Leben ist mir nicht so werth, als die Tugend. — Unser Körper ist hinfällig und sterblich, aber unsere Seele wird ewig leben. Doch in welchem Zustande? Die Eurigen, ihr Frommen und Tugendhaften, in einer vollkommenen Glückseligkeit; aber die Eirigen, ihr Bösen, — ich will nicht entscheiden.

r Geschmack,	izlés.	i Neigung,	hajlandóság	hinfällig,	romlandó.
s Vergnügen finden,	gyönyörködni.	ihre kennet,	esmeritek.	i Seele,	lélek.
an,	ban, ben.	r Grundsatz,	törzsök-re-gula.	ewig,	örökké.
i Musik,	muzsika.	noch jetzt,	még most is.	doch,	de.
i Mahleren,	festés.	als wahr,	igazaknak.	r Zustand,	állapot.
Unterschied,	külömbözés	sind anerkannt,	tartatnak	Frommer,	kegyes.
da doch,	holott.	geschätzt,	betsesek.	entscheiden,	ítéletet hozni
sonst,	egyébaránt.	werth,	betses.		



XLVII. Gyakorlás.

Ez a' kalap nem az enyím, mert az enyímnek a' bélése zöld; ez talám a' tiéd. Az ötsédé lesz úgy gondolom, mert az ő kalapja éppen ilyen; én az enyímet arról esmerem meg, hogy a' nevem két betűvel belé van jegyezve. — Hogy vette az Úr a' kalapját? Én az enyímet oltsón vettem, mert nem igen jóféle. — Mi a' miénket igen drágán vettük. Az ötsémét még drágábban adta a' kalapos, mint az enyímet, mint-hogy az övének magasabb teteje van, mint az enyímnek; az enyímben azt szeretem, hogy igen könnyű. Hadd lássam az Urét! Ez az enyímhez igen sokat hasonlít, tsakhogy a' bélése különböző színű.

Nem a' miénk ez a' parupli? Nem, ez a' miénk, a' tiédet kifélesztettem, mert egykevessé megázott. — En valósággal a' miénknek néztem ezt, mert az is éppen ilyen. —

bélés,	s Futter.	hogy? d)	wie theuer?	tsakhogy,	nur das.
ötséd, a)	dein j. Bruder.	vette az Úr,	haben Sie	külömböző,	verschieden.
lel,	wird seyn.	gekauft.	színű, k)	von Farbe.	
úgy gondolom,	b) denke	oltsón,	wohlfeil.	parupli, r	Regenschirm.
éppen,	ich.	jóléle,	fein.	kifélesztetem,	habe ich
ilyen,	gerade.	drágán,	theuer.	ausg'sprannt	
arról, c)	sieht so aus.	adta, e)	hat gegeben.	megázott,	naß gewor-
megesmerem,	ich erkenne	kalapos,	r Hutmacher.	den ist.	
név,	r Name.	teteje, f)	i Kappe.	valósággal,	wahrhaftig.
betű,	r Buchstabe.	szeretem, g)	liebe ich.	a' miénknek,	für den
beléjegyezve,	hineinge-	hadd lássam,	lassen Sie	Unsrigen.	
zeichnet.	zeichnen.	sehen.	sehen.	néztem, (ich habe) ange-	sehen.
		hasonlít, i)	sieht ähnlich.		

- a) Az ötsédé lesz, er wird glaube ich deinem jüngern Bruder gehören.  
 b) úgy gondolom, szó szerent: so denke ich; de e' helyett a' Németek ezt szokták mondani, glaube ich, az az, úgy hiszem.  
 c) én az enyímet arról esmerem meg, ich kenne den Meinigen daran.  
 d) hogy vette az Úr a' kalapját? Wie theuer haben Sie Ihren Hut gekauft?  
 e) az ötsémét 's a' t. meines Bruders seinen hat der Hutmacher u. s. w.  
 f) minthogy az övének magasabb teteje van; weil der Seinige eine noch höhere Kappe hat, als u. s. f.  
 g) az enyímben azt szeretem; — szóról szóra így volna: in der Meinigen liebe ich das, de ezt nem így mondják németül, hanem így; der Meinige gefällt mir deswegen, nekem az enyím azért tetszik.  
 h) hadd lássam az Urét! Lassen Sie den Akrigen sehen!  
 i) ez az enyímhez igen sokat hasonlít, dieser sieht dem Meinigen sehr ähnlich, ähnlich seyn, v. ähnlich sehen a' Németben Dativust kíván magához, a' Magyarban ezen Utoljárót, -hoz, -hez.  
 k) tsakhogy a' bélése különböző színű, nur das das Futter von einer andern Farbe ist, v. pedig von Farbe verschieden ist. 1



## XLVIII. Gyakorlás.

Példák a' mutató és meghatározó Névmásokra.

Christus sagte: mein Reich ist nicht von dieser Welt. — Du sollst deinen Nächsten lieben wie dich selbst. — Wenn deine Tage dunkel sind, dann weichen deine falschen Freunde von dir, aber deine wahren Freunde verlassen dich nicht. — Liebet sogar eure Feinde. Dieses besteht nicht bloß darin, ihnen nicht zu schaden, weder an ihrem guten Rufe, noch an ihren Gütern; sondern man muß sie wirklich lieben, und ihr Glück befördern, wenn sich die Gelegenheit dazu darbietet.

Die Donau hat ihre Quelle im Schwarzwald in Schwaben, und ihren Ausfluß ins schwarze Meer. Sie soll einen Weg von sechshundert Meilen zurücklegen, ehe sie in das Meer fällt. (ömlik).

Christus,	a' Krisztus.	liebet,	Szeressétek.	man muß sie wirklich lie-
sagte,	ezt mondotta.	sogar,	még is,	ben, valósággal
s Reich,	ország.	bloß,	csak.	kell őket szeretni.
von dieser Welt, e'	világi.	darin besteht,	ebben áll.	befördern, előmozdítani.
du sollst lieben, Szeresd.		ihnen nicht zu schaden,	ihnen nem kell	i Gelegenheit, alkalm-
Nächster,	felebarát.	wenn,	hogyan kell	tosság.
deine Tage, a' te (napjaid)	midőn.	weder,	nekik ártani.	sich darbietet, adja elő
dunkel, (homályos) ked-	környüállásaid.	an ihrem guten Rufe, jó	sem.	magát,
veihen,	eltávoznak.	r Ruf,	hírekre nevek-	i Quelle, forrás.
falsch,	hamis	an ihren Gütern, jószá-	re nézve.	Schwarzwald Feketeerdő
sie verlassen dich nicht,	nem hagynak el tégedet.	sondern,	hanem.	Schwaben, Svábország,
				r Ausfluß, kifolyás.
				sie soll, azt mondják hogy
				zurücklegen, elfolyt.
				ehe, minekelőtte,

## XLIX. Gyakorlás.

Der Leib geht unter; die Seele ist unsterblich, und doch richten die meisten Menschen alle ihre Sorgen auf jenen, indem sie diese vernachlässigen. — Dieses irdische Leben, und das Leben nach dem leiblichen Tode sind sehr verschieden. Jenes ist ein Zustand der Vorbereitung und der Hoffnung, dieses ist ein immerwährender Genuß; jenes ist voll Wiederwärtigkeiten und Leiden, dieses voll Glückseligkeit; jenes dauert eine kurze Zeit, dieses ewig. —

geht unter, elvész.	irdisch,	világi, földi.	r Genuß,	szélesülés a'
unsterblich, halhatatlan.	leiblich,	testi.	jóban.	
und doch, mégis.	r Tod,	halál.	voll,	teljes.
die meisten Menschen, az	nach,	után.	i Wiederwärtigkeit,	vi-
emberek többnyire.	verschieden,	külömböző.	szontagság.	
auf jenen, amarra.	i Vorbereitung,	előre ké-	s Leiden,	sz szenvedés.
(sie) richten, fordítják.	szülés.		i Glückseligkeit,	boldog-
indem, azomban hogy.	i Hoffnung,	reménység.	ság.	
ke diese vernachlässigen,	r Zustand,	állapot.	eine kurze Zeit,	rövid
ezzel keveset	immerwährend,	szüntel-	ideig.	
gondolnak.	lenvaló.		ewig, ada.	örökké.



L. Gyakorlás.

*Példák a kérdő Névadásokra.*

Wer hat das Schießpulver erfunden? Berthold Schwarz. — Wann hat er es erfunden? Im vierzehnten Jahrhundert. — Was war er für ein Landsmann? Ein Deutscher. — Was hat Gutenberg erfunden? Die Buchdruckerkunst. — In welchem Jahrhundert hat er diese schöne Kunst erfunden? Im fünfzehnten Jahrhundert. — Wen hielten die Alten für den Erfinder der Arzneykunst? Den Apoll. — Welches ist das größte unter den Landthieren? Der Elephant.

erfunden, találta fel.	ember, od. nem-	die Alten, a' régiek.
és Schießpulver, puska-	zetből való.	i Arzneykunst, orvoslás.
por.	Buchdruckerkunst, könyv	er Erfinder, feltaláló.
és, azt.	nyomatás mes-	für, -nak.
Jahrhundert, század.	tersége.	Apoll, Apolló.
was für ein, mitsoda.	i Kunst, mesterség.	Landthier, szárazföldi
Landsmann, születésű	hielten, tartottak.	állat.

LI. Gyakorlás.

Mein Vater und meine Mutter sind nicht zu Hause, sie sind zu unserm Großvater gegangen. Wenn Sie unsere Eltern sprechen wollen, so belieben Sie Nachmittag gegen drey Uhr zu kommen.

Wer ist dieser Herr? — Welcher? der jetzt fortgegangen ist? — Ja, dieser der mit Ihnen gesprochen hat. — Er ist ein französischer Sprachlehrer. Ich habe von ihm Französisch gelernt, er ist ein sehr guter Lehrer, hat auch eine französische Grammatik herausgegeben, welche sehr gelobt wird. — Wie heißt er? — Mozin. — So! dem Namen nach kenne ich ihn schon; ich habe sein Lesebuch gelesen. — Die wievielte Ausgabe? Die zweyte. — Die dritte, welche er dieses Jahr drucken ließ, ist noch besser, diese hat er ganz umgearbeitet.

Großvater, nagy atya.	von ihm, őtőle.	die wie vielte? hanya-
Eltern, pl. szülők.	französisch, adv. fran-	dik?
so, tehát.	tziául.	i Ausgabe, kiadás.
belieben Sie, tessék az	ich habe gelernt, tanultam	die zweyte, a' második.
Urnak,	herausgeben, kiadni.	die dritte, a' harmadik.
gegen, felé.	loben, ditsérni.	dieses Jahr, ebben az elz-
fortgegangen ist, elment.	wie? hogy?	tendőben.
gesprochen hat, beszélt.	heißt er, hívják.	er drucken ließ, nyomtat-
französisch, adj. frantzia.	dem Namen nach, a' ne-	tatott.
Sprachlehrer, nyelvtan-	vérol.	hat umgearbeitet, újra ki-
nító.	kenne ich ihn, ismerem.	dolgoztá.

*Jegyzés.* Ezen Gyakorlásokat a' XXXVIII-tól kezdve ne mulassa el a' Tanuló írásban lefordítani, azután azon leirt magyar fordítást próbálja Németre ismét vizsgálza fordítani. Az itt lévő eredeti Német Gyakorlásokból könnyen megjobbithatja a' hibáit, és a' hol fennakadna, ott ezekből eligazodhatik.



## LII. Gyakorlás.

Példák az Elölutoljárókra v. Praepositiókra.

Eine Muttersprache ist diejenige, die wir in unserem Vaterlande von denen lernen, mit welchen wir von Kindheit auf umgehen; z. B. die Ungarische Sprache ist die Muttersprache der Ungarn. Es wäre nothwendig, daß diese in allen Schulen unseres Vaterlandes gelehret würde, denn denjenigen kann man für keinen wahren Ungar halten, der die Landessprache seines Vaterlandes und seiner Nation nicht versteht und spricht.

i Muttersprache,	anyanyelv.	umgehen,	társalkodni.	§ Vaterland,	Haza.
lernen,	tanulni.	§ lehren,	tanítani.	§ Nation,	Nemzet.
von - auf,	-től fogva.	§ halten,	tartani.	§ verstehen,	érteni.
i Kindheit,	gyermekség.	§ Landessprache,	Hazai nyelv.	§ sprechen,	beszélni.

## LIII. Gyakorlás.

Unter den heutigen Europäischen Sprachen gebührt der Französischen Sprache die erste Stelle, mit welcher die Italienische Sprache sehr nahe verwandt ist. Beyde stammen von der lateinischen Sprache ab. Es ist nothwendig daß bey uns auch die Deutsche Sprache gelehret werde, weil wir mit den Deutschen in genauer Verbindung stehen, und weil durch den Fleiß der Deutschen verschiedene Wissenschaften mit sehr nützlichen Sachen sind vermehrt worden; deren Kenntniß heut zu Tage jedem gebildeten Menschen nothwendig ist.

heutig,	mai.	§ beyde,	mind a' kétfő.	v. Fleiß,	szorgalmatosság.
Europäisch,	Európai.	§ abstammen,	eredetét venni.	§ verschieden,	külömbféle.
gebühren,	illetni.	§ i Deutschenpl. a' Nemetek,		§ vermehren,	öregbitni.
i Stelle, a) hely.		§ genau,	szoros.	§ i Kenntniß,	esméret.
Italienisch, adj. olasz.		§ i Verbindung,	összekötötés.	§ heut zu Tage,	már ma, a' mai időben.
nahé, b) közel.		§ stehen,	(állani) lenni.	§ gebildet,	pallérozott.
verwandt,	atyafias.				

a) gebührt die erste Stelle, első helyet érdemel, v. az elsőség a' Francia Nyelvet illeti.

b) ist nahe verwandt, közelről való atyafiságban van.

## LIV. Gyakorlás.

Metalle sind sehr dichte und schwere Körper die unter dem Hammer dehnbar sind, und im Feuer schmelzen. Es werden insgemein sieben gezählt, welche, wenn man auf die Schwere sieht, in folgender Ordnung auf einander folgen: das gelbe Gold, das weißgraue Eisen, das weißliche Quecksilber, das dunkelgraue Blei, das weiße Silber, das röthliche Kupfer und das weiße Zinn; von welchen das Gold und Silber edle, die übrigen aber unedle Metalle genannt werden.

§ Metall,	éztz.	§ i Schwere,	nehézség.	§ dunkelgrau,	setétlzürke.
dicht,	sűrű.	§ folgend,	következő.	§ Blei,	ón.
§ Hammer,	kalapás.	§ i Ordnung,	rend.	§ Silber,	ezüst.
dehnbar,	lapítható.	§ weißgrau,	fejérlzürke.	§ Kupfer,	réz.
schmelzen,	olvadni.	§ Eisen,	vas.	§ Zinn,	tzín.
insgemein, közönségesen		§ weißlich,	fejeres.	§ edel,	nemes.
zählen,	számlálni.	§ Quecksilber,	kénysző.	§ übrig,	többi.



## LV. Gyakorlás.

Az arany legnemesebb, legtisztább és legnehezebb minden értzek között. Ez a' tűzben meg nem eméztődik és legtovább elnyújtható, annyira, hogy egy gránból 500 lábnyi hozfzú drótfonalat lehet húzni a). A' Magyarországi és Erdélyországi értzbányákban még ma is sok aranyat találnak. Az arany után következik betsére nézve az ezüst, a' melyből mindenféle edényeket kanalakat, kés- és villa- nyeleket készítenek. A' kényeső a' tűzben egészen elenyésczik, és igen ártalmas gőzölgése van, melyet a' mivesek és mesteremberek tulajdon károkkal tapasztalnak.

tízta,	rein.	húzni,	ziehen.	edény,	s Gefäß.
megeméscztődni,	verzehrt werden.	értzbánya,	i Erzgrube.	késnyél,	r Messerstiel.
legtovább,	am weitesten.	találnak,	findet man.	elenyészni,	verschwinden
elnyújtható,	fann ausge- dehnt werden	még ma is,	noch jest.	és van,	und hat.
annyyira,	so.	re nézve,	in Rücksicht,	ártalmas,	schädlich.
lehet,	man fann.	bets,	r Berth.	gőzölgés,	i Ausdünstung.
grán,	r Gran.	a' melyből,	woraus.	mives,	r Künstler.
lábnyi hozfzú,	Fuß lang	készítenek,	man verfer-	tulajdon,	eigen.
drótfonal,	r Drahtfaden.	mindenféle,	allerley.	kár,	r Schaden.
				tapasztalni,	erfahren.

a) Ez a' tűzben 's a' t. dieses wird im Feuer ic. — — és legtovább 's a' t. und fann am weitesten ic. — — annyira hogy 's a' t. so daß man von einem Gran einen 500 .... fann.

## LVI. Gyakorlás.

Minden teremtések az Isten ditsőségére, az emberek és állatok halznára és a' világ tökéletességére teremtettek. Az éneklő madarak az ő kellemetes énekléseccel mulattatnak bennünket. A' filemilék legkellemetesebben énekelnek, mikor estvefelé a' zöld falombok (leveles faágak) alatt lappanganak. Ezek minden madarakat fellyül múltnak éneklésekkellemetességével. — A' patsirták a' levegőben repkedve énekelnek; a' fárjek pedig a' földön ülve. Sokan az éneklő madarak helyett galambokat tartanak szobájokban, mint-hogy a' galambok is turbékolnak, és azonkívül minden hónapban tojnak és költenek.

teremtés,	s Geschöpf.	énekelni,	singen.	ülve,	sitend.
ditsőség,	i Ehre.	estve,	r Abend.	sokan tartanak,	viele
tökéletesség,	i Vollkom-	felé,	gegen.	helyett, statt,	Genit. kiv.
menbeit.	menbeit.	falomb,	s Laub.	galamb,	i Taube.
teremtetni,	erschaffen w.	lappangani,	verborgen	minthogy,	wesl.
éneklő madár,	r Gesang-	sehn.	sehn.	turbékolni,	girren.
vogel.	vogel.	felyülmúlni,	übertreffen.	minden hónapban,	alle
mulattatni,	unterhalten.	-val, -vel, an.	Dat.-sal.	azonkívül,	außerdem.
bennünket,	uns.	kellemetesség,	Lieblichkeit	tojni,	Eyer legen.
kellemetes,	lieblich.	patsirta,	i Lerche.	költeni,	brüten.
éneklés,	r Gesang.	repkedve,	fliegend.		
filemile,	i Nachtigall.	fárj,	i Wachtel.		



## LVII. Gyakorlás.

Akrifus bewahrte seine Tochter Danae unter Huth und Angel, allein Jupiter wußte doch den Weg in ihr Zimmer zu finden. Er verwandelte sich in einen goldenen Regen, und kam durch das Dach in den Thurm in welchem sie eingeschlossen war. Als sie darauf einen Sohn gebahr, so setzte der Vater Akrifus beyde in eine Kiste, und übergab Mutter und Sohn den Wellen. Sie wurden aber glücklich an eine Küste getrieben, und gerettet. Diese Fabel ist nur erdichtet, um durch sie die Macht des Goldes darzustellen.

bewahren,	örizni.	s Dach,	fedél.	i Welle,	hab.
i Tochter,	leány.	r Thurm,	torony.	glücklich,	szereztésen.
i Huth,	vigyázat.	eingeschlossen,	bézarva.	i Küste,	part.
i Angel, a)	ajtó sark.	als,	midőn.	treiben,	hajtani, verni.
allein,	hanem, de.	darauf,	azután.	retten,	megszabadítani.
zu finden wissen,	megtudni találni.	r Sohn,	fiú.	i Fabel,	mesé.
r Weg,	út.	gebären,	szülni.	erdichten,	köiteni.
sich verwandeln,	elváltozni.	setzen,	tenni.	um,	azért, hogy.
Kommen, (in)	bémenni.	i Kiste,	láda.	i Macht,	hatalom, erő.
		überegeben,	átaladni.	darstellen,	előadni.

a) Unter Huth und Angel bewahren, *Peldabeszéd*; az az, erős örzet v. zár alatt tartani.

## LVIII. Gyakorlás.

Neben einem großen Flusse oder an einem See zu wohnen, ist nicht nur angenehm, sondern auch vortheilhaft. Es ist vortheilhaft, wegen der Fische, die man in ihrem Wasser findet, so wie auch wegen der Schifffahrt, die durch das Wasser begünstiget wird; und angenehm wegen der Kühlung, die vom Wasser kommt, und in Rücksicht der schönen Gegenden, welche sich in der Nachbarschaft der Flüsse und Seen fast immer befinden. Denn um solche Wasser sind sehr oft die fruchtbarsten Gefilde, blumichte Wiesen, Weinberge und andere Schönheiten der Natur, ohne welche ein Landstrich keine Annuth hat. Wenn wir in Pest wären, so würden wir sagen: die Städte Ofen, Gran und Raab liegen jenseits der Donau; Weizen aber und Waizen liegen diesseits dieses Flusses. Sind wir hingegen in Ofen, in Raab oder in Wien, so sagen wir; daß Pest und Waizen jenseits der Donau liegen.

r Fluß,	folyóvíz.	i Gegend,	tájék.	i Annuth,	kellemetesség.
r See,	nagytó.	i Nachbarschaft,	szomszédtság.	hat kein,	nincs.
wohnen,	lakni.	fast,	isaknem.	Ofen,	Buda.
angenehm,	kellemetes.	sich befinden,	lenni.	Gran,	Esztergom.
vortheilhaft,	halznos.	s Gefilde,	mezőség.	Raab,	Győr.
finden,	találni.	blumicht,	virágos.	liegen,	lenni, feküdni.
so wie auch,	úgy szinte is.	i Schifffahrt,	hajókázás.	jenseits,	-n túl.
begünstigen,	elősegíteni.	r Weide,	rét.	Waizen,	Vátz.
i Kühlung,	hűséség.	r Weinberg,	szőlőhegy.	diesseits,	-n innen.
		r Landstrich,	környék.	hingegen,	ellenben,



## LIX. Gyakorlás.

A' Geográfia vagy Földleírás ezen földkerekségnek leírása, a' mellyen mi lakunk. A' Föld öt részre osztatik, ezek: Európa, Azsia, Afrika, Amerika és Ausztrália. Mi Európában lakunk, a' melly ugyan legkissebb, de legnépesebb, és a' mellyben a' keresztény vallás, a' mesterségek és a' tudományok leginkább viragoznak. Azsia igen termékeny földrész, különösen tzu'korral, kávéval és dragakövekkel; de Afrika igen terméketlen és műveletlen, Egyiptomon és azon tartományokon kívül, mellyek a' tenger partokon fekszenek. Amerika, a' mellyet Columbus Kristóf talált fel, felyül mülja minden más részeit a' földnek arannyal és ezüsttel. Ausztrália Új-Hollandiából és sok apróbb déli szigetekből áll, de a' mellyek még igen kevésé esmeretesek.

geografia, i Geographie.	vallás,	i Religion.	feküdni,	liegen.	
földleírás, i Erdbeschreibung.	leginkább,	am meisten.	feltalálni,	entdecken.	
földkerekség, r Erdkreis.	viragozni,	blühen.	felyülmülni,	übertreffen.	
leírás, a) i Beschreibung.	földrész,	Erdtheil, od.	arannyal,	an Gold.	
lakni,	Wohnen.	Welttheil.	állani-ból,	bestehen aus	
osztatib) getheilt werden	különösen,	vornehmlich.	Új-Hollandia,	Neu-Hol-	
ezek,	tzu'korral,	an Zucker-	land.		
Ausztrália, Australien.	terméketlen,	unfruchtbar	apró,	klein.	
a' melly ugyan, das zwar	műveletlen,	umgebaut.	déli,	südlich.	
legkisseb,	der kleinste.	n kívül,	sziget,	i Insel.	
nepes,	volkreich.	Egyptom,	Aegypten.	de a' mellyek,	welche aber
keresztény,	christlich.	tartomány,	s Land.	kevésé,	wenig.
	tengerpart,	i Küste.	esmeretes,	bekannt.	

a) A' Geográfia 's a' t. Die Geographie od. Erdbeschreibung ist die Beschreibung ic.

b) öt részre osztatik, wird in fünf Theile getheilt.

## LX. Gyakorlás.

Ugyan honnan származik az eső? — A' földnek gözölgéseiből, mellyek a' levegőbe felemelkednek, és először felhőkbe öszveverődnek, azután tseppenként abból lehullanak. — Mitsoda külömbség van az eső és a' záporosó között? — Az eső sűrű tseppekben hull ugyan a' földre, de nem nagy és rendkívülvaló sebességgel; de gyakran megesik, hogy az eső hirtelen, rendkívülvaló sebességgel és nagy tseppekben rohan le a' felhőkből a' földre, és ezt záporosónek nevezük. —

honnan,	woher.	azután,	darnach.	ugyan,	zwar.
származik,	entsteht.	tseppenként,	tropfenweis	rendkívülvaló,	ausseror-
ugyan,	wohl.	abból,	aus derselben.	dentlich.	
gözölgés,	r Dunst.	lehullani,	herabfallen.	sebesség,	i Schnelligkeit.
felemelkedni,	sich erheben	mitsoda,	was für ein.	megesik,	es geschieht.
először,	erstlich.	küलोmbség,	r Unterschied.	gyakran,	oft.
felhő,	i Wolke.	záporosó,	r Plagregen.	hirtelen,	plötzlich.
öszveverődni,	zusammen-	között,	zwischen.	rohanni,	stürzen.
getrieben werden.	sűrű,	dicht.	le,	herab.	



## LXI. Gyakorlás.

Der Mensch erlangt nichts ohne Mühe und ohne Arbeit. Wer mehr Stärke hat, als ein anderer, der kann durch dieselbe viel leichter etwas erhalten. Da sich also unser Glück nach unsern Kräften richtet, so müssen wir unsere Kräfte zu stärken suchen. Dies geschieht durch stete Übung derselben. Aber wir müssen auch nichts über unsere Kräfte unternehmen, sonst werden wir ungeachtet derselben unser Vorhaben aufgeben müssen. Wer zum Beispiel mitten durch die Donau schwimmen wollte, würde leicht in den Fluthen untkommen, und wer mit künstlichen Flügeln in die Luft emporsteigen wollte, der würde leicht aus derselben herabfallen.

erlangen,	megnyerni, hoz-	suchen,	azon lenni.	aufgeben (etwas)	felhagy-
	zájutni.	zu stärken,	hogy erősítsük.		ni valamivel.
i Mühe,	fáradság.	dies geschieht,	ez esik meg	mitten,	középen, v. a'
i Arbeit,	munka.	derselben,	annak.		középen.
i Stärke,	erő.	steter,	szüntelenvaló.	durch,	-n által.
leicht,	könnyen.	i Übung,	gyakorlás.	schwimmen,	úszni.
erhalten,	megnyerni,	unternehmen, a)	valami-	wollen,	akarni.
	jutni valamihöz.		hez fogni.	i Fluth,	hullám, hab.
§ Glück,	szerentse.	sonst,	külömben.	untkommen,	elvezni.
sich richten (nach etwas,	szabni magát vala-	ungeachtet derselben,	mind a' mellett is.	künstlich,	mesterséges.
	mihez, együtt járn	werden wir müssen,	kén-	r Flügel,	szárny.
	valamivel.	telenek leszünk.		emporstiegen,	felemel-
so müssen wir,	szükség.	§ Vorhaben,	szándék.		kedni.
				herabfallen,	leesni.

a) Aber wir müssen auch nichts u. f. f. de semmihez se is fogjunk, a' mi erönk felett van.

## LXII. Gyakorlás.

Es ist billig daß wir gegen höhere Personen, als wir sind, Hochachtung haben; wie viel mehr müssen wir gegen Gott Ehrfurcht zeigen. Denn durch ihn sind wir, von ihm haben wir alles, und unter seiner göttlichen Vorsehung leben wir glücklich. Von ihm müssen wir alles erwarten, und ohne ihn würden wir nichts seyn und nichts erhalten. Auf ihn müssen wir daher unser ganzes Vertrauen setzen, wider seinen Willen nichts unternehmen und mit seinen Fügungen nie unzufrieden seyn. Wir erkennen Gott aus seinen Werken. — Durch Gottes Vorsehung wird die Welt regieret; er sorgt für die Welt, und zwar nicht nur im Ganzen, sondern auch insbesondere.

billig,	illó.	erhalten,	nyerni, rölze-	unzufrieden,	megele-
höher,	föbb.		sülai.		detlen.
i Person,	személy.	daher,	a' honnan.	erkennen,	megesmerni.
i Hochachtung,	tisztelet.	§ Vertrauen,	bizodalom.	§ Werk,	munka.
haben,	lenni.	setzen,	helyezettetni.	regieren,	igazgatni.
wie viel mehr,	mennyivel	auf jemanden,	valakiben	sorgen (für)	gondot visel-
	inkább.	r Wille,	akarat.		ni (valamire).
Ehrfurcht,	tisztelet.	unternehmen,	fogni, kez-	und zwar,	még pedig.
zeigen,	viseltetni.		deni, (-hez).	im Ganzen,	általában.
i Vorsehung,	gondviselés	i Fügung,	rendelés.	insbesondere,	különösen.
erwarten,	várni.				



## LXIII. Gyakorlások.

A' négy lábú állatok külömbkülömbféle fegyverekkel bírnak, mellyekkel magokat oltalmazzák. Az ökrök öklelnék szarvaikkal, a' lovak rugnak hátulsó lábaiknak körmeikkel. Az orózlán harapás által oltalmazza magát: széllyeltépi a' megfogott prédát körmeivel és széllyelzaggatja fogáival. Az elefánt az orrmányával hartzol és a' két kiálló agyaraival. — A' majmokaf fortély által szokták megfogni. — A' gólyák és fetskék megérkezések által jó időt hirdetnek. — A' dolgozás és mulatás mintegy természeti kötél által vannak öizvekötvé. — A' munkás és józan élés mód által a' léleknek és testnek ereje neveltetik: de a' puha és buja élet által, valamint az útálatos heverés által is elgyengül. — A' medve és a' borz télen alusznak. A' tzehalakat Grönland körül Június és Julius hónapban fogják.

bírnak,	find	versehen.	hartzolni,	freiten.	józan,	nüchtern.
k. külömbféle,	verschieden	kiálló,	hervorragend.	élesmód,	i	Lebensart.
fegyver,	s Gewehr.	agyar,	Stoßzahn.	neveltetik,	(wird ver-	
magokat,	(sie) sich.	majom,	r Affe.	mehrt)	werden ver-	
oltalmazzák,	vertheidi-	szokták,	pfllegt man.	mehrt.		
	gen.	fortély,	i List.	ereje,	i	Kräfte, pl.
öklelni,	stoßen.	megfogni,	zu fangen.	puha,	weichlich.	
szarv,	s Horn.	gólya,	r Storch.	buja,	wollüftig.	
rugni,	schlagen.	seiske,	i Schwalbe.	valamint-is,	so wie auch.	
köröm,	r Huf.	hirdetni,	ankündigen.	útálatos,	schändlich.	
hátulsó láb,	r Hinterfuß.	megérkezés,	i Ankunft.	heverés,	r Müßiggang.	
harapás,	s Beißen.	idő,	s Wetter.	elgyengülni,	(wird ge-	
széllyeltépi,	zerstückchen	dolgozás,	i Arbeit.	schwächt) werden		
megfogott,	erhascht.	mulatás,	s Vergnügen.	sie geschwächt.		
preda,	i Beute.	vannak,	find.	borz,	r Dachs.	
köröm,	i Klau.	mintegy,	gleichsam.	aludni,	schlafen.	
széllyelzaggatni,	zerrei-	természeti,	natürlich.	körül,	um herum.	
	ßen.	kötél,	s Band.	hónap, a)	r Monat.	
fog,	r Zahn.	öizvekötvé,	verknüpf.	fogják,	werden gefan-	
ormány,	r Rüssel.	munkás,	arbeitsam.		gen.	

a) Június és Julius hónapban, im Monat Juny und July.

## LXIV. Gyakorlások.

A' ló szénával, zabbal és fűvel él. — A' selyembogarak eperjfa levelekkel élnek. — A' fetskék sárból rakják fészkeiket. — A' víz megfagy a' hideg miatt. — A' föld gyakran megrepedez a' nap melegétől. — Az álom megújítja azokat, a' kik a' munkában elfáradtak. — Sok emberek élnek a' tsupa nyereségből. (vom bloßen Gewinn).

élni, (val.)	leben (von).	eperjfa levél,	s Maulbeer-	megrepedezni,	bersten.
széna,	s Heu.		blatt.	nap melege,	i Sonnen-
zab,	r Hafer.	fészket rakni,	Nest bauen	hideg,	
fű,	s Gras.	sár,	r Roth.	álom,	r Schlaf.
selyembogár,	r Sciden-	megfagyni,	gerrieren.	megújítani,	erquicken.
wurm,	miatt,	von, és vor.		munkában von der Arbeit	



## LXV. Gyakorlás.

Der Mond macht seinen Kreis um die Erde in neun und zwanzig Tagen und beynahе sieben Stunden. In den Wintermonaten schläft das Murmelthier und liegt wie todt. — Zur Zeit des kürzesten Tages geht die Sonne ungefähr um acht Uhr auf, und nach vier Uhr unter. Beyläufig im viertausendsten Jahre der Welt ist Christus geboren worden. Zu der Zeit war Augustus römischer Kaiser. Schon im zwölften Jahre seines Lebens hat Christus in dem Tempel zu Jerusalem eine herrliche Probe seiner Weisheit abgelegt. Im drey und dreyßigsten Jahre ist er gekreuziget worden. Er starb am Freytagе, wurde am Abend begraben, am Sonntagе aber ist er wieder auferstanden. Am vierzigsten Tage nach der Auferstehung ist er in den Himmel gefahren.

r Mond,	hold.	aufgehen,	felkelni.	ablegen,	adni, mutami.
machen,	végezni.	untergehen,	lemenni.	kreuzigen,	megfeszíteni.
r Kreis,	forgás.	beyläufig,	mintegy.	sterben,	meghalni.
beynabe,	tsaknem.	geboren werden,	születni.	Freitag,	péntek.
s Murmelthier,	mur-	zu der Zeit,	akkor.	begraben,	eltemetni.
	mutér.	römischer,	Római.	r Sonntag,	vasárnap.
liegt,	fekszik.	r Kaiser,	Tsászár.	wieder,	ismét.
todt, a)	megdögölve.	r Tempel,	tempel.	auferstehen,	feltámadni.
zur Zeit, b)	mikor.	herrlich,	felséges.	fahren,	menni.
kurz,	rövid.	i Probe,	próba.		
ungefähr,	mintegy.	i Weisheit,	bölcsesség.		

a) und liegt wie todt, 's úgy fekszik ott, mintha meg volna dögölve.

b) Zur Zeit des kürzesten Tages, mikor a' nap legrövidebb.

## LXVI. Gyakorlás.

Damit du gesund bleibst, beobachte die Jahreszeit. Im Winter ist mehr und trinke weniger, und mache an jedem Tage Leibesbewegung. Im Frühlinge trinke mehr und ist weniger, und bewege den Körper in den Morgenstunden. Im Sommer verlangt der Körper öfters Trank, und Bewegung in den Abendstunden; im Herbst aber ist wegen der Abwechselung der Witterung die größte Behutsamkeit nothwendig. — Das Ey besteht aus der Schale, aus dem Eyweiß und aus dem Dotter. Alle Körper bestehen aus unzähligen Theilchen. Der Tag besteht aus vier und zwanzig Stunden. Das Jahr besteht aus drehhundert fünf und sechzig Tagen. Das glückliche Leben besteht aus guten Handlungen.

damit,	hogy.	i Morgenstunde,	reggeli	s Ey,	tojás.
bleiben,	maradni.		óra.	i Schale,	héj.
beobachten,	figyelmezeni.	verlangen,	kivánni.	s Eyweiß,	tojás feje.
	megtartani.	öfters,	gyakrabban	r Dotter,	tojás széke.
i Jahreszeit,	évszaki idő	r Trank,	ital.	unzählig,	számtalan.
ist,	egyél.	i Abwechselung,	változás	glücklich,	szereztés, boldog.
mache, a)	szerez.	i Bitterung,	idő.		
		i Behutsamkeit,	vigyázás	i Handlung,	telekedet.

a) und mache an jedem Tage Leibesbewegung, és naponként mozgást szerez a' testednek, v. járkálj. Bewege den Körper, (ez is azt teszi).



## LXVII. Gyakorlás.

A' törvényekből ered a' rendtartás és a' rendtartásból a' boldogság. — Egy német példabeszéd ezt tartja: a' madarat az énekléséből esmerik meg. — Diogenes, meglátván egy pálytort, hogy az a' markából ivott; ő is elvetette a' poharát, és az után ő is a' markából ivott. — A' sőt részszerént a' földből ássák, részszerént pedig a' sós kútakból és a' tengervízből főzik. — Az öszvér megelőzi a' szamarat sebességgel. A' róka minden állatokat felyülhalad ravaszságával. — A' izarvasok megelőzik a' legfutósabb lovakat is sebességekkel.

eredni,	entstehen.	pálytor,	r Hirt.	öszvér,	r Maulesef.
rendtartás,	i Ordnung.	marok,	i hoble Sand.	megelőzni,	überretzen.
boldogság,	i Glückseligkeit.	ivot,	trank.	megelőzi,	übertriff.
példabeszéd,	s Sprichwort.	ő is elvetette,	so warf er auch . weg.	sebesség,	i Schnelligkeit.
ezt tartja,	sagt.	só,	s Salz.	-val, -vel, c) an.	
esmerik meg,	wird erkannt.	ássák,	wird gegraben.	róka,	r Fuchs.
éneklés, a)	r Gefang.	részszerént,	theils.	felyülhaladni,	übertréffen.
meglátván, b)	(sehend).	sóskút,	r Salzbrunnen.	ravaszság,	i List.
		tengervíz,	s Meerwasser.	szarvas,	r Hirsch.
		főzik,	(wird) gekocht.	lutós,	schnell.

a) A' madarat az énekléséből esmerik meg, der Vogel wird aus . . . u. f. f. e' helyett: den Vogel kennt man; mert a' Németek szeretnek a' Szenvedő igékkel élni; de mi Magyarok nem.

b) Diogenes meglátván 's a' t. als Diogenes einen Hirten sah, der aus u. f. f. — A' Németek a' -ván -vén Gerundiumot így szokták kitenni: da, als, indem 's a' t. melyek után Jelentő Módot telznek.

c) A' -val, -vel, ezen Gyakorlásban mindenütt an-nal tétessék ki

## LXVIII. Gyakorlás.

Szerént, -hoz, -hez, -képest, -ra, -re nézve, számra, -val, -vel, nach; Dat. kiván.

Némely emberek a' barátságot csak haszra szerént betsülik. — A' bölts másokat erköltsei és tulajdonságai szerént, nem pedig gazdagsága szerént szokott betsülni. — A' bogarak kitsiny, de nemekhez képest tökéletes állatok. — Boldog az, a' ki testére nézve egészséges, lelkére nézve pedig jól van oktattva. — A' gyoltsot és a' pölytót réf számra vezik, mert ezeket a' kalmárok réffel mérik.

némely,	mancher	erkölt,	i Sitten, pl.	nem,	i Art.
betsülni,	schäzen.	tulajdonság,	i Eigenschaft.	tökéletes,	vollkommen.
barátság,	i Freundschaft.	bogarak,	i Insekten.	oktattva,	b) unterrichtet.
szokott, a)	pffegt.				

a) A' bölts másokat 's a' t. Der Weise pffegt, andere . . . zu schäzen.

b) jól van oktattva, gut unterrichtet ist.

Jegyzés. Ezen Praepositio nach, gyakran utánna tétetik a' szónak, midőn t. i. a' magyar nyelv szerént ez az értelme van: ra nézve, re nézve. P. o. testére nézve, dem Leibe nach, lelkére nézve, der Seele nach: inkább nevekre, mint tselekedetekre nézve, mehr dem Nahmen, als der That nach, 's a' t.



## LXIX. Gyakorlás.

Gold und Silber wird nach dem Gewichte, die Perlen aber nach der Größe und nach dem Glanze geschätzt. Diese übertreffen zwar dem Preise nach viele Dinge, aber dem Nutzen nach nicht einmal die Erbsen. Wir irren, wenn wir entfernte Gegenstände nach dem Scheine beurtheilen. — Der schöne Pfau ist stolz auf seine Federn. — Der Maulwurf ist auf eine gewisse Art nützlich: er macht die Erde der Gärten locker. Der Bär steht oft auf den Hinterfüßen, und geht auch aufrecht herum. Die Freundschaft unter Bösen kann auf keine Weise dauerhaft seyn. — Verfasse dich nicht auf die Festigkeit deines Körpers, noch auf die Dauerhaftigkeit des Glückes. — Wer um einer jeden Beleidigung willen sogleich in Zorn geräth, ist sich selbst am schädlichsten. — Oft sind Leute vor Freude, öfters vor Angst gestorben.

s Gewicht, a)	nehézség.	stolz, (auf) kevély (be).	i Festigkeit, erős volt.
i Perle,	gyöngy.	r Maulwurf, vakondok.	i Beleidigung, megbán-
r Glanz,	fény.	gewiß, bizonyos.	tás.
r Schätzen,	betsülni.	auf Art, módon.	um willen, -ért.
r Preis,	ár.	locker, porhanyó.	sogleich, mindjárt.
nicht einmahl, még tsak-	sem	r Hinterfuß, hátulsó láb.	in Zorn gerathen, harag-
i Erbse,	horsó.	aufrecht, felegyenesedve.	ra gerjedni.
irren,	hibázni.	herumgehen, járni.	schädlich seyn, ártani.
entfernt,	távollevő.	r Böse, rozsl ember.	i Freude, öröm.
r Gegenstand, tárgy.		auf keine Weise, semmi	vor,
r Schein, b) látzás.		módon.	i Angst, rémülés, szo-
beurtheilen, megítélni.		dauerhaft, tartós.	rongattatás.
r Pfau,	páva.	sich verlassen, (auf) bizni	
		(-be).	

a) nach dem Gewichte, nehézséghez képest, v. a' szerént a' mennyit nyom.

b) nach dem Scheine, a' szerént a' mint látzának, v. a' látzás szerént.

## LXX. Gyakorlás.

Aus Neigung zu den Wissenschaften suchen fleißige Jünglinge oft die stille Einsamkeit. — Böse Menschen freuen sich über das Unglück anderer. — Die Eltern freuen sich über das Wohl ihrer Kinder. — Aus Liebe zum Frieden verließ Cicero eine Zeit lang sein Vaterland. Von Neid angetrieben verfolgte der schlaue Themistocles den braven Aristides. — Um Gold und Silber kaufen wir die Bedürfnisse des Lebens. — Die Tugend kauft niemand um Geld. — Viele verkaufen ihr Gewissen um einen geringen Preis. — Der Reichtum ist um große Verdienste feil.

i Neigung, hajlandóság	s Wohl, java.	verfolgen, üldözni.
suchen, keresni.	r Frieden, békesség.	schlau, ravasz.
r Jüngling, ifjú.	verlassen, elhagyni.	brav, jámbor.
still, tsendes.	eine Zeit lang, egy ideig.	s Bedürfnis, szükség.
i Einsamkeit, magánosság	r Neid, irigység.	dolog.
sich freuen, örülni.	angetrieben, ösztönöztet-	s Gewissen, lelkiismeret.
s Unglück, szerentsétlenség	vén.	gering, isekély.



LXXI. Gyakorlás.

Példák a' Számokra.

Eins und eins macht zwey. Zweymahl zwey macht vier. Drey mahl drey macht neune. Neunmahl neune macht ein und achzig. Zehnmahl zehn macht hundert. Zehnmahl hundert macht tausend. Zehnmahl tausend macht zehntausend. Zehnmahl zehntausend macht hunderttausend, und zehnmahl hunderttausend macht eine Million. — Eine Billion ist aber eine ungeheure Summe. Denn, wenn Adam vor sechstausend Jahren angefangen hätte zu zählen, und er alle Tage zwölf Stunden lang nur Zahlen ausgesprochen, und gezählt hätte bis auf den heutigen Tag; so würde er doch erst noch zweyhundert Jahre und länger leben müssen, bis er eine Billion gezählt haben würde. — Sechs tausend sechs hundert und sechs und sechzig Mann machten bey den Römern eine Legion aus.

und,	meg.	eine Stunde lang,	egy	erst noch,	még úgy is.
machen, a)	tenni.		óraig.	länger,	tovább.
ungeheuer,	rettenetes.	Zahl,	szám.	bis,	mig, hogy.
	nagy.	aussprechen,	kimondani.	ausmachen,	tenni.
i Summe,	summa.	heutig,	mai.	i Legion,	legió.
anfängen,	elkezdeni.	bis auf,	-ig.		
zählen,	számlálni.	doch,	meg is.		

a) eins und eins macht zwey, egy meg egy kettő. Mi Magyarok az olvasásban és sokszorozásban elhagyjuk ezt a' szót: *tesz*; de a' Németek mindenkor kimondják, mint ezt a' feljebbvaló példakból láthatni.

LXXII. Gyakorlás.

Man sagt, daß, um Chinesisch schreiben zu können, der gemeine Mann achzigtausend Buchstaben oder Figuren zu kennen nöthig habe; aber der Gelehrte hundert und sechzigtausend. — Die Welt hat ungeschätzt sechstausend Jahre gestanden, und seit Christi Geburt sind tausend achthundert und zehn Jahre verfloßen. — Ein Zentner hat hundert Pfund, ein Pfund sechzehn Unzen, oder zwey und dreyßig Loth, ein Loth hat vier Quentchen. — Ein Eimer enthält in Wien achzig oder höchstens vier und achzig Halben, oder vierzig bis zwey und vierzig Maas, in Ungarn vier und sechzig Halben. Ein Preßburger Meeß enthält achzig Wiener- oder vier und sechzig Ungarische Halben.

Chinesisch,	kinai nyelven.	stehen,	állani.	s Quentchen,	könting,
gemein,	köz.	seit,	től.	r Eimer,	két nehezék.
r Buchstabe,	betű.	i Geburt,	születés.	r enthalten,	tseber, akó.
i Figur,	rajzkép.	verfließen,	elfolyt, elmulni.	i Halbe,	benne lenni.
kennen,	ismerni.	r Zentner,	mázsza.	s Maas,	ittze.
ich habe nöthig,	nekem kell.	s Pfund,	font.	r Meeß,	pint.
r Gelehrte,	tudós.	i Unze,	untzia.		méro, két véka, fél kila.
		s Loth,	lót, lat.		



## LXXIII. Gyakorlás.

Három meghét tíz. Öt meg négy kilentz. Hat meg nyoltz tizennegy. — Háromszor három kilentz. Háromszor kilentz hufzonhét. Négyszer öt húsz. Négyyszer kilentz harminthárom. Ötöször nyoltz negyven. Ötöször kilentz negyven öt. Hatöször hét negyvenkettő. Hatöször kilentz ötvennégy. Hétöször nyoltz ötven hat. Hétöször kilentz hatvanhárom. Nyoltzöször kilentz hetvenkettő. Kilentzöször kilentz nyoltzvan egy. Tizöször tíz száz. — Egy elztendőben a) 12 hónap van, egy hónapban 31 vagy 30 nap, egy napban 24 óra, egy órában 60 minúta és egy minútában 60 pertzentés vagy szekunda. Minden karikarajz 360 grádusra osztatik. — Minden grádusa az Ekvátornak, az az, a' föld középbabrónsának, tizenöt német mértöldet foglal magában. Tizenöt német mértöldet annyi, mint tizenhárom magyar mértöld, vagy harmincz frantzia mértöld.

minúta,	i Minute.	osztani, (re) theilen (in),	annyi, b)	so viel.
pertzentés,	i Sekunde.	mértöld,	i Meile.	frantzia,
karikarajz,	r Zirfel.	magában foglalni, ent-	magában foglalni, ent-	französisch.
grádus,	r Grad.	halten.		

a) Egy elztendőben . . . van; ein Jahr hat zwölf Monate, 's a. t.

b) A' számoknál jusson elzünkbe: hogy mi a' számok után csak Egyesbe szoktuk tenni a' Substantivumokat; de a' Németben Többest kell tenni. P. o. Minden karikarajz 360 grádusra osztatik, Jeder Zirfel wird in dreihundert und sechzig Grade getheilt. Itt is: tizenöt német mértöld annyi, így lesz: Fünfzehn deutsche Meilen sind: a' so viel elmaradhat, és ekkor utánna ez is: als, elmaradjon.

## LXXIV. Gyakorlás.

Magyarország négy Kerületre osztatik. Ezen négy kerületben ötvenkét vármegyék vannak; úgymint: a' Dunán innenvaló Kerületben XIII Vármegyék, a' hol első Pózon Vármegyé; a' Dunán túlvaló Kerületben XI Vármegyék, úgymint Moson Vármegyé, Sopron Vármegyé 's a' t. A' Tiszán innenvaló Kerületben X Vármegyék vannak, úgymint: Szepes Várm. Sáros Várm. 's a' t. A' Tiszán túl lévő Kerületben XII. Vármegyék vannak, úgymint: Bihar, Szathmár, Szabolcs Várm. 's a' t. Ezenkívül van Horváthországban három és Tóth, vagy Rátzországban is három Vármegyé.

kerület,	r Kreis.	a' hol,	wo.	ezenkívül, außerdem.
vármegyé,	r Komitat, die	Pozson,	Pressburger.	Horváthország, Croation
	Gesellschaft.	Szepes,	Zipser.	(Tóthország,) Slavonien.
innen, a)	dießseits.	Sáros,	Scharoscher.	(Rátzország,) nien.
túl,	jenßeits.	Bihar,	Biharer, 's a' t.	

a) A' Dunán innenvaló Kerületben, in dem Kreise dießseits der Donau.



## LXXV. Gyakorlás.

Ferdinand Magellan war der erste, der um die Welt (Erde) schiffte, im Jahre tausend fünfshundert und neunzehn. Sein Schiff kam nach einer Reise von drey Jahren und neun und zwanzig Tagen wieder zurück. — Der Mond ist funfzigmahl kleiner als die Erde, und ein und funfzig tausend Meilen von ihr entfernt. Seinen Lauf um die Erde vollendet er in sieben und zwanzig Tagen und fünf Stunden. — In Wien, der Residenzstadt des Kaisers von Osterreich zählt man dreyhahnhundert fünf und zwanzig tausend Einwohner. In London, in der Hauptstadt von England, zählt man auf hundert und dreyßig tausend Häuser, und gegen eine Million Einwohner. In Paris zählt man gegen siebenhundert tausend Einwohner.

umschiffen, a)	körülha-	zurück kommen,	vissza-	Residenzstadt, Fejedel-
	jókázni.		jönni.	mi lakó város.
s Schiff, hajó.		entfernt,	távol.	zählt man, c) a' izámát
i Reise, b)	útazás.	r Lauf,	út, forgás.	teszik.
		vollenden,	elvégezni.	gegen,
				mintegy.

a) Az öszvetett igék Szeretik elvetni az elváló szótskát magok elől, ha az már a' Substantivum előtt is mint Praepositio ott van.

b) nach einer Reise von drey Jahren, három elzteni és 99 napi utazás után 's a' t.

c) zählen, ezt az igét ezen jelentésében így mondjuk magyarul: e' számtát tenni, p. o. száz ezerre 's a' t.

## LXXVI. Gyakorlás.

Ein Ballen Papier enthält zehn Riß. In einem Riß sind zwanzig Buch, und in einem Buch vier und zwanzig Bogen. Einen Bogen kann man in vier, in acht, in zwölf, auch in sechszehn Theile zusammenlegen. — Ein Dugend enthält zwölf Stücke; ein Schock gewöhnlich sechzig Stück, und ein Schilling dreyßig Stück.

Der Sonntag ist der erste Tag in der Woche, der Montag der zweyte, der Dienstag der dritte, der Mittwoch der vierte, der Donnerstag der fünfte, der Freytag der sechste, und der Sonnabend oder Samstag der siebente od. letzte. — Der neunte Tag ist für einen Kranken immer der gefährlichste. — Erstlich muß man zählen lernen, dann addiren, drittens subtrahiren, viertens multipliziren und fünftens dividiren.

r Ballen,	bál.	s Stück,	darab.	legter,	utolsó.
r Riß,	kötés.	r Schilling,	silling.	gefährlich,	veszedelmes.
s Buch,	kontz.	r Sonntag,	vasárnap.	addiren,	öszveadni.
r Bogen,	árkus.	r Montag,	hétfő.	subtrahiren,	kivonni.
zusammen legen,	öszve-	r Dienstag,	kedd.	multipliziren,	sokszo-
	hajtani.	r Mittwoch,	szerda.		rozni.
s Dugend,	tűzet.	r Donnerstag,	csütörtök.	dividiren,	osztani.
r Schock,	sokk.	r Freytag,	péntek.		
gewöhnlich,	rendszerent.	r Sonnabend,	szombat.		



## LXXVII. Gyakorlás.

Peldák a' Mássalérthetők Egybehasonlításokra.

a. A Második Grádsra v. Comparativusra.

Die Sonne leuchtet heller, als der Mond. — Der Sommer ist angenehmer, als der Winter. — Die Deutsche Sprache ist schwerer, als die Französische Sprache. — Ungarn ist größer, als Osterreich und Böhmen. — Die Luft ist flüssiger, als das Wasser. Der Fuchs ist ein listigeres Thier, als der Wolf. — Die Donau ist ein größerer Fluß, als die Rheis. Die Spanischen Schafe haben eine feinere Wolle, als die Ungrischen Schafe. — Die Fichten und Tannen sind geradere Bäume, als die Eichen. — Die Mandeln haben einen feineren Geschmack, als die Nüsse. — Die Natur zeigt uns schönere Gegenstände, als die Kunst. — Der Mensch hat immer mehr Fehler, als er glaubt. Der Sommer ist weniger angenehm, als der Frühling. Ein steinigter Boden bringt weniger Korn, als ein fetter.

leuchten,	világítani.	gerade,	egyenes.	wenig, adj.	kevés.
hell,	világos.	i Eiche,	tölgyfa.	steinigt,	köves.
Böhmen,	Tsehorzág.	i Mandel,	mondola.	r Boden,	föld.
flüssig,	folyó.	r Geschmack,	íz.	bringen,	teremni.
listig,	ravalz.	i Nuß,	dió.	s Korn,	élet.
Spanisch, adj.	Spanyol.	r Gegenstand,	tárgy.	fett,	kövér.
i Fichte,	jegenyefenyő.	r Fehler,	hiba.		
i Tanne,	erdeifenyő.	wenig, adv.	kevésé.		

## LXXVIII. Gyakorlás.

b. A Harmadik Grádsra v. Superlativusra.

Der reichste Mensch ist nicht immer der glücklichste, und der ärmste ist nicht immer der unglücklichste, sondern der tugendhafteste ist der glücklichste unter den Menschen. — Die Tugend ist das höchste Gut des Menschen. — Gott ist das weiseste und gütigste Wesen, daher ist diese Welt die beste unter allen Welten, welche möglich waren. Gott ist aber auch das mächtigste Wesen; daher kann er auch die erhabensten Menschen erniedrigen, und die Schwächsten zu den Stärksten machen. Wir sind Gott also die tiefste Ehrfurcht schuldig. Sibirien ist eins der kältesten Länder, und diejenigen Gegenden sind die heftigsten, die unter dem Aequator liegen.

tugendhaft,	virtuosos.	s Wesen,	valóság.	erhaben,	fő, felső.
das höchste,	legjobb.	daher,	a' honnan.	erniedrigen,	megalázni.
s Gut,	java.	möglich,	lehetséges.	tief,	mély.
weise,	bölcs.	möglich seyn,	lehetni.	schuldig seyn,	tartozni.
gütig,	jó.	mächtig,	hatalmas.	heiß,	meleg, heves.



## LXXIX. Gyakorlás.

A' városok jobban vannak építve, mint a' faluk. — A' rétek nem annyira v. kevésbé hasznosak mint a' szántóföldek. — Svéczia nem annyira hideg, mint Grönland. — A' völgyek gyakorta termékenyebbek, mint a' halmok. A' hegyes tájjékok kellemesebbek mint a' síkságok. — A' szarvasnak sebesebb futása van, mint a' kutyának. — A' fűzfák lágyabb fák, mint a' bikkfák. A' kinek több pénze van, mint másoknak, az nem mindég boldogabb mint azok, a' kiknek kevesebb pénzek van. Béts nagyobb és népesebb város mint Berlin; de Paris és London a' legnagyobb és legnépesebb városok Európában, és ez az utolsó bizonyosan a' leggazdagabb.

jobban vannak,	sind bes-	termékeny,	fruchtbar.	bikkfa,	i Buche.
építve,	fer.	halom,	i Anhöhe.	a' kinek van,	der ... hat.
rét,	i Wiese.	hegyes,	bergigt.	több pénzek,	mehr Geld.
nem annyira,	weniger.	tájjék,	i Gegend.	az nem mindég,	der ist
hasznos,	einträglich.	síkság,	i Ebene.	nicht immer.	
szántóföld,	s Kornfeld.	sebes,	schnell.	azok,	derjenigen.
Svédzia,	Schweden.	futás,	r Lauf.	utolsó,	der letzte.
völgy,	s Thal.	fűzfa,	i Weide.	bizonyosan,	gewiß.
		lágy,	weich.		

## LXXX. Gyakorlás.

Az Elefánt a' legnagyobb és legelmésebb a' szárazon élő állatok között. Ez felette nagy terheket elbír, és ott a' hol lakik a' leghasznosabb állat. A' tzehal a' tengeri állatok között legnagyobb és legerősebb; úgy hogy ez a' legnagyobb ladikokat is felfordítja. — A' kolibri legkissebb és legszébb a' madarak között. — A' filemile legszébben énekel. — Az emberek gyakran a' leghasznosabb és legtökéletesebb dolgokat legkevésbé szeretik. — A' legtudósabb emberek többnyire legnagyobb és legalkalmasabb matematikusok voltak.

elmés,	verständig.	ladik,	r Kahn.	tudós,	gelehrt.
szárazon élő állat,	das Landthier.	felfordítja,	umwirft.	többnyire,	mehrentheils.
elbír, a)	trägt.	tökéletes,	vollkommen.	alkalmas,	geschickt.
tengeri állat,	s Seethier.	legkevésbé,	am wenig-	matematikus,	Mathema-
		sten.		matiker.	

a) Ez felette nagy terhet, 's a' t. dieser trägt die größten Lasten und ist dort 's a' t.



## MÁSODIK RÉSZ.

## Példák az Igék Hajtogatásában való Gyakorlásra.

Példák a' haben Segítő Igére.

§. 140. Nem lévén a' Magyaroknak a' haben-hez hasonló igéjek, azt a' lenni (seyn) igének 3-dik személyével teszik ki, a' melly mellett a' személy Dativusban, a' birt dolog pedig ragaszkodással Nominativusban áll, noha ugyan ezt Németül az Accusativusba kell tenni. P. o. ich habe einen schönen Garten, nekem egy szép kertem van. Láss erről a' Grammat. az 51-dik levélen.

## LXXXI. Gyakorlás.

Wenn ich ein Lineal habe, dann habe ich das Instrument, durch dessen Hülfe ich eine gerade Linie ziehen kann: und wenn du einen Zirkel hast, so hast du auch das Instrument, mit welchem du einen Zirkel beschreiben kannst. Wer nun die Kenntniß hat, wie Zirkel und Linien angewendet werden können, der hat schon einige Kenntnisse von der Geometrie. Wir haben nicht alle gleiche Talente und Gaben; der eine hat Anlage zu mechanischen Arbeiten, der andre zur Dichtkunst und so weiter. — Wenn ihr aber Anlage zu Wissenschaften habt, so müßt ihr Sorge tragen, diese Anlage so zu nutzen, daß eure Mitbürger Vortheile von euch haben können: die sie auch haben werden, wenn ihr euch in einer Kunst oder Wissenschaft geschickt genug gemacht habt.

s Lineal,	linea.	gleich,	egyenlő.	nutzen, használni, halzoz-
s Instrument,	műszer.	i Gabe,	adomány.	ra fordítani.
i Hülfe,	segítség.	i Anlage,	alkat.	r Mitbürger, polgár társ
i Linie,	vonás, linea.	mechanisch,	mekhanikai	Vortheil haben, halz-
r Zirkel,	tzirkalom.	i Dichtkunst,	versszerzés	not venni.
r Zirkel,	karikarajz.	weiter,	tovább.	genug, eléggé.
anwenden,	fordítani va-	Sorge tragen,	azon lenni	geschickt machen, tökéle-
	lami végre.			tesíteni.

## LXXXII. Gyakorlás.

Rom hatte im Anfange Könige; nachher hatten die Römer Consuln, und zuletzt Kaiser. Beynahe kein Reich der Welt hat so einen geringen Ursprung gehabt, und ist in der Folge so groß geworden, als das Römische Reich: auch hat es länger bestanden, als viele andere Reiche. Alexander der Große hatte kaum seine große Monarchie gegründet, als sie sogleich wieder getheilt wurde. — Hätte Alexander weniger Leidenschaft gehabt, so würde er ein längeres Leben gehabt haben.

r Anfang,	kezdet.	in der Folge, idővel.	szóval.	szóval,	azonnal.
s Reich,	birodalom.	bestehen,	tartani.	getheilt werden, elosztani	
gering,	tsekély.	Alexander,	Sándor.	i Leidenschaft, indulatos-	
r Ursprung,	kezdet.	Monarchie,	birodalom,	kodás.	
		gründen,	szelállítani.		



## LXXXIII. Gyakorlás.

Nekem van kedvem németül tanulni, és ha neked is van kedved ezt a' szükséges nyelvet megtanulni, tehát mind a' kettőnknek ugyan azon tzelunk van. A' kinek kedve és ideje is van sok nyelvet tanulni, az hamarább tanul, mint az, a' kinek nints kedve és ideje. — Nekem tsak két német könyvem van; de neked sok német és frantzia könyveid vannak, minthogy a' bátyád mind a' két nyelven jól beszélt, és mikor katonává lett, minden könyveit néked adta. Az ifjú Illésiek jó németek, nekik van egy Nyelvtanítójok, a' ki mind magyarul, mind németül igen tisztán beszél; és ha nekünk is olyan Tanítónk volna, hamar megtanulnánk érteni és beszélni.

kedv, a)	i Lust.	mind a' két nyelven, bey,	ifjú,	jung.
megtanulni, erlernen.		de Sprachen (in Acc.)	jó németek,	sprechen gut
tehát . . van, so haben wir	beszélni, sprechen.			Deutsch.
mind kettőnk, wir beyde	mikor, als.	katonává lett, er Soldat	nyelvtanító, r Sprach-	lehrer.
ugyan az, die nächliche.		geworden ist.	mind-mind, sowohl, als	
tzel, i Absicht.	katonává lenni, Soldat	worden.	tisztán, rein.	
hamar, geschwind.	adta, gegeben hat.	hamar, b)	ollyan, ein solcher.	
nints, keine . . hat.			hamar, bald.	
minthogy, weil.				

- a) Nekem van kedvem, 's a' t. ich habe Lust Deutsch zu lernen.  
 b) hamar megtanulnánk, so würden wir bald verstehen und sprechen lernen.

## LXXXIV. Gyakorlás.

Nekem mindenkor nagy kedvem volt a' muzsikára, de soha se volt alkalmatosságom, hogy (ich) vagy klavirt vagy hegedüt tanulhattam volna. Neked tavaly jó alkalmatosságod volt, magadat a' német nyelvben gyakorlani, mert Győrött laktál, a' hol a' lakosok a' városban többnyire németül beszélnek; ott muzsikát is tanulhattál volna, ha reá kedved lett volna; de akkor semmi hajlandóságod nem volt muzsikát tanulni. — Ha időm volna, most tanulhatnék Tsehül, mert az Atyámnak egy írődeákja van, a' ki Izületett Tseh, és jól beszél mind Tsehül mind Magyarul.

mindenkor, immer.	tanulhattam volna, hätte	hajlandóság, i Mei, ang.
muzsika, i Musik.	lernen können.	Tsehül, Böhmisch.
alkalmatosság, i Gelegen-	heggedüt, voriges Jahr.	írődeák, r Schreiber.
heit.	gyakorlani, zu üben.	Izületett Tseh, ein gebor-
vagy, - vagy, entweder,	Győrött, in Raab.	ner Böhme.
oder.	reá, dazu.	
hegedü, i Violin.	akkor, a) damals.	

- a) de akkor semmi hajlandóságod nem volt, 's a' t. aber damals hast du keine Lust gehabt, u. s. f.



§. 141. Mikor a' haben igének Határozatlan módja más ige után következik ugyan azon mondásban, akkor az eleibe zu tétetik, melyet Magyarúl többnyire így teszünk ki; *ha van, hogy van*, vagy így: *nek lenni, -nak lenni*. P. o. Nem elég az, valamire akarátjának lenni, v. hogy az embernek valamire akarátja van. Es ist nicht genug, den Willen zu etwas zu haben. A' Határozatlan Egefzenmúltat pedig: *gehabt haben* így: *hogy volt*.

## LXXXV. Gyakorlás.

Nur großen Menschen verzeiht man es, Fehler zu haben. — Es ist nicht genug große Eigenschaften zu haben, man muß auch davon Gebrauch zu machen wissen. — Nach dem Tode hilft es dem Menschen nichts, auch die größten Reichthümer gehabt zu haben. — Cicero hatte eine außerordentliche Gabe zu reden, aber er hatte auch viel Eigenliebe. Daher hat er den Fehler, daß, wenn er redet, er gern von sich spricht. Unterdessen ist es wahr, wenige Redner haben eine solche Beredsamkeit gehabt, als er; und wenige von uns werden zu dieser Vollkommenheit gelangen, wenn sie nicht die Talente und die Kenntnisse haben werden, die er gehabt hat.

verzeihen,	megengedni.	nichts helfen,	semmit sejt	Redner,	ékesen szóló
r Fehler,	hiba.		halználni		Orátor.
i Eigenschaft,	tulajdon-	r Reichthum,	gazdagság:	i Beredsamkeit,	ékesen-
	ság.	i Gabe,	talentom.		szóllás.
Gebrauch machen,	halz-	i Eigenliebe,	maga eránt:	i Vollkommenheit,	tökél-
	nát venni.		való szeretet,		letesség.
r Tod,	halál.		magaszeretet	gelangen,	jutni.
		unterdessen,	azonban.	i Kenntniß,	esméret.

## LXXXVI. Gyakorlás.

Wenn ich immer den Verstand gehabt hätte, den ich jetzt habe, so würde ich nicht so viel Stolz gehabt haben, mich für weise zu halten. Denn ich habe nun durch die Erfahrung gelernt, wie viel man nöthig hat, um sagen zu können: ich bin weise. — Wenn Ikarus die Klugheit gehabt hätte, seinem weisen Vater zu glauben, so würde er nicht das Unglück gehabt haben, in das Meer zu fallen. Dädalus hatte Erfahrung, und wußte wohl, wie wenig Kinder sie haben: darum warn'te er seinen Sohn, und dieser würde also wohl gethan haben, wenn er den Ermahnungen des Vaters gefolgt wäre.

r Verstand,	ész.	glauben,	hinni.	wohl,	jól.
r Stolz,	a) kevélység.	i Unglück,	szerentsét-	warnen,	inteni, ójni.
i Erfahrung,	tapasztalás.		lenség.	i Ermahnung,	intés.
i Klugheit,	okosság.	fallen,	esni.	folgen,	engedelmeskedni.

a) Stolz haben, kevély lenni, viel Stolz haben, igen kevély lenni.



## LXXXVII. Gyakorlás.

Példák a' feyn Segítő Igére.

Ich bin ein Mensch, und daher sterblich, weil alle Menschen sterblich sind. Es ist kein Mensch und ist keiner gewesen und wird auch keiner seyn, der nicht dem Tode unterworfen sey. Du bist auch ein Mensch, und bist also auch hinfällig, wie ich. O wie sind also die Menschen thöricht, die immer in Sorgen sind, um Reichthümer zu sammeln, die sie doch einst verlassen müssen. Die Eigenliebe ist der größte von allen Schmeichlern; sie ist die Verführerin vieler Menschen gewesen, und wird es noch von vielen seyn, die nicht auf ihrer Huth sind. Wir sind ihren Verführungen immer ausgesetzt, und wir müssen sie daher immer fliehen. Wenn wir einmahl von ihr verführt worden sind, so ist schwer, sich ihrer Herrschaft wieder zu entziehen.

sterblich,	halandó.	verlassen,	elhagyni.	ausgesetzt seyn,	kitéve
unterworfen seyn,	alávet-	müssen,	kéntelenítetni.	lenni.	
	lenni.	r Schmeichler,	hizelkedő	fliehen,	kerülni.
hinfällig,	mülandó.	r Verführer,	tsábitó.	i Herrschaft,	hatalom.
thöricht,	balgatag.	i Huth, b)	vigyázat.	sich entziehen,	magát ki-
i Sorge, a)	gond.	i Verführung,	tsábitás.	vonni.	
sammeln,	gyűjteni.				

a) in Sorgen seyn, törni a' fejét valamin, v. azon törni a' fejét, hogy 's a' t.

b) Auf seiner Huth seyn, magára vigyázni.

## LXXXVIII. Gyakorlás.

Die Griechen sind die Lehrer vieler Völker gewesen, und haben erst spät aufgehört es zu seyn. Die Römer können sich nicht rühmen, es gewesen zu seyn, denn sie waren die Schüler der Griechen. Der Geschmack der Römer ist nie so fein und geläutert gewesen, als der der Griechen. Das kam daher, weil sie mehr Nachahmer waren. Die gebildeten Römer waren auch mehrentheils in Griechenland gewesen, und hatten von da Kenntnisse und Geschmack mitgebracht.

Als Hannibal von Scipio überwunden worden war, so fragte ihn Scipio: wer nach seiner Meinung wohl der größte Feldherr wäre? — Hannibal nannte den Alexander. Wer ist aber wohl nach dem Alexander der größte Held gewesen? — Hannibal sagte, daß es Pyrrhus sey. — Wer aber der dritte? — Hannibal erwiderte: Ich bin es!

r Griechē,	Görög.	geläutert,	tiszta.	überwinden,	meggyőzni.
s Volk,	nép.	kommen,	jöni.	i Meinung,	gondolat.
spät,	későn.	mehr,	inkább tsak.	r Feldherr,	hadi vezér.
aufhören,	megszűnni.	r Nachahmer,	hímező.	nennen,	nevezni.
sich rühmen,	dütkedni.	gebildet,	pallérozott.	r Held,	vitéz.
r Schüler,	tanítvány.	mitbringen,	hozni magá-	erwidern,	ismét felelni,
r Geschmack,	ízlés.	val.			



## LXXXIX. Gyakorlás.

Gott du bist das vollkommenste Wesen! du bist, du warst, und wirst seyn! du bist ewig! du bist weise und gütig! Alle deine Werke sind davon die deutlichen Beweise! du bist gerecht, und wir selbst werden einst Zeugen deiner Gerechtigkeit seyn. Du bist mächtig, allmächtig! denn wie würden sonst die Welten alle durch dich seyn können, die da sind! Wie würden so viele tausend verschiedene Geschöpfe durch dich seyn können, wenn du nicht allmächtig wärest. O möchte ich doch immer dein Kind, und möchtest du doch immer mein Gott und wohlthätiger Vater sey.

s Wesen,	valóság.	r Beweis,	tanúbizony- ság.	i Gerechtigkeit,	igazság.
ewig,	örökkévaló.			mächtig,	hatalmas.
s Werk,	munka.	gerecht,	igaz.	allmächtig,	mindenható.
deutlich,	világos.	einst,	valaha, egykor.	s Geschöpf,	teremtés.
		r Zeuge,	tanú.	wohlthätig,	jóltévő.

## XC. Gyakorlás.

Es gibt viele Leute, die in Paris, Rom und andern großen Städten gewesen sind, um sich zu bilden; aber sie sind um nichts feiner, artiger und klüger geworden, als sie vorher waren. Es ist also nicht der Ort, durch den wir weiser und vollkommener werden, sondern es hängt von unserm Willen ab, ob wir es werden wollen, und dann können wir es an jedem Orte werden.

Wenn Scipio nicht so ein großer General gewesen wäre, so würde Carthago nicht von ihm erobert worden seyn. Aber er besaß alle Tugenden, welche einem großen Feldherrn nöthig sind. Er war sehr enthaltsam. Er machte z. B. keine Beute für sich, ob er gleich Herr von Carthago geworden war.

Da die Geographie und die Chronologie die beyden Augen der Geschichte sind, so ist es nothwendig, sie beyde zu studiren; denn man würde es sonst über lang oder kurz bedauern, sich nicht auf sie gelegt zu haben.

sich bilden,	magát pallé- rozni, v. tökélette- síteni.	erobern,	elfoglalni, meg- venni.	i Geschichte,	história.
um nichts,	semmivel sem	besitzen,	bírni, (val).	studiren,	tanulni.
fein,	jéles.	i Tugend,	virtus.	sonst,	küldömben.
artig,	kellemetes.	enthaltsam,	megtartó- tató.	über lang oder kurz,	elébb utóbb.
r Ort,	hely.	i Beute,	préda.	bedauern,	megbánni.
abhängen,	függeni.	i Chronologie,	Chronolo- gia, korjegyzés.	sich legen, (auf),	adni ma- gát (-re).
r Wille,	akarát.				



## HARMADIK RÉSZ.

## Gyakorlások mindenféle Szók és Ígék nemeire.

## XCI. Gyakorlás.

*Jegyzés.* Minekelötte ezen Gyakorlásokhoz hozzá fogna a' Tanuló, látkéség hogy a' Grammatikának Tizedik Részét is, melly a' Belzédal-  
kalatást tanítja, jól megtanulta. — Nem akarván az árkusok számát sza-  
porítani, a' Magyar Gyakorlásokat azért nem szaporítom, mivel a' jó-  
igyekezetű Tanulóról feltételezem, hogy a' mint már feljebb javasoltam,  
a' Német Gyakorlásokat, Magyarra írásban is lefordítja, és azokat a'  
maga erejétől Németre újra vizsgálva fordítja. Ez a' leghathatósbab elz-  
köz, a' Tanulónak magát arra megtanítani, a' mit nem jól tud.

Siehst du die Erde überall gleich und eben? Mit nichten, denn  
wir sehen auf derselben Berge, Thäler und freye Felder mit Ebe-  
nen. — Was sind Hügel? Es sind Theile der Erde die etwas er-  
haben sind. — Aber was ist ein Berg? Ein Theil der Erde, der  
noch höher ist, als ein Hügel. — Wie werden die allerhöchsten Berge  
genannt, deren Spitzen bloß oder nackend sind? Alpen? auf deren  
Spitzen es so schrecklich kalt zu seyn pflegt, daß der Schnee daselbst  
niemahls vergeht. — Welches sind die höchsten Berge in der Welt?  
Die Peruvianischen, (Cordilleras, Andes) deren Höhe man auf  
3000 Schritte schätzt. — Welches sind die vorzüglichen Vortheile  
der Berge? Sie tragen viel bey zu einer gesunden Luft, zur Frucht-  
barkeit des Bodens, zur Zeitigung der Früchte: sie helfen die Ge-  
walt der Winde hemmen, und geben Quellen und Flüßsen ihren  
Ursprung. Ferner werden allerley Steine und Metalle aus den Ber-  
gen gegraben, und dann findet sich auf denselben die größte Man-  
nigfaltigkeit von gesunden Kräutern und wilden Thieren; endlich  
gibt die Abwechselung von Hügeln und die Verschiedenheit von  
Bergen der Erde ein sehr schönes Ansehen.

Welche Berge werden feuerspendende (Vulkane) genannt?

Diejenigen, welche aus ihrer offenen Spitze Feuer, Sand, große  
Steine und andere dergleichen Dinge auswerfen. — Welches sind  
die berühmtesten feuerspendenden Berge in Europa? Der Ätna in  
Sicilien, der Vesuv im Königreich Neapel, der Hecla und Krabla  
in Island; aber eine noch viel größere Menge von solchen findet  
man in Asien, Afrika und Amerika. — Verursachen sie Schaden?  
Ja, oft sehr großen; doch sind sie auch für Wohlthaten der Natur  
zu halten, weil sie das Erdbeben verhindern, und dessen erschreck-  
liche Heftigkeit mäßigen.

gleich sehen,	egyenlőnek	erhaben,	magas.	vergehen,	elolvadni.
eben,	látni.	i Spitze,	hegy, tsüts.	i Höhe,	magasság.
mit nichten,	sik.	bloß,	kopalz.	man schätzt,	teszik.
s Feld,	éppen nem.	nackend,	meztelen.	r Schritt,	lépés.
i Ebene,	mező.	Alpen, pl.	havasok.	vorzüglich,	különös.
r Hügel,	sikság.	schrecklich,	rettenetes.	beitragen,	tenni (re).
	halom.	daselbst,	ott.	i Zeitigung,	megérletés.



hemmen, meggatolni.	s Ansehen, tekintet.	verursachen, tenni.
r Ursprung, eredet.	feuersehend, tűzokádó.	find sie zu halten, lehen tartani.
i Quelle, forrás.	offen, nyitva lévő.	s Erdbeben, földindulás.
ferner, továbbá.	r Sand, sővény.	verhindern, akadályoztatni.
graben, ásni.	abwerfen, kihányani.	erőszkosvos.
i Mannigfaltigkeit, sokféle volt.	berühmt, hires.	Hefigkeit, erőszkosvos.
i Abwechslung, változás.	große Menge, igen sok.	mäßigen, mérséklen.
	Comp. sokkal több.	

## XCII. Gyakorlás.

Ein Thor wollte schwimmen und erkrank beynahe. Daher schwam er das Wasser nie zu berühren, bevor er nicht schwimmen gelernt hätte.

Ein Thor besuchte einen Kranken, und befragte ihn wegen seinen Gesundheitsumständen. Dieser konnte aber nicht antworten weshalb jener in Unwillen also ausbrach: Ich hoffe auch krank zu werden, und dir, wenn du kommst, auch nicht zu antworten.

Einst sagten die Glieder zu dem Bauche: Dich sollen wir bei deiner steten Unthätigkeit durch unsern Dienst nähren? — Das wollen wir bleiben lassen. Aber indem man den Bauch die Speise entzog, so wurde der ganze Körper entkräftet. Diese Fabel wird wider den Aufruhr und die Verlesung der bürgerlichen Gesellschaft erzählt.

r Thor, balgatag ember.	weshalb, mellyen.	nähren, táplálni.
schwimmen, úszni.	in Unwillen ausbrechen, bekételeenségre.	bleiben lassen, nem tselekedni.
ertrinken, beléfuladni a vízbe.	szakadni.	entziehen, megvonni töle.
schwören, megesküdni.	hoffen, reményleni.	entkräftet werden, elerőtlenedni.
berühren, hozzá érni.	s Glied, tag.	i Fabel, mese.
bevor, míg.	r Bauch, has.	r Aufruhr, pártütés.
besuchen, meglátogatni.	steter, szüntelenvaló.	i Verlesung, megsértés.
befragen, megkérdezni.	i Unthätigkeit, dologtalanság.	bürgerlich, polgári.
Gesundheitsumstände, egésségnek állapotja.	r Dienst, szolgálat.	

## XCIII. Gyakorlás.

Die Thiere kennen die Annäherung des Winters, und sind von der Natur unterrichtet, sich gegen die Übel, die er ihnen drohet, zu verwahren. Verschiedene viersfüßige Thiere schließen sich in die Wohnungen ein, welche sie sich bereitet haben. Andere ziehen sich in die gefestesten Orte zurück. Die Insekten versammeln sich in den Nestern, die sie gebauet haben, oder in die verborgenen Orte, wohin die Kälte und Feuchtigkeit nicht dringen. Sie bringen daselbst den Winter in einem tiefen Schlafe zu.

Annäherung, közelgetés.	i Wohnung, lakás.	verborgen, titkos.
unterrichten, megtanítani.	bereiten, készíteni.	die Feuchtigkeit, nedvesség.
s Übel, rosz.	sich zurückziehen, venni magát valahova.	bringen, behatni.
drohen, Acc. fenyegetni (val).	gesichert, hátorságos.	zubringen, töltetni.
sich verwahren, magátoltalmazni.	sich versammeln, ölyvegyülni.	tief, mély.
sich einschließen, bezárkózni.	s Nest, fészék.	r Schlaf, álom.
	bauen, rakni, készíteni.	



## XCIV. Gyakorlás.

Peldák az Ígek Hajtogatására általjában, különösen pedig a' Rendetlen Ígekre.

A' melly madarak énekelnek, azoknak vastagabb és öb-  
lösebb orrok van, mint az ollyan madaraknak, mellyek csak  
kiáltanak. — Soha sem énekelt még az én kanárim ollyan  
szépen, mint a' minap, mikor te nálam voltál, és előtte fü-  
työltél. Én akkor éppen a' szobámban ültem és levelet ír-  
tam, 's úgy tettél nekem mintha valamely erdőben ültem  
volna. Midőn azután a' leveleimet olvastam, láttam, hogy  
egész szöveget kihagytam.

Tudod, hogy én néked a' minap azt a' tanácsot adtam,  
hogy te a' te fájos szemeiddel a' kávéházba ne menj, a' hol  
dohányoznak. Tegnap a' bátyám történetből a' kávéházba  
ment, 's tégedet ott talált, még pedig ott ültél, a' hol leg-  
többen pipáztak. Ő eleinte azt gondolta, hogy már a' sze-  
meid nem fájnak, de azután látta, hogy most még vereseb-  
bek, mint eddig voltak.

öblös,	höhl. 46. lev.	midőn,	als.	dohányoznak,	man
orr,	r Schnabel.	azután,	darauf.	raucht.	
kiáltani,	schreyen.	láttam,	so sah ich.	történetből,	zufälliger
sohasem,	niemals.	szó,	Wort, pl. Wörter.	Weise.	
kanári,	r Kanarienvogel	kihagyni,	auslassen.	még pedig,	und zwar.
előtte, a)	vor ihm.	tanács,	r Rath.	legtöbben,	die meisten.
füttyölni,	pfeifen.	fájos szem,	wehes Aug.	pipázni,	rauchen.
éppen,	gerade.	kávéház,	r Kaffeehaus.	eleinte,	anfänglich.
ülni, b)	sitzen.	ne menj,	nicht gehen	gondolni,	denken.
úgy tenni,	scheinen.	szöveg,	Text.	fájni,	weh thun.
valamely,	ein.			eddig,	bisher.

a) és előtte füttyöltél, und vor ihm gepfeifen hast, vagy, und ihm vorgepfeifen hast.

b) ülni, sitzen, ültem, ich saß, és ich bin geseßen.

## XCV. Gyakorlás.

Legkönnyebben elrontja az ember az appetitusát és a'  
gyomrát az által, ha szokása ellen napjában többször etzik,  
a' nélkül, hogy ehés volna. — Azért nem maradtam az estve  
tovább nálad, minthogy az ötszém kért, hogy hamar haza  
menjek; a' kinek fordítani segítettem. — Nem esmertem még  
eddig a' tanítodat, hanem mikor tegnapelőtt ide jöttem, a'  
gráditson találkoztam veled, és minthogy te már nekem leír-  
tad, hogy mitsodás, mindjárt megismerem.

legkönnyebben,	am leicht-	a' nélkül,	ohne.	még eddig,	noch bisher.
testen,	testen,	ehés,	hungrig.	hanem mikor,	als ich aber
elrontani,	verderben.	maradni,	bleiben.	találkoztam veled,	so bes
az ember,	man.	az estve,	gestern Abends.	gegnete er mir.	
appetitus,	r Appetit.	tovább,	länger.	a' gnáditson,	auf der
az által,	dadurch.	kérni,	bitten.	Stiege.	
szokás,	i Gewohnheit.	hamar,	balb.	leírni,	beschreiben.
ellen,	wider, Acc.	fordítani,	übersetzen.	hogy mitsodás,	wie er
napjában,	des Tages.	segíteni,	helfen,	aussieht.	



## XCVI. Gyakorlás.

Példák a' Pótló Igék Hajtogatására.

*Regula. §. 142.* Mikor a' Határozatlan Mód más Ige után következik ugyan azon Mondásban, akkor az eleibe zu tétetik, mellyet az ölzvetett Igék magok közé vesznek; így: *Es ist nicht genug etwas anzufangen*, nem elég valamit elkezdni. Lásd 13 Regulát a' 81 levélen.

Die Papageyen, Stahren und Dohlen können gewöhnhet werden, menschliche Stimme zu formiren, und gewisse Worte auszusprechen. Die Alten pflegten oft zu sagen: *Es ist sehr schwer sich selbst zu erkennen, und Geheimnisse zu verschweigen.* — *Es ist besser mit vernünftigen und bescheidenen Männern zu schweigen, als mit Schwägern immer zu reden, denn Schweigen bringt oft mehr Ehre, als Reden.* — *Ich lasse mir auf den Winter warme Kleider machen, weil ich die Kälte so wenig ausstehen kann, als im Sommer die große Hitze.*

r Stahr,	seregély.	i Alten, pl.	a' régiek.	bescheiden,	szemérmes.
i Dohle,	tsóka.	s Geheimniß,	titok.	Ehre bringen,	betsülete
gewöhnhen,	megszoktatni.	verschweigen,	elhall-	válni.	
i Stimme,	szó, szózat.		gatni.		

## XCVII. Gyakorlás.

§. 143. A' Foglalo Módban az *Aligmult és Régenmult* kétféle, a' mint ezt a' 63-dik lev. a' hajtogatott példából látni lehet. Az 52-dik lev. a' III. Jegyzésben arról is volt már szó, hogy mikor élünk ezen kétféle Aligmultal és Régenmultal. Azon ott előadott Regulára tartoznak az itt következő példák.

Wenn alle Menschen allgemein so vernünftig dächten, als *Cozrates* und andere Weisen der Vorzeit; so würden nur wenig Gesetze nothwendig seyn. Wenn *Cäsar* so viel Edelmuth gehabt hätte als *Pompejus* oder *Pompejus* so viel Glück gehabt hätte als *Cäsar*; so würde die Welt einen außerordentlichen Mann an dem *Einen* oder an dem *Andern* gehabt haben. — *Hätte ich gewußt, daß Sie diese Bücher lesen wollen, so würde ich sie einem Andern nicht versprochen haben.*

i Vorzeit,	régi világ.	r Edelmuth,	nemes lel-	haben,	bírni (vele).
s Gesetz,	törvény.	kúség.		versprechen,	ígérni.



## XCVIII. Gyakorlás.

*Az es-szel való élésnek Regulái, azokra való Példákkal együtt.*

§. 144. Az es-szel élnek a' Németek: 1. Mikor az a' mon-  
dásban az Ige Nominativusa helyén köznemu szó helyett áll,  
vagyis arra vitetődik vizsgálza. P. o. Ich habe das Tuch theuer  
gekauft, es ist aber fein und stark. — Wie theuer ist es? — Es  
hat zwölf Gulden gekostet. — Wo ist mein Schnupftuch? Ich habe  
es nicht gesehen; wie sieht es denn aus, ist es weiß? denn ein wei-  
ßes habe ich auf dem Bette liegen gesehen. — Ja ja, das wird das  
Meinige seyn.

2. Mikor a' Predikátum Ígéből áll, a' Szubjektum pe-  
dig magyarul tsak Mássalérthetéből, akkor a' Németek a'  
Kopula eleibe ezen es-t telzik, így: egészséges jókor felkelni.  
Es ist gesund frühe aufzustehen. Jó, németül tudni, es ist gut  
Deutsch zu können. Illetlen magát ditsérni, es ist unanständig,  
sich selbst zu loben. Ha pedig az ilyen Mondásokat, megfor-  
dítjuk a' Szubjektumot telzizük Predikátummá; akkor az  
es-nek el kell maradni. P. o. Frühe aufzustehen ist gesund. Deutsch  
zu können ist gut. Sich selbst zu loben ist unanständig.

3. Valamikor magyarul meghatározott Ígével élünk, és  
nem telzizük ki ennek világosan a' tárgyát vagy Accusati-  
vussal vagy más ígével, (P. o. így, hallom a' harangszót; lá-  
tom hogy dolgozol, 's a' t.) akkor az Ige tárgyát ezen es-szel  
kell a' Németben kitenni, így: látom, ich sehe es; hallok?  
hörst du es? tudja az Ur bizonyosan? Wissen Sie es gewiß?  
Mig nem látjuk, nem is hitzizük. So lange wir's nicht sehen,  
glauben wir es auch nicht.

4. A' Tsonka Ígék harmadik személye eleibe tétetik, sze-  
mélyviselő Nominativusnak. P. o. esik az eső, es regnet; hó  
esik, es schnehet; villámlik, es blizt; menydörgött, es hat ge-  
donnert; van, vannak, es gibt; sokan vannak a' kik ezt elhi-  
szik, v. sok ember van, a' ki ezt elhiszi, Es gibt Leute, die  
das glauben.

5. Mikor az Ígének nagyobb erőt akarunk adni, és azt  
erre nézve a' Nominativusnak eleibe telzizük, akkor annak  
eleibe ezen es tétetik Nominativusul. P. o. es waren viele Leute  
in der Kirche, sok ember volt a' templomban, 's a' t.

## XCIX. Gyakorlás.

*A' man-nal való élésnek Regulái azokra való Példákkal együtt.*

§. 145. A' man-nal élnek a' Németek: 1. Mikor a' mon-  
dásban ez a' szó az ember, (man) nem bizonyos meghatáro-  
zott Izemélyt telz, hanem akarkit. P. o. Nem tudhatja az em-  
ber, ha igaz e? man kann nicht wissen, ob es wahr ist? Nem  
lehet az ember mindég jó kedvü, man kann nicht immer lustig



fejn. Ha az ember előre mindent tudna, Wenn man zum vor-  
aus alles wüßte.

2. Mikor a' Határozatlan Mód eleibe a' Magyarban eze-  
ket tevézőik, *keil, kellene, lehet, lehetne*: akkor a' Német-  
ben ezekkel kell élnünk, *kell, man muß, man soll, kellene,*  
*man müßte, man sollte; lehet, man kann; lehetne, man könnte.*  
P. o. Meg kell neki mondani, man soll ihm sagen. Ezt még ma-  
le kell neki írni, das muß er noch heute abschreiben. Meg le-  
het neki mondani, man kann ihm sagen. Meg lehetné tőle kér-  
dezni, man könnte es von ihm fragen. Meg kellene neki izenni,  
man sollte ihm sagen lassen.

3. Mikor a' Magyarban az Igének Többes 3-dik szemé-  
lyével Izóllunk első Ejtés nélkül, így: azt mondják, man  
sagt. Azt írják nekem Budáról, hogy 's a' t. man schreibt mir  
von Ofen, das u. s. f. Harangoznak, man läutet. Mit tsinál-  
nak ott? was macht man dort?

*Jegyzés.* Ugyan ezen harmadik Személyét az Igének, midőn No-  
minativus nints előtte, igen gyakran Szenvedő Igével is szokták a' Né-  
metek kitenni. P. o. Morvaországban igen jófele poltiókat készítenek;  
in Mähren werden sehr feine Tücher verfertigt. A' sőt részzerént a'  
földből ássák, részzerént sós kútakból merik és főzik, das Salz wird  
Theils aus der Erde gegraben, theils aus Salzquellen gesotten. — Ere-  
nézve vigyáznunk kell arra, hogy az efféle Német kifejezéseket vagy  
Mondásokat Magyarul Passivummal ne fordítsuk, mert mi a' Szenvedő  
Igéekkel igen ritkán szoktunk élni.

### C. Gyakorlás.

#### *Erköltsi Mondások.*

Gute Sprüche, weise Lehren, muß man üben nicht bloß hören.  
Hast du Arbeit frisch daran, Fleiß und Kunst liebt Jedermann.  
Ein frohes Herz gesundes Blut, ist besser als viel Geld und Gut.  
Hast du gang und Überfluß, denk an den, der darben muß.  
Iß und trink mit Maas und Freuden, Übermaas muß Schmerzen leiden.  
Jugend gib dem Alter Ehr': rede wenig, höre mehr.  
Der Verstand kommt nicht vor Jahren, Kinder sind noch unerfahren.  
Lieb' und Dankbarkeit gefällt: Undank hast die ganze Welt.  
Mach dich beliebt, und thu' allen, was erlaubt ist, zu gefallen.  
Nimm vor Fallen dich in acht! lauf und springe mit Bedacht.  
Prahle nie mit deinen Sachen, es kann nur verdächtig machen.  
Quäle nie ein Thier zum Scherz; denn es fühlt, wie du, den Schmerz.  
Rühme gern, was rühmlich scheint, Tadeln macht dir keinen Freund.  
Schöne deine Kleider sehr; Keinlichkeit bringt Gunst und Ehr.  
Theil in Fleiß und Spiel die Lage: Trägheit wird dir selbst zur Plage.  
Vor Betrübniß, vor Gefahren, suche jeden zu bewahren.  
Widersprichst du dreist den Alten; wird man dich für thöricht halten.  
Lernet Ordnung, liebet sie, Ordnung spart euch manche Müß!



NEGYEDIK RÉSZ.

Fordítások Németből Magyarra.

Minden jó Fordítónak az a fő tzelja, hogy az eredeti Munkának, melyet fordít, valóságos értelmét igazán előadja, még pedig ezt annak a nyelvnek, a melyre fordít, természetü tisztaságában adja elő. Ehhez képest, a Fordítónak mind a két nyelvet tudományosan kell érteni; sőt azon a melyre fordít elmúlhatatlanul szükséges annak mind jól befejezni, mind jól írni.

A Fordítás Regulái, a Nyelvek igaz esméletén fundálódván, felette számosak, és a nyelvek természetének grammatikai előadásával szoros egyességben vannak. Ezekkel a Nyelv Tanulóit itten idejekorán csak terhelnék. Elég ezektől az, ha a' feljebb kitett szüntelen izemek előtt tartván, a' szóról szóra való fordítástól őrizkednek; és kitanulván az előttök lévő írás értelmét, csak azon törekednek, hogy azt igaz magyarsággal adják elő. —

Itt semmi sem lehet a' Tanulónak hasznosabb, mint a' Fordított Példák látása. Erre nézve ohajtanám, hogy a' Tanulók az Olvasókönyvben lévő Meséket az itt következő Mustrák szerént próbálgatnák Magyarra lefordítani, és ha azon fordításaikat ismét Németre vilzsa forgatnák, ennek rendkívül való hasznát fognák tapasztalni.

I. M e s é k.

1. Stephan und Karl.

St. Was sehe ich! Lesen Sie Fabeln?

K. Dann und wann, zur Unterhaltung. Und womit pflegen Sie sich zu unterhalten?

St. Ich unterhalte mich meistens mit Dichtern.

K. Nun wahrhaftig, da kann man aussuchen; denn Dichter haben wir eine Menge. Ubrigens muß ich gestehen; ich habe noch nie gesehen, daß Sie Dichter gelesen hätten. — Doch nein: ich erinnere mich, daß Sie die Werke des Csokonay einmahl gelesen haben.

St. Eben darum lese ich so selten Gedichte, weil deren so viele geschrieben werden, und dadurch die wahren

1. István és Károly.

I. Mit látok! Meséket olvas az Úr?

K. Néha néha, mulatásból. Hát az \* r mivel szokta magát mulatni?

I. Én a' Poétákban leginkább gyönyörködöm.

K. No abban válogathat az ember; mert versírónk izámtalan van. Egyebaránt megvallom, még soha se láttam, hogy az Úr Poétákat olvasott volna: de még sem; csak úgyan tudom, hogy egyzser olvasta az Úr Csokonai Munkáit.

I. Éppen azért olvasok igen ritkán verset, hogy azt legtöbben írják; 's az által az igazi Poétákat,



Dichter, die gewöhnlich sehr empfindlich sind, vom Dichten abgeschreckt werden.

K. Nun wahrlich, wir haben wider unsern Willen, eine Fabel von Leszing deutlich dargestellt.

St. Wie so, welche Fabel denn?

K. Lesen Sie diese hier. — (Steyphan liest).

### 2. Der Schäfer u. die Nachtigall.

S. Ach mein liebster Vogel, du angenehm singende Nachtigall, sing doch einmahl! Was für ein herrlicher Frühlingsabend ist heute! und du schweigst dennoch immer!

K. Ach! die Frösche quacken ja so sehr, daß man sich selbst kaum hören kann. Mir vergeht alle Lust zum Singen. Hörst du sie denn nicht?

S. Ja wohl! Ich höre sie freylich, aber eben deswegen höre ich sie, weil du schweigst.

### 3. Der Adler u. der alte Kabe.

K. Herr! Ich diene dir schon seit vielen Jahren, ich diene auch deinem Vater schon; und wenn ich treu gedient habe: so gib mir den Lohn für meine Dienste.

A. Du warst immer ein eifriger und treuer Diener. Was verlangst du, zum Beweise meiner Erkenntlichkeit von mir?

K. Die Entlassung zur Ruhe. Erlaube mir, die wenigen noch übrigen Tage meines Lebens, in Gesellschaft meiner Entel und in Ruhe zuzubringen.

A. Oh du hast noch Kräfte genug, kannst noch lange dienen; bleib hier, ich versetze dich in einen höheren Rang, du sollst für die Zukunft mir immer zur Seite seyn, und stirbst du einst, so lasse ich dich hier in diesen Felsenrigen bey meinen Vorfahren begraben, um durch dieses prächtige Grab, deinen Nahmen unsterblich zu machen.

K. Ach Herr! ein Grab ist selbst auf der Spitze des Olymps auch nur ein Grab! — Mein Wunsch ist nur, daß meinen Körper jenes finstere Thal aufnehme, worin ich zur Welt kam, und den ersten Athem einhauchte.

a' kik rendszertén igen érzékenyek, az irástól elzomorítják.

K. No mi, akaratumk ellen, a' Leszzing Meséjét elevenen előadánk.

I. Hogy hogy, Mitsoda Meséjét?

K. Olvassa az Ur ezt itt: (Steyphan olvas).

### 2. A' Juhász és a' Filemile.

J. Ugyan Kedves Madaram, te kellemetesen éneklő Filemile, énekelj már egyszer! Millyen gyönyörű tavaszi este van ma, 's te még is szüntelen tsak hallgat.

F. Jaj, mikor a' békák olly igen rekegnek, hogy a' szó is alig hallik! Minden kedvem elvész az éneklésre. Nem hallod őket?

J. De hogy nem hallom! Hallom biz én, de éppen azért hallom, hogy te hallgat.

### 3. A' Sas és az öreg Holló.

H. Uram! Régen szolgáltam már, sok elzúdókig szolgáltam az Atyádat is: kérlek, ha híven eljártam kötelességemben, add meg fáradozásim jutalmát!

S. Mindenkor serény és hív szolgát voltál. Mit kívánsz haládatosságom megmutatására?

H. Nyugodalomra való bocsátást. Engedd meg, hogy hátra lévő kevés napjaimat unokáim társaságában és nyugodalomban tölthessem el.

S. Oh még te elég erővel bírl, sokáig szolgálhat; maradj itt: nagyobb rangba teljlek, szüntelen mellettem leszel ezután, és ha meghal, imé ezen közikla hasadékba őseim közé temettetlek, hogy illy pompás sírod által halhatatlanná tegyem nevedet.

H. Oh Uram! a' sir az Olympus tetején is tsak sir! Tsak az a' kívánságom; hogy az a' setét völgy fogadja bé testemet, a' mellyben elővilágra léptem 's első lehelletemet bészávtam.



A. Ich entlasse dich nicht gern; doch, hast du keine Lust länger bey mir zu bleiben, so lebe wohl!

Als der Adler nach zwey Jahren, wo er an den Raben schon lange nicht mehr dachte, ermüdet von der Jagd, auf einer Eder saß, ließ er auf deren Stamme folgende Grabschrift:

Das Büschchen, das an meinem Fuße grünet,  
Erfohr ein Rabe sich zur letzten Ruhestatt;  
Der funfzig Jahr am Hof' gedienet,  
Und nur ein Jahr gelebet hat.

#### 4. Hassan, ein Persischer Chan.

Der reiche Hassan erschien mit Ende des Jahres, den löblichen Sitten seiner Vorfahren gemäß, in der Hof-Moschee, damit er hier, vor dem Angesichte des Allmächtigen, seine in diesem Jahre ausgeheilten Wohlthaten auf eine marmorne Tafel aufzeichne. — Mit stolzem Vertrauen zeichnete er sie folgendermaßen auf:

„Vier Bentel Goldes schenkte ich für die Moschee zu Ispahan.

„Drey für die frommen Wallfahrter nach Mecca.

„Sechse dem heiligen Ober-Priester zu Musirvan, damit er täglich dreymahl für mich bete.

„Fünfe zur Feyerlichkeit des großen Namazonfestes, und auf das Gastmahl dieses Tages.

„Viere für die Indischen Mönche.“

„Täglich ließ ich noch ein Brod meinem Nachbar geben, der zwar selber arm ist, und doch einen Waisen ernähret.“

Wüßlich erschien eine rosenfarbige Sand, die alle seine Thaten auslöschte, und nur die letzte überließ.

Sornig blickte Hassan um sich, um zu sehen, wer so verwegen sey, seine heilige Rechnung anzurühren. Er sieht niemanden; vernimmt aber folgende Worte aus einer Wolke von oben herab.

S. Nem örömet bocsátlak el; mindazáltal ha éppen nints kedved tovább nálam maradni; járj békével!

Két esztendő mulva a' Sas, mikor a' Hollót már régen el is felejtette, a' vadászatban elláradván, egy tzedrus fára leszálla, és annak derekán ezen sirverseket olvasá:

1. Ama tsendes helyet ott a'

Bokor alatt magának  
Egy Holló kiválasztotta,  
Örök nyugodalmának.

2. A' ki élt — tsalm egy esztendőt;  
Mert ötvent az Udvarban  
Szolgált: Várván jobb jövendőt,  
Most itt nyugszik az Urban.

#### 4. Hafszán, egy Persa Fejedelm.

A' nagy kintsű Hafszán megjelent az esztendő végével, Eleinek jó szokása szerént, az Udvari Metsenben, hogy a' Mindenható színe előtt, a' maga ezen esztendőben kiosztogatott jótéteményjeit egy márvány táblára feljegyezze. — Kevély bizakodással ekként jegyzé fel azokat.

„Négy zatskó aranyat ajándékoztam az Ispaháni Metses számára.

„Hármát a' Mekkaí szent útzóknak.

„Hatot a' Nuszirváni Szent Fő-Papnak, hogy értem napjában háromszor imádkozzék.

„Ötöt a' Ramazán nagy innep pompájára, és az az napi vendégségre.

„Négyet az Indus Barátok számára.

„Naponként adattam még egy kenyeret a' szomlédomnak, a' ki maga szegény, és mégis egy árvtart.“

Ekkor egy rózsaszínű kéz birtelen előtte megjelenvén minden tetteit letörle, meghagyván csak az utolsót. —

Mérgesen tekinget maga körül a' Hafszán, hogy meglássa, ki mérlezi az ő szent számadását érdeklenni? Senkit sem lát; hanem ezen szótatot veszi a' leje felül egy fellegből.



„Ich bin erschienen, um deine Wohlthaten Demjenigen vorzuzeigen, dem du darüber Rechenschaft gibst, und diejenigen auszuschließen, die es nicht sind.“

„Megjelentem, hogy bemutassam jótéteményidet annak, a' kinek azokról számot adsz, és a' mellyek nem azok, azokat letöröljem.“

## II. Die Nacht.

Palámon und Lydas.

P. Komm, lieber kleiner Lydas! Der Mond ist herauf, und die Sternelein blinken. Das letzte falbe Abendroth färbt die kleinen Wollen. Komm in den Kahn; ich will heute mein Versprechen halten, will langsam den Fluß hinausschiffen, und die mannigfaltigen Schönheiten der Nacht dir zeigen! Komm, setze dich hier auf das Querbrett des Kahns, und öffne dein empfängliches Herz jeder frohen Empfindung! Siegest du fest? so will ich rudern.

L. Ich sitze, lieber Palámon! Ich sitze fest und gut. O wie freut es mich, daß du mich mitnimmst!

P. O wie feyerlich stille, wie kühl ist's um mich! Kein Geröse arbeiten der Hände, keine Menschenstimme überall! Nur das Ruder plätschert im Wasser, und stoßert im Kies auf dem Grunde. — Hörest du, wie dort drüben kaum hörbar die ferne Schlenne rauscht? — Horch, wie lustig die Frösche quacken, und wie melancholisch die Kröten nufen! Die Wasser- und Feldmäuschen am Ufer wagen sich aus ihren Höhlen und pfeifen einander scherzend zu, und die geselligen Hasen rufen den Ibrigen im Kornfeld. Wie die Wildenten im Flusse schnarren.

L. Aber sieh! Was glänzet da so schön am Seitenbrett des Kahnes?

P. Ein Schneeflecken friecht da, Kind! Das Mondlicht schimmert auf dem schleimig u. Streife, über den es sich wegzog. Ohne ihm nichts zu Leide, du mußt kein Thierchen plagen!

L. Laß mich, du böse Fledermaus! Was zischst mir so nahe am Haare vorüber?... Und du tiefbrummender

## II. Az Éjtszaka.

Palémon és Lidás.

P. Jöszte, kedves kis Lidásom! a' hold feljött 's a' tsillagok ragyognak. Az alkonyodás halavány verecsége pirítja még az apró fellegeket. Gyere a' tsónakba; bételyesitem ma, a' mit ígértem, majd fel tsónakázok tsendesen a' folyó ellenebe, és megmutogatom néked az éjjelnek sokféle szépségeit! Gyere, ül le ide a' tsónakon keresztül tett deszkára, 's nyisd meg minden vidám érzésekre kész szivedet! Ha erősen ülsz; evezek.

L. Ülök már édes Palémonom! Jól és erősen ülök. Oh be örülök, hogy elvitel magaddal.

P. Melly pompás tsendesség, melly híves van korülem! Semmi felé nem hallani dolgozó kezek zörgését, sem emberi szózatot! Tsak az evező lubitzkol a' vízben, 's korholódik a' vízfeneken a' követsekben. — Hallod, miként zúg oda által a' távol lévő zsilip? — alig hallani. — Hallgass tsak, milyen vidámom rekegnek a' békák, 's milyen bámuló módra ümmögnek a' varasbékák! A' parti és mezei egérek bátoroknak kibújni lyukaikból, 's jatszadozva füttyöngétnek egymásnak; a' társaikban gyönyörködő nyúlak magogva hívják párjokat a' szántóföldeken. Miként hápognak a' vadkatsák, a' folyóban!

L. De nézd tsak! Mi tsillámlik ott olly szépen a' tsónak oldalán?

P. Egy kis tsiga máz ott, gyermek! A' hold világ tsillámlik a' nyálkás útján, melyen elmázott. Ne bánts; soha semmi állatotskát ne nyomorgass!

L. Hagyj békét, te gonolj denever! Mit suhogsz olly közel a' hajamhoz?... Te is, vastagon dorong



Hirschläfer, statt're weg von mir, weit weg! Ich fürchte deine encipende Scheeren...

P. Sieh, wir sind schon am kleinen Wäldchen. Furchtsame Rebe durchrauschen die Blätter der Gebüsche, und eilen flüchtig von den Bergen zur Tränke herunter. Klingend rollen ihnen die kleinen abgerissenen Scherbenchen des Schieferbrüches nach. Auch die dicken Euten schreyen ihr hohles Klagegeheul von Baum zu Baum, und die Nachtschwalbe krächzt ihren Trauerruf.

L. Du, mir wird bange hier! Es ist so schaudricht im dunkeln Gebüsch; die Blätter flüftern so heimlich, und es schwirret so leise in den Bäumen! Ich möchte hier um alle Welt nicht schlafen. Gewiß spuckt es im Walde, wie die alte Simätha sagt. Ach dort! Helft ihr Götter! — dort lauert Feuer im Busche!

P. Fürchte nichts, Kleiner! Es lauert da kein Nachtspeyest. Faules, nasses Holz ist's, das im Dunkeln glänzet. ... Was zitterst du so? Warte, ich will dir ein Stüchchen davon holen. — Nimm das! Sey nicht schüchtern! — Fühlst du nun, daß es Holz ist? Sieh, man muß nicht sogleich erschrecken!

L. Ach! wie dieß feuchte Holz mit so grünlichem Feuer leuchtet, und bleibet doch kalt? O sieh, wie hell. Jedes Stäubchen ist ein Funke, wenn ich's auf den Boden werfe. Morgen will ich's meiner Mutter erzählen. Sie erzählt mir dann auch was, oder lehrt mich ein Liedchen dafür, wie neulich. Da hat sie mir auch eins gelehrt vom Fuchsen und von der faulen Otter.

P. So singe mir's!

L. Ja, wenn du mir dann auch eins naen willst.

P. Nun — ich will.

L. (Die Otter). „Se Fuchs, was machst du da bey Nacht, die Ruthe in den Bach getaucht?“ F. Ich krebse da, mich hungert sehr. — „Ha, guten Willkomm, Bruder Fuchs! So bist du auch ein Fisch rsmann?“ — Bin es, werde genug dafür gekneipt. — „Ey sieh! du zeuchst ja da den schönen Krebs hinaus ans Land! Wünsch

boló szarvasbogár, repülj tovább tőlem, távozz melzse! Félek én a' te tsípós szarvaidtól. ...

P. Nézd tsak, már a' liget mellett vagyunk. Félnék özek tsörtetnek a' bokrok levelessei közöu, sebesen sietvén le a' hegyekről ivőhelyeikre. Tsörögve görögnek utánok a' tserépkövek letöredezett apró darabjai. A' zömök baglyak is huhogják fáról fára szálva siket hangú panaszaitkat, és a' lappantyúk rikátolsják szomorú kiabálásokat.

L. Júj, be irtódzom itt! a' borzasztó homályos bokrok között. Olly alattomban susognak a' levelek, és a' fákba valami olly lassan nyikorog! — A' világért se mernék én itt hálni. Bizonyosan ijjesztenek ebben az erdőben, mint az öreg Siméta mondja. Oh amott! segéljetekek egék! — amott a' bokorban tüz leskelődik!

P. Semmit se félj, gyermek! Nem leskelődik ott ijjesztő. Reves, nyirkos fa az, a' mi a' setétben világít. ... Mit rezketsz? Várakozz, majd hozok egy darabotskát belőle. — Vedd a' kezvedbe ezt. Ne légy ollyan félnék. — Érzed már, hogy fa? No látod, nem kell mindjárt megijjedni.

L. Ejjye, hogy világít ez a' nyirkos fa ollyan zöldellő tüzcel, pedig hideg. Ugyan nézzed tsak, milyen világos! Minden morsalékja, mint meg annyi szikra, ha a' földre vetem. No majd elhazellem hólnap az édes Anyámnak. Azután ő is beszéll nékem valamit, vagy pedig egy notára tanít érte, mint a' minap. Akkor is tanított egyre, a' rókáról és a' tunya vidráról.

P. Danold el hát nekem!

L. Igen, ha azután te is danolsz egyet.

P. No majd én is danolok olztán.

L. (A' vidra). „Róka héjj, mit tsinálz ott a' setétben? a' farkad a' patakba mártva.“ (Róka) Rákot fogok, meg éheztem ugyan tsak. V. „Ahá, jó szerentsét, Róka bátsi. S hát te is halálz vagy?“ — R. A' bizony, de ugyan meg is tsipkednek ám érte. — V. „Ni ni, lassa meg az ember! hiszen a' legzsebb rákot hú-



guten Appetit zum Schmaus!" Hab schon, hab schon, wird trefflich schmecken. — „Salb Paart, Bruder Juuchs!" Nicht so, Frau Ditter! nicht so: Wer essen mag, der mag auch fischen. —

P. Wacker, Knabe, wacker! Dein schwaches ausleitendes Stimmchen und manches falsche Tönchen mit unter höre ich mit Vergnügen.

L. Nicht wahr, der Fuchs hat das schlau gemacht? Wer nicht arbeiten will, soll auch nicht essen!

P. Ja, merke dirs, Kleiner!

L. Aber ist mußt du auch singen.

P. Laß mich den Kahn erst weiter vom Ufer schieben: dann rinnt er, sich will'ührlich drehend, den Fluß hinab. Er thats, leate nun das Ruder quer über das Schiffchen, feste sich darauf und hub jetzt seinen Gesang an:

„Kühles, fenerliches Dunkel! Wie lieblich schwebst du über der Erde! Wie entzückt deine mildere Schönheit mein Herz! In angenehmer Dunkelheit verbergen sich die Gegenstände. Die furchtsamen Thiere verlassen ihr Lager und suchen sich Speise auf verlassnen Gefilden. Im schleicht der Al auf's Land, und nasset im thanichten Kraute. Der listerne Krebs suchet den ausgesteckten Köder, und der gefräßige Karpfe schlüpfet in die trügende Reuse. Die Fische streichen durch das Schilf und wischen sich an den Winfen im Grunde, daß oben die zottigen Saamenbürstchen wackeln. Andere tanzen im Mondschein auf glänzenden Wellchen und schlagen muthwillig mit den Schwänzen, daß ringsum kleine Wasserkreise furchtsam aus Gestade entlaufen. Liebliche Stille herrscht umher. Jeder noch so schwache Laut reizt doppelt mein Ohr. Wie freu' ich mich, das Zippern der Brille zu hören, oder das Sumfen der dürstenden Singtschnacke, die mir ungesehen um Stirn und Nacken musiziert! Alles ist reizend und schön! Alles zeigt, daß die Götter uns lieben; daß sie zu unsrer Lust eine so schöne Welt erschufen! O, der ist bedauernswerth, dem kein empfänglicher Sinn für die feinem Vergnügungen der Natur offen steht, den nur lärmende Spiele

zod ki a' szarazra! Jó szájízt kívánok a' vendégeskedéshez!" R. De a' már van, van már, majd jól esik. — V. „Feles lelezk hozzá, Róka bátsi." — R. Nem úgy, vidra néni! nem úgy; hanem a' ki enni akar, halásznai is akarjon.

P. Bátor, Gyermek, bátor! A' te gyenge remegő szavadat, 's közben közben némely elvett hangjaidat gyönyörködve hallgatom.

L. Úgy e' hogy ravalzúl elő adta a' Róka azt? hogy: a' ki nem dolgozik ne is egyék!

P. Úgy van, jegyezd meg magadnak L. De már most te is énekelj.

P. Hadd tafzítsam el előbb a' hajót a' parttól; majd azután, magától is leúszik a' víz mentébe. Ezt megtévén Palémon, keresztül tevévezőfáját a' tsónakon, reá ült, 's így kezdé Nótáját:

„Hives, pompás homályosság! Melly kellemetesen lebegsz te a' föld felett! Mennyire elragadja kedvelted szépségét szívemet! Kedves homályba rejteznek mindenek. A' félénk állatok elhagyják lakásokat, 's élelmet keresnek az elhagyott réteken. Most tsúszik ki az angolna a' szárazra, 's nyalakodik a' harmatos füvek között. A' kívántsi rák keresi az étet tsalagató étet, és a' nagyehető potyka behuhanik az étet megszedő tapogatóba. A' halak kovájognak a' sásos között, 's hozzá döngölözvén a' kákához a' feneken, felelyül a' pejhes buzgányok ingadoznak. Mások vitzkándoznak a' holdvilágánál a' tsillámó hullámokon, 's tsintalanul tsapkodván farkakkal, a' köráltók támadott vízkarikák egymást üzve szaladnak remegve a' partok felé. Kellemetes tsendesség uralkodik körül körül. Még a' leggyengébb hang is kétfzeresen ingerli füleimet. Mennyire örvéndek, hogy a' mezei trütskók doromboló szóllását hallhatom, vagy a' szomjúhozó szúnyogok dongásait, mellyek láthatatlanul a' homlokom és nyaktsigám körül muzsikálnak. Minden ingerlő! minden szép! Minden azt mutatja, hogy az egek minket szeretnek, hogy ezt a' szép világot a' mi gyönyörködésünkre teremteték!



erhöhen! Auf jedem zitternden Wellchen, das die Winde klattschend an seinen Rahn treiben, schimmert ihm süße Lust entgegen. Aber... er sieht sie nicht, sieht die Freude nicht, die ihm von jedem wankenden Gräschen zuwinkt; der Arme! Er hat Augen, und ist doch blind! Ihm lächelt der friedliche Mond nicht, und die leuchtenden Sternchen blicken nicht hold auf ihn herab. Aber, o! Wer es fühlt, Natur, wie schön du bist, wie entzückend, auch wenn du den Nachtschlaf zu schlummern scheinst; o dem wehet von jedem Schiffsblatt am Ufer Vergnügen zu, mit jedem überwältigenden Wellchen schwimmt ihm Freude entgegen, und mit jedem Lösschen, das sein Ohr trinkt, schlürft er die reinste süßeste Wollust in sich. Ihm fließt das schulblose Herz vom heißen Dankgebet über; er verehrt fromm und rein die Götter, die Geber alles Guten und Schönen. Kein giftiger Anschlag brütet in seiner ruhigen Seele, kein wilder Trieb keimt in ihm empor. Fühlbar gegen das Glend jedes Menschen küßt er die Thräne vom Auge des Leidenden, und theilt mit dem hungrigen Armen erbarmend sein Brod. O wer du immer bist, behalte stets offene Sinne für die nie verblühenden Reize der schönen Natur! Dann wird Ungend und Zufriedenheit mit dir unter einem Dache wohnen, und Freuden, wie Gras, rings um dich aufblühen!"

2. Dein reizend Lied, Palámon, sagt gerade das, was immer meine liebe Mutter mir einprägt. Sie spricht unablässig: Lydas, betrachte wohl, wie schön die gütigen Götter die Welt geschmückt haben, freu dich herzlich, und danke ihnen, wenn du was Angenehmes siehst! O nun will ich zu ihr in die Hütte gehen, und will sagen: „Liebes Mütterchen, ach! ich habe recht viel Ursache, die Götter innigst lobzupreisen: denn Palámon

Óh, mely szánakozásra méltó az, kinek szíve a' természet ditsó gyönyörűségeinek elfogadására nyitva nem áll, a' kit csak a' lármázó játékok gyönyörködtetnek! Minden remegő hullámotkán, mely a' lélektől hajtva tsónakjához tapadik, édes gyönyörűség tsillámlik szíveibe. De ő szegény! nem látja azokat, nem látja az örömet, mely nékie minden ingadozó fűzálról integet. Szemei vannak, mégis vakoskodik! Nem mosolyog nékie a' szelid hold, és a' világító tsillagok reája nyájasan nem tekingetnek. Pedig, óh! a' ki érzi, mely szép vagy te, természet, mely gyönyörködtető, még akkor is, midőn éjjeli nyugalomdában látatol szenderedni; óh arra, minden káka levélről, mely a' partot körül vélezi, gyönyörűség lengedez; minden hempejgő habotskán öröm úszik ő felé, és minden lassú hang, mely füleibe férkezhetik, tiszta 's édes gyönyörködtetéssel hat bé érzéseibe. Megtelik ártatlan szíve buzgó háláadásokkal; kegyesen imádja a' minden jókat és szépeket adó Isteneket. Nem forral mérges gonofzságot tsendes elméjében, képtelen hajlandóságok benne gyökeret nem verhetnek. Érezvén a' más nyomorúságát, letörtli a' szenvető szemeiről a' könnyet, 's szánakozva oltja meg az éhező szegénnyel kenyerét. — Oh akárki légy is! tartsd nyitva szüntelen érzékenységedet a' szép természet soha el nem hervadó gyönyörűségeinek elfogadására! Akkor lakik majd a' virtus és megelegedés veled egy fedél alatt, akkor fog az öröm, örnnyüled, mint a' fű szál, virágozni."

L. A' te gyönyörű Nótád, Palámon, éppen azt mondja, a' mit az édes Anyám akar szüntelen belém verni. Ó is mindég ezt befélé: — „Lidás, vizsgálj meg jól, mely szépen felekesítették a' jó Istenek a' világot, köszönd nékiek, midőn valami kellemetes dolgot látsz! — No, majd oda megyek hozzá a' kunyhóba, 's majd ezt mondom: Oh Édes Anyám! be sok kellemetes dolgokat láttam, be sok okom van reá, hogy az Isteneket belső



zeigte mir auf einsamer Fahrt die  
Schönheiten der Nacht."

### III. Die Schöpfung des Menschen.

#### Eine Erzählung.

Nach der unsterblichen Götter Gestalten hatte Prometheus zwei Gestalten aus Ton gebildet: ein tübnes, schönes Werk. Sie standen da. Mit Blicken der Schöpferliebe betrachtete er sie, und nun rief er die Seligen alle, sein schönes Gesilde zu begaben. Ringsum standen die Unsterblichen, und staunten des göttlichen Titanen Kunstgebild an.

Laßt es uns alle begaben! rief Zeus. Er legte die mächtige Hand auf des Bildes Brust. Die Brust hob sich unter seiner Hand, und Leben vollte still und verborgen in den Adern des Bildes. Venus sah lächelnd und segnend auf den lebenden Menschen, und Zeus inneres, verborgenes Leben glänzte im schönen Auge, auf der Rosenwange, strahlte von der hohen Stirn und vervielfältigte sich in den Bewegungen der Glieder.

Ich gab ihm Empfindung! rief triumphierend die Göttinn.

Minerva küßte die Stirn des Menschen. Ich gab ihm den Götterfunken Weisheit! sagte sie ruhig. Des Menschen Stirn zog sich in denkende Falten: das Auge strahlte milder, aber schärfer. Er warf erkannende und sinnende Blicke auf die Schaar der Unsterblichen, die ihn umringte.

Mercur berührte die Lippen des denkenden Menschen mit seinem Stabe. Wer bin ich? rief der Mensch; wer war ich? woher bin ich?

Apollo legte sein Seitenspiel in des Menschen Arm; die Musen nanzten ihn; seine Finger durchstogen die Seiten; er sang seine eigene Geburt, eine süße Fabel.

megindúlással magasztaljam: mert Palémon megmutogatta nekem, magunkba hajókázván, az éjtszakának szépségeit.

### III. Az Embernek Teremtése.

#### Egy Rege.

A' halhatatlan Istenek formájára alkata Prometheus két álló képet agyagból. Ezen mérész szép munka kélsen állott. Teremtői szerzetének szemeivel vizsgálgatván gyönyörű miveit, kéri az Isteneket, hogy azokat ajándékoznák meg. Körülállak a' pár képet a' Halhatatlanok, 's tsudálva nézték bennek az isteni Titan remekjeit.

Ajándékozzuk meg őket mindnyájan! szól Jupiter, rávetvén hatalmas kezét a' kép mejjére. Emelkedett az ő keze alatt a' mejj, 's élet indult meg tsendesen és elrejtve a' kép ereiben. Mosolyogva, megáldó tekintettel néz Venus az élő Emberre, 's azonnal fényleni kezd annak szép szemeiben, annak rózsaszín ortzáin a' Jupiter ajándéka, a' belső tithos élet. Ez vidámitotta ki annak magas homlokait, és szapora elevenség termett minden tagjainak mozgásiban.

En érzést adtam belé! így kiálta fel győzödelmes hangon az Isten-afszony.

Minerva az ember homlokát megtsókolta. En ötlet az istenségek szikrájával ajándékozzom meg, — Böltséggel! Izolla tsendes hangon. Az ember homloka gondolkozó rántba szeddődött, a' szemei halaványabban fényletek, de tzebben. Bámuló és gondolkozó tekintetet vete az őtet körülfogó Halhatatlanok seregére.

Mercur megilleté páltzájával a' gondolkozó ember ajakait. Ki vagyok én? kérde az ember? ki voltam én? miből lettem én?

Apollo önnön lantját adá az embernek kezébe. Múzsák tántzolták őt körül öszvefogódzva; az ember újjai a' lant húrjain játszadoztak, 's maga énekelgetett önnön lételéről — egy kellemetes mesét.



Amor drängte sich jetzt herzu. Der kleine Gott berührte sie mit seiner Fackel, und sie fühlten das hohe Glück der reinen Liebe.

Flora lächelte. Sie sind glücklich, sagte sie, und winkte. Mit tausend Blumen kleidete sich der Erdboden. Ein dichtes Rosengebüsch zog sich um die Liebenden her, und verbarg sie den Augen der Götter. Ceres senkte ihren Saamen segnend in die Erde; eine Erndte waltete wunderbar empor um die Rosenlaube, und schöne Früchte bogen sich von den Zweigen herunter.

Vulkan schenkte ihnen sein Feuer und seine Künste. Juno sagte zu Zeus: du gabst ihnen Leben; ich vermehre es! Und seitdem nennen die Götter sie Lucina. Mars gab dem Manne Waffen und Muth. Die Götter alle gaben den neuen Menschen was sie vermochten. Prometheus dankte ihnen lächelnd, und sie stiegen wieder in die seligen Wohnungen des Himmels empor, zufrieden glückliche Menschen, ein gottesähnliches Geschlecht, auf der nähernden Erde zurückgelassen zu haben.

Prometheus allein, voll Sorge für seiner Menschen Glück, stieg in die heilige, dunfle Grotte des allwaltenden Schicksals, und stehete die herrschende Göttinn an um eine Gabe für die neuen Menschen, sie glücklich zu machen. Die alte strenge Göttinn lächelte. Es sey! sagte sie dann ernst. Ich will ihnen reichlicher geben, als die andern Götter: drey Geschenke.

Prometheus dankte der furchtbaren Göttinn. Danke nicht eher, hob sie wieder an, als bis du meine Geschenke kennst. Es sind andre Gaben, als die Götter schenken. — Die Götter geben nichts als Gutes, sagte zweifelnd Prometheus; nenne mir deine Gaben, große Göttinn!

Die Götter schenken deinen Menschen göttl'ches Leben, und ewige Kraft dem G'bild' aus Staube. Ich gebe ihnen den Schlaf. Einen Theil jedes Tages sey die Empfindung des

Most már Amor is előtolakodott. Ez a' kis Isten hozzáér a' pár emberhez fáklájával, 's azonnal érzék azok a' tiszta szeretetnek boldogságát.

Flóra mosolygott. Legyenek boldogok, így szólla, és inte. Ezer meg ezer virágok tarkázták meg a' föld színét. Egy sűrű rózsabokor fogta körül az egymást szerető párt 's elrejtette őket az Istenek szemei elől.

Czérés önnön kezeivel szórta ki magvait a' földre. Tsak hainar sűrűn habzottak a' kövér vetések a' rózsabokor körül, 's gazdag aratással bíztatták a' földnek új vendégit.

Vulkán megajándékozta őket tűzével és mesterségeivel. Júnó monda Jupiternek: Te életet adtál nekik, én pedig azt szaporítom! Márs a' férjfinak fegyvert és bátorságot adott. Az Istenek mindnyájan megajándékozták az új pár embert valamivel, a' mi tőlök kitelhetett. Prometheus nyájasan megköfözönte jótéteményeiket, a' kik most mennyei boldog hájlékaikba visszatartertek, megelégedve, hogy a' tápláló föld szíjén istenformájú boldog embereket hagytak hátra.

De maga Prometheus, szorgosan gondoskodván embereinek boldogsága felől, leszáll a' mindeneket igazgató Sorsnak setét szent barlangjába, esedezvén az országló Istenal szony előtt, hogy az új embereket valamelly ajándékával boldogítsa. Az öreg komoly Istenség elmosolyodék. Légyen meg! szólla komolyan. Én őket gazdagabban megajándékozom, mint a' többi Istenek; még pedig három ajándékkal.

Prometheus megköfözönte a' rettenetes Istenal szony jóvoltát. Ne köfözd meg addig, szólla ismét, míg az ajándékimat nem esmered. Külömböző adományok azok, a' több Istenekéitől. — Az Istenek nem adnak egyebet jónál, monda Prometheus kételkedve; nevezd meg nekem a' Te ajándékodat, nagy Istenal szony!

Az Istenek a' te embereidbe isteni életet adtak és örökös erőt az álló képeknek a' porból. Én adom nekik az álmot. Egy része minden napnak úgy muljon el tőlök, hogy



Menschen erlöschen; mit verschloffenen Sinnen liege er da, und sehe nicht der Sonne fröhliches Licht, nicht die Erde und den Himmel. Wie eine Bildsäule aus Ihon liege er ohne Bewegung da, und das Leben verberge sich dann allein in den Schlag des Herzens.

O Furchtbare! rief Prometheus bestürzt: du willst zerstören, was die Götter gaben? O, laß den Menschen den Genuß des Lebens, den Anblick der Sonne, und das Gefühl ihrer Kraft!

Die Göttinn des Schicksals lächelte. Ich liebe die Menschen, sagte sie sanft und ermahmend; doch steht es bey dir, ob du meine Gaben nehmen willst.

Dein zweytes Geschenk, Göttinn?

Die Götter gaben dem Menschen den Funken der Gottheit, Denken. Einen Theil der Kraft will ich zerstören; ich will ihnen Vergessenheit geben. Sie soll einen leichten, verhängelnden Schleier über die Vergangenheit breiten. Leicht nur, verworren, unscheinbar wie Schatten, sollen die Gestalten der Vergangenheit ihnen seyn; nicht hell, lebendig und deutlich, wie den Göttern ihre Verganzenheit.

O Göttinn, sagtest du nicht eben, du liebtest die Menschen? Ich zittere vor deinem dritten Geschenke.

Die Götter gaben dem Menschen Leben. Sie mögen sich des Lebens freuen; allein nur eine Zeitlang. Dann soll der Tod, mein drittes Geschenk, das Leben zerstören. Der Körper, den du bildetest, werde wieder Staub. Das Andenken der Menschen vergehe, und der Hauch der Götter, der sie besetzte, kehre wieder zu den Göttern zurück!

Prometheus zitterte. Willst du meine Geschenke nicht, fuhr die Göttinn ernst und ruhig fort, so steht es bey dir. Der Mensch mag sehen, wie er ohne diese Geschenke glücklich wird. Verlangst du sie dereinst, so fodre; das Schicksal ist immer gültig, und gibt selbst wider Willen die besten Gaben.

akkor érzései eltöröltessenek; érzékei bézáródva fekdüjék ott; 's ne lássa a' napnak megvidámító világát, sem a' földet és az eget. Mint valamely agyagból formált kép fekdüjék ott mozgás nélkül, és az élet egyedül szívének és ereinek verésében rejtezzék el.

Oh Te Rettenetes! felkiált Prometheus megháborodva: el akarod rontani, a' mit az Istenek alkattak? Oh hagyj meg az emberekben a' tellyes életet; hadd lássák szüntelen a' napot és érezzék erejüket.

A' Sors Istenafszonya mosolygott. Szeretem én az embereket, szóllatsendesen és intőleg; külfömben rajtad áll, ha akarod e' elfogadni ajándékimat.

A' második ajándékom, Istenafszony? Az Istenek beleadták az emberbe az Istenség szikráját, a' Gondolkozást. Ezen tehetségnek egy részét elrontom; én adok nekik feledékenységet. Ez az elmúltakat könnyű fátyol alá rejtsé előtök. Az elmúltaknak képei zavarodva, tsak homályban, mint valamely árnyék, alig esmerhetőleg jelenjenek meg ő előtök; nem világosan, elevenen és tisztán, mint az Istenek előtt az elmúltak.

Oh Istenafszony, nem azt mondad e', hogy szereted az embereket? Reszketek a' harmadik ajándéktól.

Az Istenek életet adtak az emberek. Am örüljenek az életnek; de tsak egy ideig. Ekkor a' halál, az én harmadik ajándékom, az életet rontsa el. A' test a' melyet te formáltál, légyen ismét porrá. Múljon el az ember emlékezete, és az Istenek lehellete, mely őket lelkesítette, térjen vissza az Istenekhez.

Prometheus reszketett. — Ha nem akarod az ajándékimat elfogadni, így folytató az Istenafszony tsendes komolysággal szavait, rajtad áll. Lassa az ember, hogy lehet ezen ajándékok nélkül boldog. Ha valaha feledésel lesz azokra, kerjéd; a' Sors mindenkor jó, és még akaratja ellen is a' legjobb ajándékokat osztogatja.



Prometheus verließ traurig die Grotte der Göttinn, und fehrte zu seinen Menschen zurück. Welch ein Anblick traf sein Auge! Unter einem Rosengebürsche saß der Mann; fern von ihm das Weib. Erschöpfung der göttlichen Kraft lag in ihren trägen, sommervollen Mienen. Ihr Körper von Staub war unter der Kraft des Götterlebens gesunken. Leidend rang noch immer ihr ermatteter Körper mit der ewig wirksamen Kraft des Götterhauches. Sufzer drängten sich aus ihrer gequälten Brust. Mit sommerlicher Sehnsucht barreten sie auf den Augenblick, da der erschöpfte, matte Körper wieder neue Stärke erhalten hätte, mit der Seele um den Genuß des Lebens gemeinschaftlich zu ringen. Schreckliche Stunden, die Stunde der Ohnmacht mit dem ängstlichen Gefühle der Ohnmacht verbunden!

O Götter! rief Prometheus, und streckte die Hände nach der Grotte des Schicksals aus. Ein Knabe, hold von Antlitz, mit Mohn bekränzt, schwebte von der Grotte her durch die Luft, mit gelblicher umgekehrter Fackel, den Göttern das furchtbare Zeichen der Zerstörung. In immer kleineren Kreisen umflog er mit ungebörten Fledermäusflügeln den Menschen. Immer tiefer sank das Haupt des Menschen auf seine Brust; immer matter wurde sein Blick; unmerklich verschloß sich das Auge. Beide sanken auf den Nasen, und die leiseste Ruhe trieb die Spuren des Lebens vom Gesicht und von den versunkenen Gliedern. Der Mensch schlief. Weg war das lästige Gefühl der Ohnmacht, mit dem Gefühle des Lebens. Neue Stärke goß sich unmerklich in die Muskeln. Das Erwachen war das große Gefühl der wieder belebten Kraft. Der Mensch dankte den Göttern für den süßen Schlaf.

Da war der Mensch glücklich, lange glücklich, und Prometheus wünschte sich nicht die andern Geschenke der Göttinn. Das Weib wurde Mutter; fröhliche Kinder spielten in den Blumen um die Menschen

Szomorkodva hagyá el Prometheus az Istenség barlangját's vizszatére embereihez. De mely szörnyű látás! Egy rózsabokor alatt ült a' férj; távol tőle az afszzony. Az isteni erőnek ellankadása tetzett ki elbádjadt bús ábrázatokból. Portestek az isteni élet ereje alatt lerokadt. Szenvedve küzködött még mindig bádjadt testek a' mennyei lehelletnek örökké munkás erejével. Söhajtások nyomódtak ki szorongatott mejjeből. Fájdalmas óhajtással várták azon szempillantást, melyben ellankandi bádjadt testek új erőt nyernek, hogy az élet örömeit a' lélekek együtt munkálódva számlálhassák. Irtóztató órák, az ajúlásnak órája a' szorongatás kínzó érzéseivel ölzveköve!

Oh Istenaszfzony segélj! kiálta Prometheus, kezeit a' Sors mély barlangja felé kiterjesztvén. — Egy kedves ábrázatú's mákkal kolzorúzott gyermek siete a' levegőn kereftül sebes lebegéssel a' barlang felől, lefelé fordított elaludt fáklával, mely az Istenek előtt a' romlásnak retentő jelensége. Mind kisebb kisebb karikában repkedé körül hallhatalan denevér szárnyakon az emberpárt. Lejjebb lejjebb hajták fejeket a' mejjek felé; bádjadva homályosodék el a' látások; mig nem észre vehetetlenül bészaródnak szemek. Mind ketten lerogyva dülének a' pázsitra, és a' legtsendesebb nyúgodalom az életnek nyomait az ábrázatról's az ölzveroskadt tagokból elhajtotta. Az ember aludt. Az ajúlás terhes érzése, az életnek eleven érzésével együtt eltávozott. Új erő öntődött észrevehetetlenül az inakba. A' felébredés az újra megelevenedett erőnek hathatós érzése volt. Megközlöné az ember az Isteneknek az édes álmot.

Most már az ember boldog volt, sokáig boldog, 's Prometheus nem kívánta az Istenaszfzonynak többi ajándékát. Az Afszzony Anya lett, Vig gyermekek játzadoztak az emberek körül a' virágok között, 's ne-



her, und vermehrten ihr Glück. Da saßen die beyden frohen Eltern in der Rosenlaube, ihr Blick slog in die helle Vergangenheit, und fehrete immer zufriedener wieder. Die Zärtlichkeit ihrer Herzen nahm mit jedem Tage zu, und erhielt neue Kraft aus der Erinnerung an die ersten seligen Stunden ihres Daseyns. Der erste von der Mutter Geborne war nun ein Jüngling geworden. Die Liebe führte ihn in seiner Schwester Arme, und selbst Prometheus sah hier eine Zärtlichkeit, eine heisse Liebe, die das Bild jener süßen Zärtlichkeit war, welche die ersten Menschen empfanden. Diese Liebe sah er nicht mehr bey den ersten Menschen. Das Feuer ihrer Herzen war gemüthigt, die jugendliche Kraft verwehrete, und ihnen blieb, als das dritte Geschlecht der Menschen auf Erden war, nur noch die Erinnerung an die feurige, fröhliche Jugendzeit der Kraft und Stärke.

Traurig saßen die Eltern des Menschengeschlechtes bey einander; mit Neid saßen sie die entzückten Jünglinge, die vor Freude bebende Mädchen. „So waren auch wir! sagte das Weib dem Manne: wehe, daß die Zeit dahin ist! Wie kalt sind unsere Gefühle jetzt! wie ermattet alle unsere Kräfte! Verhasste Erinnerung! verhasste Bilder der Jugendwelt, die uns quälen!“ Und das Weib sank weinend an die Brust des Mannes, der selbst des Trostes bedurfte.

O Schicksal, du hast Recht, rief Prometheus. — Durch die Rosenstauden kam auf einem grauen, verhüllenden Wolfennebel als Flügel, mit Nachtschatten befränzt, ein Knabe daher, und umschwebte, bald in leuchtende, bunte Farben, bald in ein graues, verlöschendes Gewand gekleidet, die ersten Menschen. Ein heiterer Blick strahlte aus beyder Augen. Verschwunden waren die hellen Bilder der Jugendtage; aus trüber, dämmernder Ferne, von ihren hellen Farben entkleidet, schwebten sie nur dann und wann als Schattengestalten hervor. Die jetzigen Freuden schienen den Menschen eben so

veltek szüléik boldogságát. Majd ismét beültek az örvendező szülők a rózsalevelesbe, előtök forgatván az elmúlt idő világos történeteit, 's megelégedve tértek vissza az elmúltakról a' jelenvalókra. A' szives lezetnek tüze még inkább nevedeket bennük egymás eránt, mely az öletek boldog óráinak emlékezetéből új erővel szaporodott. Az anyának első szülötte már felserdült ifjává lett. A' szeretet ezt is az ő hűgának karnjai közé vezelte, és maga látta Prometheus a' forró szeretetnek azon jeleit, melyek az első pár ember legédesebb érzéseit elevenen ábrázolták. Illyen szeretet nem látott többé az első emberek között. Azoknak szívében a' tűznek hevessége már elenyészett, az ifjú erő meglankadott, 's midőn már az emberi nemzet harmad' izzig szaporodott a' földön, csak az emlékezete volt meg nálok az ifjú kor ereje tüzének és vidámságának.

Szomorúan üldögéltek az emberi nemzet és szüléi egymás mellett; irigy szemmel nézték az örömbemérgült ifjakat és a' vigadozó leányokat. „Illyenek valánk hajdan mi is!“ szólla az alacsony a' férjnek: „háj hova lettek azok az idők? Mely hidegek most a' mi érzéseink! mennyire ellankadtak minden ereink! Oh utálatos emlékezet! utálatos képei az ifjú kornak, melyek minket így gyötrenek!“ Sirva hajtá le fejét az alacsony férjnek mejjére, a' kinek magának is vigasztalásra volt szüksége.

Oh Sors, igaz vagy Te! kiáltá Prometheus. — Keresztül a' rózsabokron siet az emberek felé, szürke felleghöz szárnyain, zolnával kolozóruva egy gyermek, 's körül lebegte, hol világító tarka színekbe, hol szürke homályosító öltözetbe takaródva, az első embert. Vidám tekintet sugárzott mind keütőjök szeméből. Elenyésztek az ifjú napoknak világos képei; borongós, homályos távolyságban lebegtek csak néha néha az elmúlt ifjú kor napjai, mint valamely szintelen árnnyékképek, előtök. A' mostani örömök éppen olyan kedveseknek tetszetek előtök, mint a' millyenek az elmúltak voltak. A'



wollustreich als die vergangenen. Das Auge war wieder heiter, die Brust leicht. Sie genossen der Gegenwart, und trugen die kleinen Ubel leicht und fröhlich, ohne sie mit den verlorenen Freuden zu vergleichen.

Da zitterte Prometheus vor der dritten Gabe der Götinn. Schon lebte auf Erden das sechste Geschlecht der Menschen. Immer mehr welkten die ersten Menschen von Alter und Schwachheit aufgezehrt dahin, wie Narcotens geliebter Tithonus. Kaum blieb von ihnen die Stimme noch übrig, und sie selbst streckten ihre Hände empor zu den Göttern, und stehen sie an, ihnen die verhasste Bürde der Unsterblichkeit abzunehmen. Prometheus bestrebte sich, dem Geschenke des Schicksals zu entgegen: vergebens. Da rief er den Tod.

Ein schöner Jüngling, sanft und ruhig von Antlitz, mit einer leicht glimmenden Fackel in den Händen, schwebte auf Schmetterlingsflügeln daher. Mit trauerndem Blicke stand er bey dem ersten Menschenpaare. Langsam kehrte er seine Fackel um, und ein sanftes wollüstiges Lächeln belebte noch einmahl das Gesicht der ersten Menschen. Schwach reichte das Weib dem Manne die Hand. Wie wohl wird mir! sprach sie. Und mir! sagte der Mann, und wandte noch einmahl den dunkeln Blick voll verlöschender Zärtlichkeit auf die mitgeborne Geliebte.

Da erlosch des Jünglings Fackel. Eine sanfte Bläße breitete sich über das Gesicht der Todten. Die Augen waren bedeckt; eine starre Kälte goß sich über die Leichname; die Bewegung war dahin; der Athem stand mit dem Herzen. Prometheus machte eine Grube, und verentigte den Staub mit dem Staube. Trauernd über die Zerstörung seines geliebten Werkes, verließ er die Erde, und stieg hinab in die dunkle Unterwelt. Sein Kummer scheute das Licht der Sonne.

Da schwebten vor ihm zwey Schatzen, nachahmende Gestalten seiner

szemeik újra kividámottak, a' mejsek könnyen lehellett. Tsak a' jelevaló időnek kellemetességeit keresték fel, könnyen elszenvették ennek némelly vilzontagságait, öszve nem hasonlítván ezeket az elvesztett gyönyörűségek örömeivel.

Refzketve várta Prometheus az Istenafzfony harmadik ajándéka szükségesség voltának elkövetkezését. Hatodizig látá már az emberi nemzet unokait a' föld színén. Mind inkább inkább hervadott az első emberek ortzáinak eleveisége, és az erő, szüntelenvaló munkássága által maga magát megeméltztvén, lassú gyengeséggé változott. Alig tudták már szájokat a' szóllásra erőltetni, 's önnön magok emelték fel kezeiket az Istenekhez, esedezven, hogy a' halhatatlanságnak megúnt terhét vennék el rólok. Prometheus igyekezett rajta, hogy a' Sors harmadik ajándékára ne szorúljon: de hijjában. Már most hívta a' halált.

Egy szép, kellemetes és tsendes ábrázatú ifjú lebegett pillangó szárnyaival az agg öregek felé, pislogó fáklját hozván kezében. Szomorkodó tekintettel álla elejébe. Lassú mozgással fordítá le fáklját, 's nyájas tzerelmes mosolygás eleveníté meg még egyszer az első emberek ábrázatját. Lankadó bádjadtsággal nyujtá az afzfony férjének haldokló kezeit. Ó be jól érzem magamat! monda. Hát én! szóla a' férj, reá vetvén még egyszer homályosodó szemeit, szűnyadó tzerelémmel, vele egykorú kedvesére.

Ekkor az ifjú fáklája elaluvék. Néma halaványság futá el a' holtak ábrázatját. Szemeik behúnyódtak; merevény hidegség fogta el a' holt testeknek minden tagjait; a' mozgás megfzűnt; lehelletek szíveknek verésével együtt megállott. Prometheus egy sirt asott számokra, és a' port a' porral egyesité. Megzomorodva kedves munkájának végromlásán, elhagyá a' földet, 's leszálla az alsó setétség világába. Bánatjában a' napvilágát nem nézhette.

Egyszerre két árnýékok lebegének előtte, hasonlatosok az ő embe-



Menschen, den Weg nach den unterirdischen Strömen. Eine Stimme des Schicksals ertönte: das Schatzreich sey der Aufenthalt der sterblichen Menschen nach ihrem Tode, bis sie gereinigt von dem Vergänglichem, zu den leuchtenden Sitzen der Götter sich heben können!

Hand in Hand gingen die Schatzen der beyden ersten Gestorbenen. Sie hörten die Stimme, und eine heilige Ruhe durchstößte sie.

Prometheus kehrte zurück auf die Erde, und verkündete den Menschen den Ausspruch des Schicksals. Da wurde der Tod die Sehnsucht des Lebens, die Hoffnung der Tugend, und sie bauten dem Jünglinge mit der verlöschenden Fackel heilige Tempel. Zu Eleusis stand der erste. In heiligen, geheimnißvollen Gebräuchen feyerten die Menschen das Götterleben, das in dem stillen Grabe der Erde, dem Samen der Ceres gleich, aufkeimt, und im Himmel die Früchte trägt.

reinek formájokhoz, és az alsó világ folyóvízei felé sietének. A' Szózatja hallaték: „Az árnyékok világa legyen a' halandóknak múltal halálok után, míg nem, megtisztulván a' földi mulandóságoktól az Istenek világító lakhelyekbe felemelkedhetnek.“

Kezet fogva menének arra a' helyre, ahol az első holtaknak árnyékai. Hallák a' szózatot, és szent nyugodalom hat meg őket.

Prometheus visszafért a' földre, hirdetvén az emberek között a' Sorsnak felölök tett végzéseit. Akkor a' halál a' hofszű életnek óhajtott vége, és a' virtusnak reménysége. A' fáklya oltó ifjúnak az emberek mindenféle templomokat építettek. Eleusiszban állott fel a' legelső. Tükolódzó szent szokások között ült meg az emberek az isteni élet innepét, a' melly a' földnek tsendes kebelében, valamint a' Czéres magra kitsirádzik, és a' mennyei hajlékokban gyümölszözik.

## IV. Verse k.

### 1. Der Derwisch.

Ein Derwisch fand in einem Wald,  
Ein Kind von reizender Gestalt.  
Er hob es auf.—Ach Gott, ein Junge!  
Rief er mit halberstarrter Zunge,  
Doch wohl dir, wohl dir, armes Kind!  
Denn deine Rabeneltern sind  
Vermuthlich Heyden. Welch Vergnügen  
Für mich, daß ich dich retten kann!  
So sprach der fromme Muselman,  
Beschnitt das Kind, und ließ es —  
liegen.

### 2. R ó s c h e n.

Wie, liebes Mädchen, so allein  
Versenkt in stille Klage!  
Was führt dich in den öden Hain  
An Gottes Feiertage?

### 1. A' Török Pap.

Kali Dervis az erdőben  
Egy kisedre akada,  
Velzi tüstént az ölebe  
'S illyen szókra fakada:  
Istenem melly szép kiseded ez,  
Be jó hogy rá akadok,  
Ihol még mozog éledez,  
Óh Uram hálát adok:  
Mert egy lelket ma megnyerek  
A' kinek ragadozók  
Szüléi, pogány emberek  
És Mahomed tagadók.  
Hogy ezeket elmondotta  
Bitskiáját kivevé,  
Környülmettzé megáldotta  
'S a' földre vizsza tevé.

### 2. R ó z s i.

Hogy hogy lyánka's tsak magadban  
Ülsz itt titkos bánatodban?  
Mit mivelsz itt e' bús lapon,  
Illy áldott innepi napon?



D, fragt nicht, guter Pilgersmann!  
Fragt nicht warum ich weine  
Hier nehmt ein kleines Opfer an,  
Und lasset mich alleine.

Mein, Kind, ich nehme nichts  
von dir,  
Auch will ich dich nicht quälen;  
Allein, bey Gott! du solltest mir  
Dein Leiden nicht verhehlen.

Was seh ich? Alter! wie? mein  
Schmerz  
Entlockt euch stille Zähren?

D, Heil dir, Mann, du hast ein Herz;  
Du sollst mein Unglück hören:

Ich liebte: schön war Leonhard,  
Ein Fürst von Wuchs, und Gange;  
Stark wie ein Baum, und dennoch zart,  
Und weiß und roth von Wangen.

So war er — und sein Herz dabey  
So gut, so ganz mein eigen:  
So ganz — o, lieber Greis! verzeih,  
Ich muß ein wenig schweigen

Schweig, Kind. — D möchte dei-  
nen Gram

Mein Mitleid dir versüßen!  
Mir ahndet schon, dein Bräutigam  
Ward dir vom Arm gerissen.

Ja wohl! hier, wo wir uns entzückt  
An jedem Abend fanden

Ward er von Werbern mir entrückt  
Gott weiß aus welchen Landen.

Nun sieht der zweyte Lenz mich  
hier

Ihm jeden Sonntag weinen;  
Denn todt ist er. Ach wehe mir!

Wann wird uns Gott vereinen? —  
Heut, Mädchen, heut! Dein

Leonhard

Ist hier! er ist erstanden.  
Ein Pilgerkleid, ein falscher Bart  
Half ihm aus seinen Banden.

Er ist's! ein Bounestrom zerreißt  
Mein Herz — ich kann nicht reden;

Ach, Liebster! halbe meinen Geist  
Sonst wird mein Glück mich tödten.

### 3. Der Rubin.

D selig, Freund, wem sein Ge-  
schick

Das göttliche Talent beschieden,

Sich selber stets genug zu sehn!

Nichts lobet seinen innern Frieden.  
Nichts irübet seinen Sonnenschein.

„Ne kérd jámbor vándor, miért  
Sirok, ne tudakozd mi ért;  
Imhol valamitket adok,  
Menny el, tsak magam maradok.“

Lyánka töled el nem veszek  
Én semmit, 's nem is kérdezek;  
De mondhatom Istenemre,  
Búd adhatnád értésemre.

„Mit látok öreg, könyvezel  
Rajtam, 's még te is érezel?  
Boldog jámbor, óh melly ritka  
Szívvel bírsz, imé büm titka:

„En szerettem: szép volt Jette  
Hertzeg járása, termete;  
Izmos, de gyenge 's hozzája,  
Fejér piros az ortzája.

„Illyen volt ő, hát még szive  
Melly jó, 's tsak a' magam hive;  
Tsak az, jó öreg engedj meg,  
Egy kevésé hádd szájuk meg.“

Szünnj meg, óh bár bánattal;  
Osztozhatnám, 's kínáiddal;  
Mert már sajdítom képedből,  
Hogy elragadák öledből.

„Oh el; éppen e' völgy-lapon  
Valánk este minden napon.  
Ezt Tisztjeknek hírül adák  
A' katonák 's elragadák.

Két nyara már hogy jegyesem  
Itt vasárnap sírva lesem,  
De tám meghólt! Oh barátom!  
Isten tudja mikor látom?“

Ma Rózsí, ma itt van Jette,  
Egy tsalárdság megmentette;  
Ez a' Izakállas ábrázat,  
E' hamis vándor ruházat.

„Oh bizony ő; Jette Jettel  
A' nagy öröm melly felette  
Fojtja szívem; jer kedvesem  
Tarts meg, lerogyok lesem.“

### 3. A' Rubin.

De boldog Barátom! 's gazdag  
ezerekkel,  
Kit megáldott a' sors olly dicső ér-  
tékkel,

Hogy maga magában elégségét leli,  
Fogyatkozásit is bökével viselt.  
Senki meg nem sérti belső tsendes-  
ségét



Auch mitten unter Legionen  
Ist er, so oft er will allein;  
Und schloß' ihn gleich den Robinsonen,  
Ein unbewohntes Eiland ein,  
So hüf er Menschen, trotz dem Greise  
Dencalion, aus jedem Stein.  
O, wahrlich, Freund, der Stille Weise

Ist auf der weiten Gottesflur  
Die schönste Blume. Seine Seele  
Empfängt nur von sich selbst Befehle

Und sie gebietet der Natur.  
Dies hat der Perser Schach Iskender  
Von einem heiligen Kalender

In einer Bildniß einst gelernt.  
— — Entführt von seinem scheuen  
Pferde,

Daß ihn von einer Rehbocksfährte  
Und seinem Jagdgefand entfernt,

Fand er den Mönch, der auf der Erde

Im Schatten saß, in seiner Hand

Pielt er ein Häufchen rothen Sand.

„Was machst du Alter?“ Herr,  
Rubinen,  
Versetzt der Greis, mit heitern  
Mienen, —  
„Rubinen! faßelst du? Laß sehn.“

Er stieg vom Pferd. Der Alte hauchte

Zu seine Faust, der Sand verrauchte,  
Und ein Rubin, so groß, so schön,  
Als keiner in der Herrschers Krone,  
Blieb in der offenen Hand zurück.

Iskender staunt. Sein irrer Blick  
Lebt bald auf dem verkannten Sohne  
Des Hermes, bald auf dem Rubin.

O, gib mir, hat der Weltbezwinger  
Zuletzt den Siedler, gib mir ihn,

Ich trag ihn bis ins Grab am Finger,  
Als deiner Wunderraabe Pfand.  
Der Siedler reicht dem hohen Gaste

Die Gemme. Doch der König faßte  
Statt des Rubins ein Klümpchen  
Sand.

Semmi el nem tedi napja fényességét,  
'S bár sok ezereket lassung maga körül  
Kik békeietlenek, ő magában örül.  
Sőt bár Robinzonként valami kietlen  
Szigetbe a' tenger vesse be véletlen;  
Ott is, Denkalion truttzára, noha rab  
Emberre léz neki minden izikla  
darab.

Valóba, Barátom! az igaz bölts drága,  
Az Isten mezeje legékesb virága;  
Lelke tsak magától vesz parantol  
latot,

'S üz a' természetzen szabad akaratot,  
Erre tanította hajdan, Kám Iskember  
Persát, a' puztában egy vén tün-  
der ember.

A' kit elragadván egykor izilaj lova,  
Hogy az ózet úzte, vitte ide's tova.

Távol vadászítól, maga megrémülve  
Talál egy barátot, ki a' földön ülve,  
Egy terepely lának hives árnyá-  
kában,

Egy kis veres fővenyt tarta a' mar-  
kában.

„Mit tsinaláz héj öreg?“ Uram, Ru-  
bintokat

Igy lelel az öreg, 's vidám ortzát  
mutat.

„Hogy hogy: Rubintokat? meg örül-  
tél kába?

Lássam.“ — Le száll; Ekkor az öreg  
markába

Lehelle. A' főveny füstöt vét, 's  
helyébe

Olly nagy olly szép Rubint marat  
tenyerébe;

Hogy a' Fejedelem egész koronája,  
Egy hasonlóval se ditseklzik hozzája  
Iskember elbámúl, tetovázó szeme  
Majd a' nagy Rubintra ragad, maj-  
dan eme

Hermes meg nem esmért sírá: Végzett  
Illy kéressel fodul rá a' Remetére.

Oh add nekem öreg add nekem; így  
szólla,

Hadd emlegesselek meg örökre róla:  
Hidd el koporsóimig ragyog ujjom  
vele;

Ez léz tsuda dolgod tsalhatatlan jelle.  
Nyujtja a' Remete Fő vendége felé

A' nagy drágakövet; ki azt tüstent  
belé

Szorítja markába; de Rubint helyébe,  
Egy tsomó fővenyt lát, 's érez te-  
nyerébe.



Der Sultan knirscht, und greift zum Säbel, Doch schnell umwölft ein schwarzer Nebel Sein wildes Aug, indeß der Wald Von dem Drakel wiederhallt: „Was Staub ist für gemeine Seelen, Wird für den Weisen zu Juwelen.“	Fog tsikorgatva kap a' Szultán kard- jához, Midőn a' sebes szél egy felhőt alá hoz; Melly szikrázó szemet elfogván; a' berek Orákulum által így felel: Em- berek! A' mi az alacsony lelkeknek por, göröngy, A' bölts szeme előtt lehet az drága gyöngy.
------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

§. 146. Sok Magyar Fordításban lehet észrevenni, hogy a' fordítás szembeütőképpen hoszszabb, mint az eredeti munka; ámbár a' mi Nyelvünk természete szerént alkalmas a' rövid kitételekre. Ennek az okát többnyire abban kereshetjük, hogy a' Fordító inkább szóról szóra igyekszik fordítani, mint értelem szerént. Amaz igen kevés munkájába kerül az észnek; ez mind a' két nyelvnek, a' melyből 's a' melyen a' fordító dolgozik, tökéletes tudását kívánja meg. Meg kell azonban azt is megjegyeznünk, hogy a' mi kerek betűink több helyet foglalnak el, mint a' Német sovány és tömört betűk, úgy hogy, ha egy levél fordítás éppen annyi betűből állana is, mint az eredeti Német Munka; tsakugyan többre telne a' Nyomatásban a' Magyar, tsak egy levélen is négy öt sorral.

§. 147. A' Germanismusoknak vagyis Németes Magyarságoknak eltaroztatása legfőbb gondja legyen a' Fordítónak. Némelyek ugyan éppen nem gondolnak tulajdon nyelveknek tisztaságával, sőt még szépnak is tartják a' Német kifejezéseket szóról szóra megtartani, úgy hogy az ilyenek munkáját újra le lehetne Magyarra fordítani. Az efféle nyomorult fordítás éppen úgy sérti az igaz magyar sület és érzést, mint az ollyan Indigena sértené a' Izemet, a' ki azzal akarná megmutatni Magyarra leteleit, hogy a' kaput helyett a' német nadrág és harisnya felibe dolmányt 's magyan mentét venne, 's kardot kötne. — Sok illy Germanismusokat hallani még a' közönséges beszélben is, a' melyek kétszég kívül a' Magyarul tanuló Németek által kezdetek elterjedni, minéműek a' következők, mellyeket azért jegyzünk itt fel, mivel ezeket a' Németül tanulóknak, mint Német Idiotismusokat esmerni és tudni szükséges.

Német Kifejezések.	Németes Magyarság.	Helyes Magyarság.
Wie geht's Ihnen denn?	Hát hogy megy az Úr egészsége?	Hát hogy van az Úr?
Ich befinde mich recht wohl.	Igen jól találom magam.	Igen jól vagyok.
Sie sehen recht gut aus.	Igen jól néz ki az Úr.	Az Úr igen jó színben van
Wie sieht es mit Ihrem Bunder aus?	Hogy néz ki az Úr báty- jával a' dolog?	Miben van már az Úr bátyjának a' dolga?
Es sieht mit ihm übel aus.	Roszfűl néz ki vele a' dolog.	Neki bizony roszfűl van a' dolga.
Wie sieht es aus?	Hogy néz ki?	Millyen a' színe? v. Mi- tsodás?
Es sieht so rüthlich aus.	Ollyan veresesen néz ki.	Ollyan veresese; v. vere- ses színű.
Meines sieht auch so aus.	Az enyim is úgy néz ki.	Az enyim is ollyan.



Wie theuer ist es? Das ist mir zu hoch. Sagen Sie mir einmahl.	Millyen drága? Az nekem igen nagy ár. Mondja meg egyfzer az Úr!	Hogy? v. Mi az ára? Az igen drága. Ugyan mondja meg nekem az Úr, 's a't.
Ihr habt gut reden.	Jó kendnek beszélni.	Dejzen könnyű neknek beszélni.
Ich trinke keinen Wein.	Én semmi bort sem iszom.	Én nem élek borral, s. Én soha sem itzom bort.
Das hat nichts zu sagen. Er hat das Fieber bekommen.	Az semmit sem mond. Hideglelést kapott.	Az semmit se tesz. Kilette a' hideg. Hidegletésbe esett.
Die Zeit wird Ihnen langsam werden.	Hofzsú lesz az idő az Úrnak.	Megúnja az Úr magát.
Nehmen Sie es mir nicht übel. Sein Brod verdienen. Ich habe mir sagen lassen.	Ne vegye nekem roszszül az Úr. Kenyeret megérdemleni. Én azt mondtam magamnak.	Ne vegye az Úr tőlem roszsz neven. Kenyeret keresni. Nekem azt beszélték, s. azt mondták, hogy etc.
Gehen Sie mit uns. Er sage was er wolle. Was fehlt Ihnen denn?	Mennjen az Úr velünk. Mondja ő a' mit akar. Mi hibázik az Úrnak?	Jöjjon az Úr velünk. De akar mit mondjon ő. Mi baja van az Úrnak? t. i. egészségére nézve.
Ich habe nichts dawider.	Semmim sints ellene.	Semmi szóllóm sints ellene.
Ich habe geglaubt. Ich wünsche wohl geruht zu haben!	Azt hittem, hogy 's a' t. Kivánom, hogy jól nyugodott az Úr!	Azt gondoltam, hogy — Kedves egészségére kívánom az Úrnak a' nyugodalmat.
Ich wünsche wohl gespeist zu haben!	Kivánom, hogy jól ebédelt az Úr!	Kedves egészségére kívánom az Úrnak az ebédet.
Ich kenne seine Hand. Was kann ich dafür!	Esmerem én az ő kezét. Mit tehetek érte!	Esmerem én az ő írását. Mit tehetek én róla!

Efféle Idiotismusok minden nyelvben találhatók, a' mellyeket a' Lexiconokban lehet leginkább feltalálni.

## Ö T Ö D I K R É S Z.

### S z ó l l á s o k F o r m á i.

#### A' Beszélgetésekről.

§. 148. A' Beszélgetéseknek, mellyekkel a' Grammatikákat sokan szokták bővíteni, rendkívül kevés a' haszna. Azoknak leginkább csak az olyan Tanulók vehetik hasznokat, a' kik az efféle minden alkalmazhatóságok a' kizabott Beszélgetések megtanulásával megelégednek, s csak egynéhány kérdéstételek's komplementek által kívánják mutogatni, hogy olyan nyelven is szólhatnak, a' mellyet nem tudnak. Ezenkívül némelly Nyelvtanítók is szokták az ilyen Beszélgetések tanulatásával vakítani a' világot. De ha szinte hozzá van is már a' világ szoktatva az efféle vakításokhoz; nem árt az igazat kimondani: hogy a' Beszélgetések megtanulása felette tsekely hasznú fáradság, és a' Nyelv megtanul-



lására keveset telj. — Azt az egy jó tzelt, a' mellyet a' Belzélgetések által akarnak a' Grammatikusok Tanítványaikkal elérteni: hogy tudnillik a' sokféle kérdésekben, kérésekben, feleletekben, 's komplementekben elő fordulni szokott *különös kifejezéseket* azokból tanulják meg a' Tanulók sokkal rövidebb úton el lehet érni az által; ha a' kérő, kérdező, 's felelő 's a' t. mondasokat külön külön megmagyarázva terjesztik a' Tanulóknak eleikbe. Mi is tehát a' hozfzvas és sike-retlen Dialogusok helyett, ide rakjuk a' nevezetesebb kifejezéseket, melyek a' belzélgetésekben előfordulnak.

1. Kérő, és a' Kérés által lekötelező Mondások.

*Jegyzés.* A' *Sic*-ről szükség megjegyeznünk, hogy az azzal való élés a' Németben sokkal közönségesebb, mint a' Magyarban ez a' betsülő szózat: az *Ur*. Ezt a' titulust mi többnyire csak az olyanoknak adjuk, a' kik velünk egy rangbeliek, vagy esmerettségben lévén velünk, tőlünk többet nem kívánnak, 's a' t. de rangban és hivatalban lévöket így: az *Ur*, nem szólítunk: ellenben a' Németek a' *Sic*-vel rangban lévő *Tekintetes*, *Nagyságos* és *Méltóságos* személyeket is szólítanak meg; főképpen belzéd közben, és az irás folyamatjában más kifejezéssel ritkán élnek. Ehez képest az itt következő Magyar Mondásokban e' helyett: az *Ur*, mellyet itt csak rövidségért tartottunk meg, lehet tenni ezeket is, a' *Tekintetes Ur*, v. *Nagyságod*, *Méltóságod*, 's a' t. sőt némely Mondásokban nem is illik ez, az *Ur*. P. o. Kivántam Udvarlására lenni az Úrnak, 's a' t.

Sagen Sie mir gefälligst.

Haben Sie die Güte mir zu sagen.

Darf ich Sie bitten, mir zu sagen. od.

Ich bitte unterthänigst, mir zu sagen.

Ich habe eine Bitte an Sie.

Wollten Sie mir eine Gefälligkeit erweisen?

Wäre es Ihnen nicht gefällig?

Wenn es Ihnen gefällig wäre.

Wollten Sie so gütig seyn?

Machen Sie mir das Vergnügen.)

Erweisen Sie mir die Ehre.

Erweisen Sie mir diese Freundschaft.

Ich bitte Sie darum.

Erlagen Sie mir meine Bitte nicht ab.

Sie würden mich dadurch sehr verbinden.

Ich werde Ihnen sehr dafür verbunden seyn.

Ich werde Ihnen dankbar dafür seyn.

Ich werde Ihnen lebenslanglich Dank dafür wissen.

Sie könnten mir kein größeres Vergnügen machen.

Zählen Sie auf meine Erkenntlichkeit.

Nehmen Sie es, als einen geringen Beweis meiner Erkenntlichkeit.

Mondja meg nekem az *Ur* kérem, Ne sajnálja (v. méltóztassék) az *Ur* megmondani.

Kérem alázatosan, méltóztassék az *Ur* nekem megmondani.

Egy kérésem vagon az *Ur*hoz.

Bátorkodjam egy szívességre kérni az *Ur*at erántam?

Nem tetszene az *Úrnak*?

Ha tetszene az *Úrnak*?

Nem sajnálna (v. méltóztatnék) az *Ur*.

Legyen az a' szerentsém.

Mutassa az *Ur* hozzám ezt a' barátságot.

Kérem az *Ur*at ezen dolog eránt.

Ne vesse meg az *Ur* ezen kérésemet.

Ez által igen lekötelezne az *Ur*.

Igen le fog az *Ur* kötelezni.

Meg fogom hálálni az *Úrnak*.

Míg élek, mindég köszönni fogom ezt az *Úrnak*.

Nem tehetne az *Ur* nekem nagyobb örömet,

Számot tarthat az *Ur* háládatosságomra.

Fogadja el az *Ur* háládatosságomnak ezen tsekély jelét.



## 2. Ráahagyó és Felelő Mondások.

Es sey! — So sey es! — Meinet wegen!	Legyen úgy! — Én nem bánom.
Ich geh' es ein. Ich bin's zufrieden.	Én megegyezek benne. Én reá állok.
Nun wohl! Ich bin nicht dagegen.	No jól van! Én nem ellenzem.
Ich habe nichts dawider.	Nekem semmi szollóm sints ellene.
Sehr gern. Warum das nicht!	Szívesen. Miért nem!
Mit vielem Vergnügen. Vom ganzen Herzen.	Tifzta szívből. Ezer örömmel.
Zu Ihren Diensten.	Szolgálatjára az Úrnak.
Befehlen Sie.	Tessék parantsolni.
Sie dürfen nur befehlen.	Tsak méltóztassék (tessék) parantsolni.
Ich stehe zu Ihrem Befehle.	Tessék velem parantsolni.
Wenn es Ihnen gefällig seyn wird.	Ha fog tetszeni (v. tetszik) az Úrnak.
Es soll, (od. wird) mich freuen, wenn ich Ihnen in etwas dienen kann.	Örvendeni fogok, ha valamiben szolgálhatok az Úrnak.
Verlassen Sie sich auf mich.	Bátran bizhatik az Úr hozzám; v. reám bizhatja magát az Úr.
Ich kann Ihnen nichts ausschlagen.	Mi volna az, a' mit az Úrtól megtagadhatnék?

## 3. Köszönő v. Megköszönő Mondások, 's Nydjas Felelések.

Ich danke Ihnen. Ich danke unterthänigst. Ich danke ergebenst.	Köszönöm. Köszönöm az Úr szíveségét. Köszönöm alázatosan, 's at.
Ich bin Ihnen sehr (unendlich) verbunden.	Nagyon lekötelezett az Úr.
Ich nehme es mit Dank an.	Köszönettel veszem.
Sie kommen meinen Wünschen zuvor.	Még ki sem mondottam kérésemet, midőn az Úr szívesége azt teljesíti.
Sie sind sehr gütig, (gefällig).	Az Úr jósága (szívesége) igen nagy.
Sie beschämen mich.	Szégyent tesz az Úr rajtam.
Die Ehre, die Sie mir erweisen ist sehr schmeichelhaft für mich.	Igen nagyra veszem, hogy az Úr engemet ennyire megüdvözöl.
Es wird mir ein besonderes Vergnügen seyn, Ihnen Gegendienste zu erweisen.	Különösen fogok örvendeni, ha én is az Úrnak szolgálatjára lehetek.

## 4. Megtagadó 's Magamentő Mondások a' Kérésre.

Das kann nicht seyn.	Az lehetetlen. Az nem lehet.
Das ist mir unmöglich.	Az tőlem lehetetlen. Azt nem tehetem.
Es ist mir schlechterdings nicht möglich.	Azt telyességgel nem tehetem.
Es thut mir leid, allein ich kann es nicht thun.	Sajnálom, de azt nem tehetem.
Es thut mir weh, daß ich es Ihnen abschlagen muß.	Fájlalom, de nem telyesíthetem az Úr kívánságát.
Das hängt nicht von mir ab.	Az nem tőlem függ, v. nem rajtam áll.



Das geht mich nichts an.	Az reám nem tartozik.
Ich mische mich in diese Dinge nicht.	Ezekbe nem avatom magamat.
Behorsamer Diener! Es wird nichts daraus.	Kélszolgája az Úrnak! Abból ugyan semmi se lesz.
Ich könnte es nicht thun, wenn ich auch wollte.	Azt ha akarnám, se tehetném.
Es thut mir außerordentlich leid, daß ich Ihnen hierin nicht dienen kann.	Felette sajnálom, hogy ebben az Úrnak nem szolgálhatok.
Verzeihen Sie, daß ich u. s. f.	Megengedjen az Úr, hogy 's a' t.
Entschuldigen Sie mich, daß ich, u. s. w.	Megbocsásson az Úr, 's a' t. (Mentsen ki az Úr maga, hogy)
Nehmen Sie es nicht übel.	Ne vegye rófszZ neven az Úr.

## 5. Megtisztelő Mondások, Komplimentek.

Ohne Komplimenten! Ohne Ceremonien!	Soha se tzeremóniázzunk!
Lassen wir die Ceremonien bey Seite!	Tegyük felre a' tzeremóniázást.
Ohne Umstände!	Tsak minden tzeremónia nélkül!
Machen Sie nicht so viel Umstände!	Soha se tzeremóniázzon az Úr annyit.
Seyn Sie willkommen!	Isten hozta az Urat!
Wie befinden Sie sich?	Hogy van az Úr?
Ihnen aufzuwarten.	Szolgálatjára az Úrnak.
Es freut mich Sie wohl auf zu sehen.	Örülök, hogy az Urat egészében láthatom.
Leben Sie wohl! Auf Wiedersehen!	Istennek ajánlom az Urat.
Ich habe die Ehre mich (Ihnen od. Euer Gnaden) zu empfehlen. Ich habe die Ehre mich zu Gnaden zu empfehlen.	Szerentsém van magamat (Nagyságod kegyességébe) ajánlani. Alázatosan ajánlom magamat Nagyságodnak 's a' t.
Machen Sie meine Empfehlung an Herrn von B.	Tiltselje az Úr nevemmel B. Urat.
Grüßen Sie ihn (sic) in meinem Namen.	Köszöntse az Úr nevemben.

## 6. Bizonyító, tagadó és kétségbehozó Mondások.

Das ist war. Es ist die Wahrheit.	Az igaz. Az igazság.
Das ist eine ausgemachte Sache.	Már az valóságos dolog.
Sie können mir's glauben.	Elhíheti az Úr nekem.
Ich versichere Sie, daß es so ist.	Mondhatom az Úrnak, hogy
Ich steh' Ihnen dafür, daß u. s. f.	Felelek róla, úgy van, hogy 's a' t.
Es ist nicht daran zu zweifeln od. daran ist kein Zweifel.	Azt kétségbe se lehet hozni. Arról kétség sints.
Auf Ehre! od. Auf mein Ehrenwort.	Betsületemre mondom!
So wahr ich lebe.	Valamilyen igaz, hogy engem lát az Úr.
Das ist nicht wahr.	Az nem igaz.
Das kann nicht seyn. od. Es ist nicht möglich.	Az nem lehet, v. Az lehetetlen.
Es ist nichts an der Sache.	Az egeíz dolog semmi sem.
Es ist nicht an dem.	Nem úgy van. Nem igaz.
Ist es Ihr Ernst?	Nem tréfál az Úr?
Kann das wohl seyn?	Meglehetne az?
Ich zweiffe daran.	Abban kételkedem.



Ich kann es kaum glauben.	Alig hihetem. Nehezen hízem.
Das ist ungläublich.	Az hihetetlen dolog.
Das ist unerhört.	Az hallatlan dolog.
Das will mir nicht in den Kopf.	Azt nem foghatom meg.
Das verstehe ich nicht, wie das möglich sey.	Azon nem mehettek el, hogy, hogy lehet az?

## 7. Tanítokozó Kérdések.

Was ist da zu thun?	Mi tévő legyen itt az ember?
Was soll ich nun anfangen?	Mi tévő legyek már most?
Was halten Sie davon?	Mit tart az Úr róla, v. e' felől?
Was raten Sie mir zu thun?	Ugyan mit tanátsol nekem az Úr?
Was meynen Sie?	Mit gondol az Úr?
Ware es nicht besser ....?	Nem jobb volna ....?
Was würden Sie an meiner Stelle thun?	Mit tselekedné az Úr, ha így volna mint én?
Wenn ich an Ihrer Stelle wäre, so zc.	Ha én az Úrnak volnék, 's a' t.

## 8. Magasztaló és Tsudáló Mondások.

Vortrefflich!	Ugyan derék! v. Helyesen!
Das ist prächtig! Das ist göttlich!	Ejnye be derék! Felséges!
Das ist in der That bewundernswürdig!	Már ez valóban tsudálásra méltó!
Das ist zum Erstaunen!	Bámúlásra méltó!
Das wundert mich.	Tsudálkozom rajta.
Ich kann mich nicht genug verwundern.	Nem győzők rajta eléggé tsudálkozni.
Stellen Sie sich vor!	Tsak gondolja el az Úr!

## 9. Felkiáltó Mondások.

Großer Gott! Allmächtiger Gott!	Felséges Isten!
Um Gottes willen!	Az Istenért! Az Isten szerelméért!
Gott geb' es! Geb' es der Himmel!	Adná Isten!
Wollte Gott es geschähe!	Adná Isten, hogy úgy lenne!
Da sey Gott vor!	Az Isten ne adja!
Gott lob und Dank!	Hála legyen az Istennek!
Gott behüte mich!	Az Isten őrizzen! Isten őrizz!
Das Gott erbarme!	Isten adta!
Gott hab' ihn selig!	Az Isten nyugofzta meg!
Was der Tausend! Was der Teyer!	Mi a' Tatár! Mi a' patvar!
Aufgeschaut! Aus dem Wege!	Vigyázní kell! Féltre az útból!
Geh mir aus den Augen!	Elmenj a' szemem elől!
Pack' dich fort!	Takarodj! Lódúlj!
Zu Hilfe! Rettung!	Segeljetek!
Nun ist es aus!	No már most vége van!